

Goois Natuurreservaat

A1
Oostdijk

Nieuw
Bussummerheide
Vliegheide
IJzeren Veld
Oud Bussem
Reigerseiland
De Beek
Bikbergen
Tafelbergheide
Crailo

Zanderij
Cruysbergen
Bussums Bloei
Fransche
Kampheide
Bussummerheide
Kamphoeve
De Fransche
Kamp
Zanderij
Crailoo
Spanderswoud

De Snip
Westerveld

Anna's Hoeve

Monnikenberg

Laapersheide
Hoogt van
t Kruis
Laapersveld
Horneboegse
Heide

Zonneheide
Laapersbos

Zwarte Berg

Dassenveld

Naarden

Bussum

Hilversum

A27

Huizen

Laren

Eemnes

Naarder
Eng

Limitische
Heide

Ericaterrein

Luchtkasteel
Huizer Eng

Blaricummer
Eng
Groeve
Oostermeent
t Harde

Blaricummerheide
Noorderheide

Prinses Julianalaan

Mauvezand
Verspreide
Laarder Engen
Bosje van Six
Laarderhoogt

Westerheide

Laarder Eng

Postiljon

Zuiderheide

De Lieberg

A1
Laarder Wasmeer

Huydecopersbos

Hilversums
Wasmeer

De Zuid

Deel B - Beheerplan 2010-2019

met hierin opgenomen het beheerplan ex. art. 17 Natuurbeschermingswet voor beschermde natuurmonumenten

Beheerplan 2010-2019

Het Goois Natuurreservaat is in totaal circa 2.740 hectare groot. Door aankoop, schenking en grondruil is het de afgelopen tien jaren met bijna 200 hectare toegenomen. Van de huidige 2.740 hectare is meer dan de helft bos en een derde heide. De overige delen worden gevormd door natuurlijk of halfnatuurlijk grasland (100 hectare), akkerland, open zand, water, landbouwgrond, kampeerterrein, dagrecreatieterrein, wegen, sportvelden en enige bebouwing.

Binnen het Goois Natuurreservaat worden 24 natuurterreinen (of combinaties van terreinen) onderscheiden. Deze worden hierna behandeld. Wanneer het een beschermd natuurmonument betreft is de naam van dit natuurmonument vermeld. Per terrein of combinatie van terreinen komen achtereenvolgens aan bod:

- kaart,
- enkele karakteristieken,
- de belangrijkste waarden,
- het uitgevoerde beheer
- het toekomstige beheer, inclusief de ambities.

In de paragrafen "toekomstig beheer" voor de afzonderlijke terreinen is de volgende indeling van beheermaatregelen aangehouden:

- afronding terreinbezit,
- inrichtingsmaatregelen,
- beheermaatregelen op het vlak van natuur en recreatie,
- onderzoek en monitoring,
- overige zaken.

De beheermaatregelen zijn genummerd. De maatregelen zijn voor een deel aangegeven op een topografische ondergrond. In bijlage 10 zijn de herstelmaatregelen en in bijlage 11 de recreatieve (inrichtings-) maatregelen aangeduid. De toevoeging "-BN" achter het nummer geeft aan dat er sprake is van een maatregel die geheel of gedeeltelijk wordt uitgevoerd in een beschermd natuurmonument. De op die wijze gemarkeerde maatregelen vormen tezamen met "Deel A Beheervisie" de inhoud van het beheerplan ex. Art. 17 van de Natuurbeschermingswet.

Per natuurterreinen of per combinatie van terreinen is een gebiedskaart gevoegd, waarop de Beschermd

Natuurmonumenten donker gekleurd staan aangegeven. De begrenzing van alle Beschermd Natuurmonumenten is daarnaast aangegeven in bijlage 4. Op de gebiedskaarten is met een groene lijn de grens aangegeven van het eigendom en beheergebied van de stichting.

Behalve op deze eigen terreinen en terreinen die de stichting in beheer heeft, wordt er op landgoed Zonnestraal te Hilversum sinds 2006 samengewerkt met Landgoed Zonnestraal bv, onderdeel van Woningcorporatie De Alliantie, en worden er beheertaken verricht. Naar verwachting zullen kort na het vaststellen van dit beheerplan nadere afspraken kunnen worden gemaakt over het behoud en het herstel van het landgoed en de natuurwaarden, en over de rol die de stichting daarin zal spelen.

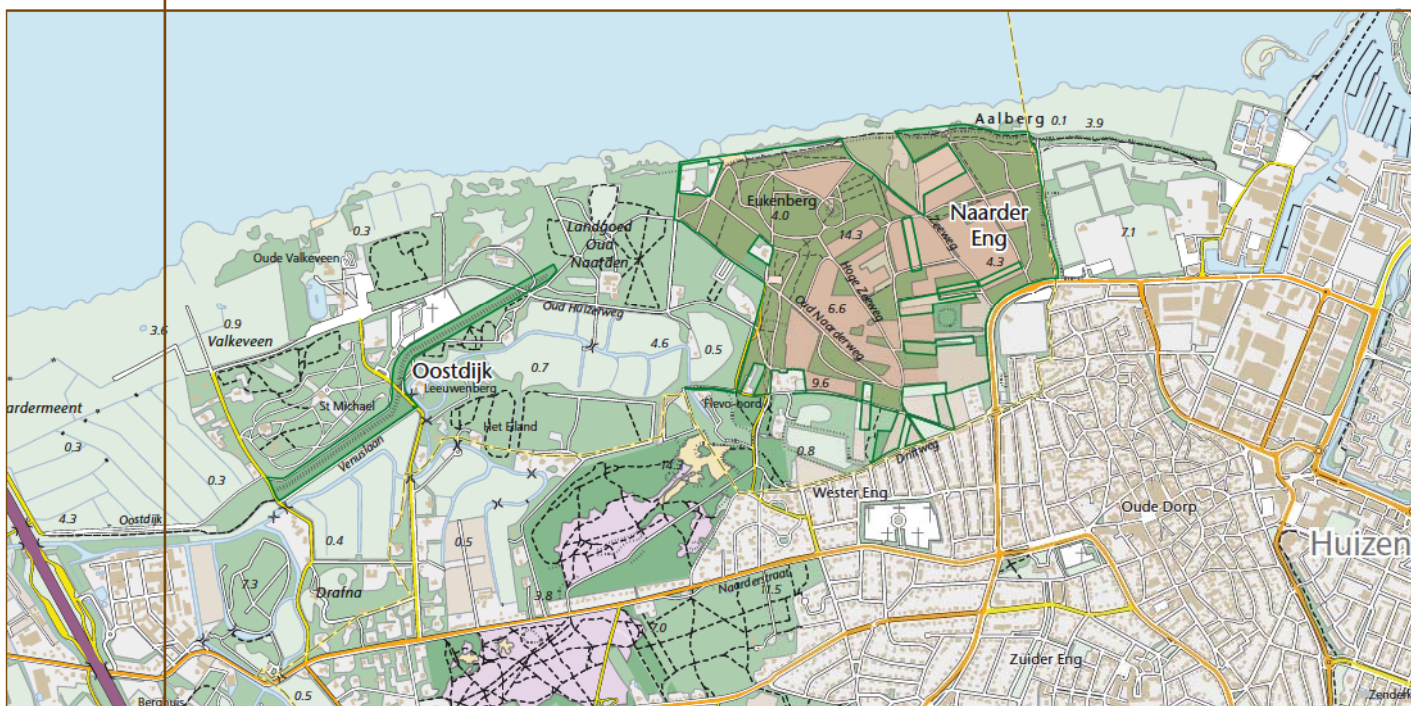
In het Goois Natuurreservaat zijn diverse gebouwen aanwezig die eigendom zijn van de stichting, variërend van dienstwoningen, verhuurde of verpachte woningen, een landhuis (Monnikenberg), het kantoor van de stichting, werkplaatsen, schuren, bergingen, schaapskooien, vrijwilligersonderkomens, een infoschuur en een groepsverblijf voor veldwerk en natuureducatie. Een groot deel van de gebouwen is voor de uitvoering van het werk van de organisatie functioneel en wordt daartoe zo goed mogelijk onderhouden. Hiervoor wordt een meerjarenplan onderhoud gebouwen opgesteld. De woningen die verhuurd of verpacht zijn worden door gangbaar beheer en onderhoud in een normale onderhoudsstaat gehouden. Sommige woningen zijn in gebruik als dienstwoning voor medewerkers. Hiervoor zal een apart dienstwoningenbeleid worden vastgesteld. Zodra gebouwen niet meer functioneel noodzakelijk zijn, worden ze verwijderd dan wel afgestoten. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld.

In het Gooi liggen over een lengte van 85 km fietspaden, waarvan het merendeel loopt door het Goois Natuurreservaat. Samen met nog eens 25 km fietspad in het Utrechtse, zijn deze tot 2004 in onderhoud en beheer geweest bij de Rijkswegpadenvereniging Gooi en Eemland. In 2004 zijn het beheer en onderhoud van de 85 km Gooise paden geheel in handen gegeven van de stichting, en verzorgt de stichting in op-

dracht van de rijwielpadenvereniging het beheer van de Utrechtse fietspaden. In verschillende fasen is in de afgelopen jaren achterstallig onderhoud ingelopen en zijn de rijwielpaden omgebouwd van schelpenpaden en (teerhoudende) asfaltpaden naar paden met een

toplaag van de breuksteen Grauwas. Het beheer van de rijwielpaden is gericht op het zo goed mogelijk befietsbaar houden van deze paden, zodat natuur en landschap ook vanaf de fiets te beleven zijn.

1 Naarder Eng, Oostdijk

- beschermd natuurmonument *Gooise Noordflank* -

Karakteristieken

De Naarder Eng (het beschermd natuurmonument wordt met Gooise noordflank aangeduid) ligt op de kop van de stuwwal van Laren en Huizen. De Heuvelrug eindigt hier bij het Gooimeer. Het maaiveld verloopt abrupt van hoog gelegen bosgrond naar een rietoeversone en gaat vervolgens over in de waterbodem. Dit tekent de voormalige klinkust van de Zuiderzee. De opgeworpen Eukenberg en de enigszins verhoogde Aalberg zijn ingericht als uitzichtpunten en bieden zicht op het Gooimeer. Direct landinwaarts bevindt zich een landschappelijk fraai en afwisselend gebied met bossen, houtsingels en -wallen en akkers die al eeuwenlang als bouwland in gebruik zijn. De bossen bestaan uit eikenspaartelgen en aangeplant naaldbos, en zijn ongeveer 60 jaar oud. De grofzandige ondergrond heeft in grote delen van het beboste gebied een (vergraven) podzolprofiel. Op de oude akkers ligt een dikke humusrijke bovenlaag (hoge zwarte enkeerdgrond). Het grondwater zit diep onder het maaiveld.

De Oostdijk tussen Naarden en Oud Naarden maakte ooit deel uit van de zeewering. Het deel tot de Meentweg is van oudere datum dan het laatste stuk van 1,5 kilometer, dat eigendom is van de stichting. Dit dijkje ligt op hogere zandgronden. Het is grotendeels met bos begroeid, voornamelijk bestaand uit loofbomen. De Valkenveenselaan en de Oud Huizerweg kruisen het dijkje.

De kenmerkende flora van de wintergraanakkers bestaat uit korenbloem, bolderik, dauwnetel, korensla, windhalm, knopherik, akkerviooltje, bleekgele hennepnetel, echte kamille, kleine klaproos en zwaluwtong. Op de hakvrucht- en zomergraanakkers groeit gewone spurrie, perzikkruid, brosse melkdistel, akkerleeuwenbek, kromhals, glad biggenkruid, gewone steenraket, klein knopkruid, vlasbekje en gewone reigersbek. Op de Oostdijk groeien planten van de schrale zandgrond (bijvoorbeeld eikvaren) en van het bos (bijvoorbeeld smalle stekelvaren, brede stekelvaren en schaduwgras). Wat fauna betreft is er een toename te zien van konijn en ree. Ook de ringslang komt voor in dit gebied.

Waarden

De oorspronkelijkheid van het kleinschalig engenschap en de samenhang met de akkerbouw, compleet met de traditionele gewassen en de karakteristieke akkerkruidenflora, vormen belangrijke waarden van de Naarder Eng. Hiertoe behoort ook het restant van de klinkust, door zijn zeldzaamheid bijzonder voor heel Nederland. De Naarder Eng is bovendien vindplaats van artefacten uit verscheidene cultuurperiodes, waaronder de oude steentijd. Om die reden zijn delen van de Naarder Eng aangewezen als archeologisch monument (zie bijlage 2). De waarde van de Oostdijk als geheel ligt in de vroegere functie van waterkering ten tijde van de Zuiderzee, een cultuurhistorische zeldzaamheid in het Gooi.

De Naarder Eng maakt deel uit van project De Kust uit het *Uitvoeringsprogramma noordelijke Heuvelrug*, dat als doel heeft het behouden en versterken van de landschappelijke en ecologische kwaliteiten van de overgang van de kust naar de Heuvelrug en het versterken van de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang langs de kustlijn.

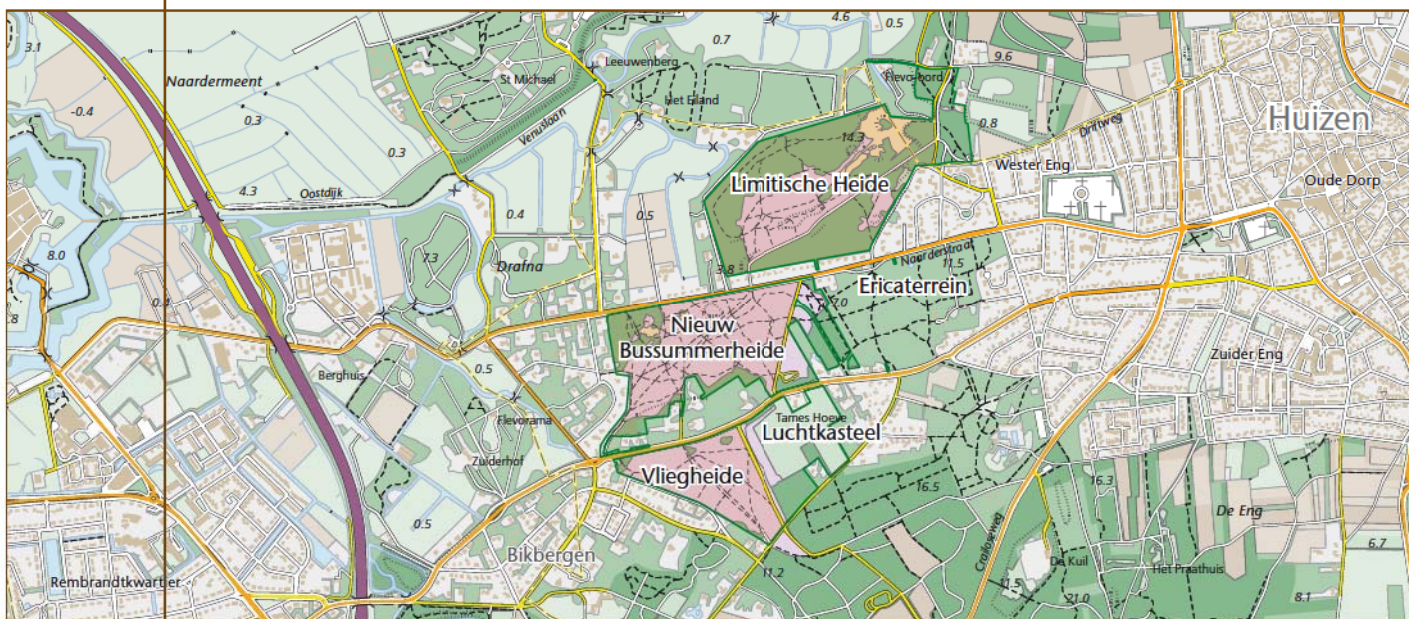
Uitgevoerd beheer

Plaatselijk werd Amerikaanse vogelkers teruggedrongen en werden bomen selectief verwijderd, waardoor ondergroei meer kans kreeg en een grotere diversiteit aan begroeiing werd verkregen. In de bosgebieden werden douglasspar en grove den pleksgewijs verwijderd ten voordele van inlandse bomen en struiken. Aan de kruising van de Oud Huizerweg en de Oud Naarderweg werden linden geplant. Aan de oude zandweg van Huizen naar Naarden werd een beukenlaan aangelegd. In het kader van Nationale Boomfeestdag (2004) werd een perceel beuken aangeplant en werden er struiken geplant op de helling van de Eukenberg, om belopen te voorkomen. Het uitzicht vanaf het uitzichtpunt werd open gehouden, evenals dat op de Aalberg. Tussen de oeverzone naar het Gooimeer en de Eukenberg wordt een eikenhak-houtperceel in stand gehouden. Op zonnige plekken werden van houtsnippers broeihopen gemaakt voor de ringslang. Op de akkergrond die de stichting in eigen beheer heeft, werden traditionele gewassen als rogge, gerst, haver en boekweit verbouwd. Diverse akkers worden nog door boeren gepacht. Gronden waarvan de pachttermijn afliep, werden onder specifieke voorwaarden en op jaarbasis in gebruik gegeven aan plaatselijke boeren. Om de diversiteit aan plantengroei te bevorderen werd maaisel met daarin zaad van vergelijkbare biotopen uitgestrooid.

Toekomstig beheer

- 1.1-BN Het natuurgebied wordt afgerond door aankoop van enclaves.
- 1.2-BN Parkeerterrein Nimmerdor wordt heringericht voor een beter ruimtegebruik, waarbij de teerhoudende asfaltverharding wordt verwijderd.
- 1.3-BN Het parkeerterrein aan de Bestevaer, dat nu gelegenheid biedt tot het parkeren van enkele auto's, zal worden vergroot en ingepast in het landschap.
- 1.4-BN Ongewenste vormen van gebruik, zoals kerstbomenteelt, afrasteringen, hekwerken en volkstuinten worden gesaneerd.
- 1.5-BN Het geleidelijk omvormen van de aangeplante naaldbossen wordt voortgezet.
- 1.6-BN Houtsingels en -wallen worden in stand gehouden.
- 1.7-BN Op de akkers worden karakteristieke landbouwgewassen geteeld. Bij het beheer en gebruik van de akkers wordt rekening gehouden met akkerflora en gebruik van akkers door trekvogels en wintergasten.

- 1.8-BN Bermen en overhoekjes worden begraasd door een schaapskudde.
- 1.9-BN In verband met het behoud van het uitzicht op het Gooimeer worden periodiek bomen in de oeverzone verwijderd, in overleg met eigenaar en beheerder Staatsbosbeheer.
- 1.10-BN De uitzichtpunten Eukenberg en Aalberg, en de zandwegen en wandel-, ruiter- en fietspaden worden onderhouden.
- 1.11-BN Sluiproutes worden dichtgelegd.
- 1.12 De afsluiting van zandwegen voor gemotoriseerd verkeer ten behoeve van rust voor de natuur en ter versterking van de natuurbeleving wordt voortgezet. Hiervoor wordt medewerking van de gemeente Naarden gevraagd.

2 Limitische heide, Nieuw Bussummerheide, Vliegheide, Luchtkasteel, Ericaterrein

- beschermd natuurmonument *Limitische Heide* en *Nieuw Bussummerheide* en *Vliegheide* -

Karakteristieken

De drie heidevelden, bosgebied Ericaterrein en de voormalige akker Luchtkasteel maken deel uit van een strook bos- en heidegebied die loopt van de Naarder Eng tot de Tafelberg- en Blaricummerheide. Twee interlokale wegen van Bussum naar Huizen met enkelvoudige lintbebouwing scheiden de drie heidevelden. Ze liggen op de westflank van de stuwwal van Laren en Huizen, op een hoogte van 7 tot 8 meter boven NAP, waardoor het grondwater buiten bereik van de vegetatie is. De bodem bestaat uit grof zand met in het zuidelijke deel veelal een podzolprofiel. De terreinen herbergen een droge, schrale en soortenrijke heidevegetatie. Op de twee noordelijke heidevelden staat relatief veel bos en komt ook open zand voor. Het Luchtkasteel is een voormalige akker die deels verruigt onder extensieve begrazing. Op een klein gedeelte worden in eigen beheer traditionele gewassen verbouwd. Aan de zuidoostzijde is een aangeplant douglas- en lariksbos aanwezig. Het Ericaterrein, dat eigendom is van de gemeente Huizen, wordt sinds 2002 door de stichting beheerd en bestaat voornamelijk uit berken-eikenbos.

De Limitische Heide was tot voor kort de enige plek in het Gooi waar de zandhagedis voorkwam. Inmiddels is de zandhagedis ook waargenomen op de Nieuw Bussummerheide. Ook komen hier mierenhopen voor van de rode bosmier, en vindt men er klein warkruid.

Waarden

De belangrijkste waarden van het terrein worden

gevormd door het kleinschalige landschap van heide, open zand, zandverstuiving en de overgangen van heide naar bos, en ook door de soortenrijkdom van de heidevegetatie. Enkele bijzondere plantensoorten zijn: dopheide, grasklokje, stekelbrem, klein warkruid, kruipbrem, schermhavikskruid, zandblauwtje, viltganzerik, heidespurrie, rode schijnspurrie, hondsviooltje en klein tasjeskruid. In het gehele gebied komt de ringslang voor. Ook de aanwezigheid van de zandhagedis is regionaal van grote waarde. Het gaat om een bronpopulatie waarmee verdere verspreiding in het Gooi wordt nagestreefd. De potentie van deze waarden is groot.

Het natuurgebied maakt deel uit van het project Heideverbinding Crailo. Dit project beoogt de versterking van de samenhang tussen de heide- en bosgebieden van de centrale Gooise heide en de noordelijke heidevelden en bossen, inclusief recreatieve verbindingen.

Uitgevoerd beheer

In de vorige beheerperiode werd begrazing als beheermaatregel geïntroduceerd. In 2002 ging de begrazing van start, nadat de voorzieningen, zoals veekeringen, toegangshekken, fietsroosters en vee- en drinkplaatsen, waren aangelegd. Omdat de graasgebieden niet heel groot zijn wordt wisselbegrazing toegepast. Elk deelgebied wordt enkele maanden per jaar begrast. Op het moment dat er grazers in het begrazingsgebied aanwezig zijn dient de hond te zijn aangelijnd; wanneer het vee er weg is, mag de hond

los. Op het akkerland van het Luchtkasteel is mede door de runderbegrazing een afwisseling van ruigte en schraal-grasland ontstaan.

Om de geïsoleerde kleine populatie van de zandha-gedis meer toekomst te bieden werden vanaf 2002 in samenwerking met Landschapsbeheer Noord-Holland een groot aantal ei-afzetplekken gemaakt door aan de zonzijde van grote heidestruiken te plaggen tot op het kale zand. Ook werden twee geschikte leef-plekken, het heideveld en het stuifzand, met elkaar verbonden door bos te verwijderen. In 2003 werden er ei-afzetplekken gemaakt op de Nieuw Bussum-merheide. Vrijwilligers onderhouden en monitoren de ei-afzetplekken. Om de hazelworm te monitoren werden hier en daar dakpannen op de heide gelegd, waar dit dier graag op of onder kruipt.

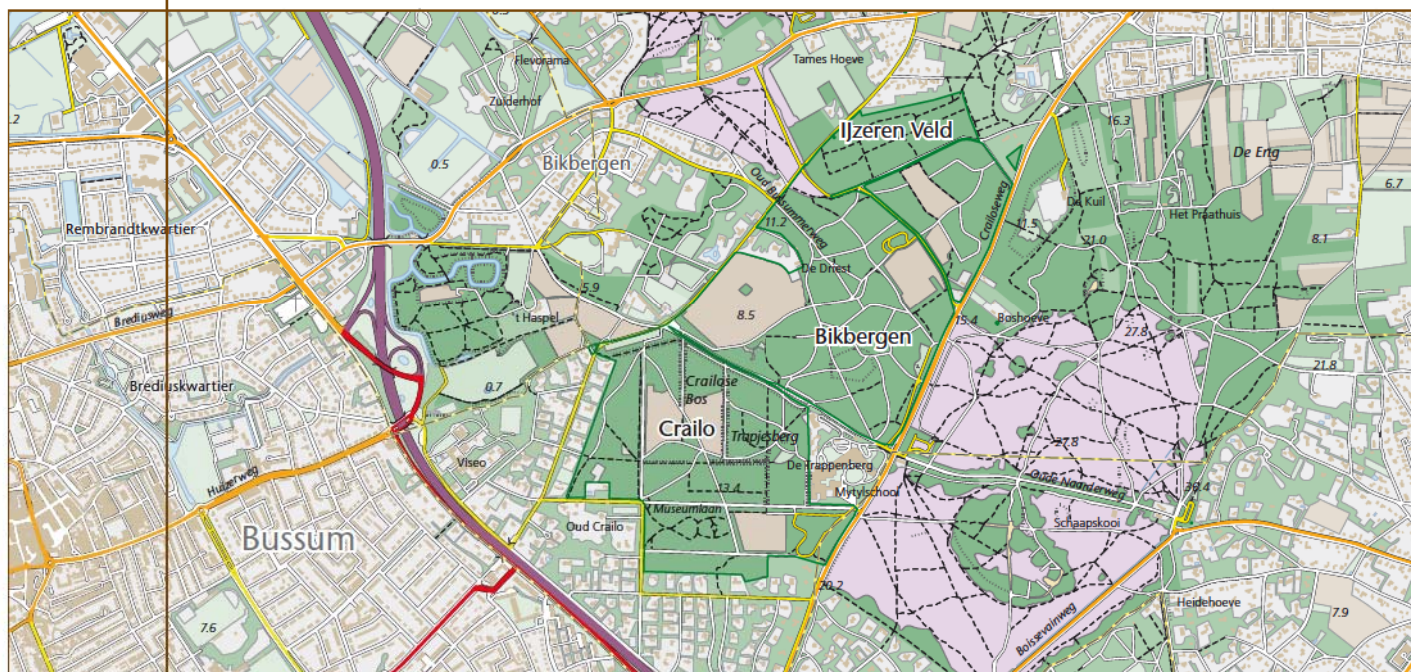
Vanuit het Ericaterrein proberen jaarlijks padden, kikkers en salamanders de omliggende wegen over te steken op zoek naar een geschikte voortplantings-plaats. Die vinden ze in tuinvijvers aan de overkant van de weg en in de zanderijsloten achter de Limiti-sche Heide. Om het aantal verkeersslachtoffers onder deze amfibieën terug te dringen werd in 2002 een scherm van 400 m lengte langs het bos geplaatst. In de periode van maart tot en met mei werden de dieren gevangen in emmers en overgezet. Ter vervan-ging van het vangen en overzetten werden in 2003 7 faunagoten aangelegd, 3 in de Naarderstraat, 2 in de Nieuwe Bussummerweg en 2 in de Oud Bus-summerweg. Schermen geleiden de dieren naar de ingangen van de faunagoten. In het bos zelf legde de gemeente Huizen in overleg met de stichting een poel aan als extra voortplantingsplaats voor amfi-bieën. Hiermee wordt voorkomen dat de dieren op zoek naar water de weg oversteken en doodgereden worden.

In 2008 is een groot deel van het douglassparrenbos langs het Luchtkasteel aan de Langerhuizenweg en de Nieuwe Bussummerweg verwijderd. Daarna is het bosstrooisel verwijderd ten behoeve van de terugkeer van de heidevegetatie. Langs de Nieuw Bussummer-weg werd in het kader van de Boomfeestdag een strook grond heringeplant met eik, berk, lijsterbes en vuilboom. Op de Nieuwe Bussummerheide en de Vliegheide werden opgaande bomen verwijderd om het areaal heide weer te vergroten, werd machinaal geplagd en werd opslag van bomen en struiken ver-wijderd. Vrijwilligers verwijderden opslag uit de heide.

Het dagrecreatieterrein Thames aan de Langhuizer-weg werd opnieuw ingericht. Het parkeren van auto's werd teruggebracht tot een beperkte oppervlakte verhard parkeerterrein. Het overige deel is teruggege-ven aan de natuur. Het dagrecreatieterrein Vliegheide aan de Langerhuizenweg is opgeheven. Het autovrij of -luw maken van de Langerhuizenweg is niet gere-aliseerd.

Toekomstig beheer

- 2.1-BN De parkeermogelijkheden in de bermen van de Driftweg en de Oud Bussummerweg worden opgeheven.
- 2.2-BN Het bosbeheer is gericht op omvorming naar natuurlijk bos en open heide, waarbij op kleinschalige wijze naaldbos wordt verwij-derd.
- 2.3-BN De natuurkwaliteit van de heide wordt in stand gehouden en zo mogelijk verbeterd door periodiek plaggen, het verwijderen van opslag van bomen en struiken en het gelei-delijk verwijderen van opgaande bomen.
- 2.4-BN De verbetering van de ecologische aanslui-ting van de Limitische Heide met de Nieuw Bussummerheide en Vliegheide wordt voort-gezet.
- 2.5 De ecologische verbindingszone door Bikbergen naar de Tafelbergheide wordt ver-beterd. Hiertoe wordt op kleinschalige wijze bos verwijderd ten behoeve van de ontwik-keling van heide en open zand.
- 2.6 Het restant van de douglasspar- en lariksop-stand op het Luchtkasteel wordt verwijderd, waardoor de Vliegheide en het Luchtkasteel landschappelijk en ecologische beter op elkaar zullen aansluiten.
- 2.7-BN De kleinschalige heidevelden zullen worden begraasd door een door een herder gesche-perde schaapskudde en door runderen.
- 2.8 Indien mogelijk wordt de Langerhuizenweg afgesloten voor gemotoriseerd verkeer, ten behoeve van rust voor de natuur en ter versterking van de natuurbeleving. Hiervoor wordt medewerking van de gemeente Hui-zen gevraagd.

3 IJzeren Veld, Bikbergen, Crailo

- beschermd natuurmonument *Limitische Heide en Nieuw Bussummerheide en Vliegheide* -

Karakteristieken

De bossen in dit gebied bestaan overwegend uit naaldbomen. Er zijn indrukwekkende beukenlanen aanwezig die onderdeel uitmaken van een landgoedstructuur. Ook zijn er enkele delen voormalig eikenhakhoutbos dat 'doorgeschoten' is. In het bos liggen enkele akkers. Met name in Bikbergen en Crailo is een rijke schakering aan verschillende kleine bosopstanden aanwezig. De bodem bestaat uit grof zand met een podzolprofiel. Op het bouwland heeft de bodem een humusrijke bovenlaag (enkeerdgrond). Het grondwater ligt buiten bereik van de plantenwortels. In Crailo is het uitzichtpunt Trapjesberg aanwezig dat nog dateert uit de periode van aanleg van het landgoed Crailo, toen het landschap nog open was. Er zijn enkele grafheuvels aanwezig. Plaatselijk is er een rijk ontwikkelde struiklaag met lijsterbes en vuilboom. Hier en daar domineert de braam. Ook zijn er bosdelen met veel kamperfoelie die het bos een natuurlijk aanzien geven.

Waarden

Het gebied is van belang vanwege het landgoedkarakter, onder andere gekenmerkt door de oude beukenlanen en de bosaanleg met uitheemse naaldboomsoorten. Op dagrecreatieterrein De Steen in Bikbergen ligt een blootgelegd stuk kalkzandsteen. De 'steen' is duizenden jaren geleden ontstaan door verkitting van zand met kalk, en ligt sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw half uitgegraven. Zijn geschiedenis, in combinatie met zijn uitzonderlijke grootte, maakt de zandklomp tot een aardkundig

belangwekkend element. De grafheuvels zijn van archeologische betekenis. Het natuurgebied maakt deel uit van het project Heideverbinding Crailo.

In Bikbergen zijn enkele plekken met eikvaren bekend. In het IJzeren Veld komt plaatselijk de plantensoort hengel voor. Er is een rijke broedvogelstand waarin ook roofvogels (bosuil, buizerd, havik en sperwer) en hollenbroeders (grote bonte specht, bonte vliegenvanger en boomklever) voorkomen. De oude beukenlanen herbergen een rijke paddenstoelenflora en bieden nestgelegenheid aan kauwen, spechten, holenduif, spreeuwen en vleermuizen, waaronder de rosse vleermuis.

Uitgevoerd beheer

Het bosbeheer is gericht op omvorming naar natuurlijk bos met behoud van het landgoedkarakter. In het voormalige productiebos – donker 'doorkijkbos' van douglassparren – werden de afgelopen jaren open plekken gemaakt om het kiemen van inheemse, ter plaatse thuishorende bomen en struiken te stimuleren. Met enige regelmaat werden plaatselijk naaldbomen, beuken en Amerikaanse eiken verwijderd om zomereiken, beuken en oude grove dennen meer groeiruimte te bieden. Ook traditionele eikenhakhoutwallen zijn vrijgesteld van bomen en struiken. Dit wil zeggen dat om de eikenhakhoutwallen heen bomen en struiken zijn verwijderd om ruimte te bieden en licht toe te laten. Een fijnsparbos in Crailo werd gekapt, waarna de takken op rillen (langwerpige hopen) werden gelegd om broed- en schuilgelegenheid te

bieden aan kleine dieren als muizen, egels en winterkoninkjes. Op de plek van het fijnsparbos ontstond spontaan een berkenbos.

Er werd gewerkt aan een verbindingszone voor kleine warmteminnende dieren (hagedissen, sprinkhanen en vlinders) tussen de Vliegheide en de Tafelbergheide. Hiervoor zijn bomen verwijderd. Zo wordt er geleidelijk meer licht in het bos van Bikbergen gebracht. Landschappelijke elementen als oude beukenlanen en oude bomen worden daarbij ontzien. Amerikaanse vogelkers werd verwijderd. Aan de zijde van de Vliegheide werd in 2008 een bosje van Amerikaanse eiken weggehaald en het bosstrooisel verwijderd ten behoeve van heide en schraalgraslandontwikkeling. In 2006 bracht de Provincie Noord-Holland als wegbeheerder 3 faunagoten aan in de Crailoseweg.

In 2003 werd de Trapjesberg grondig hersteld. De kunstmatige heuvel werd op hoogte gebracht en voorzien van zwerfkeien. Een glooiend voetpad en een betonnen trap werden toegevoegd. Op de flanken werden meidoorns geplant. Bij dagrecreatieterrein De Steen aan de Crailoseweg werd de zandsteen opgeknapt. De begroeiing er direct omheen werd verwijderd. Het parkeergedeelte werd verkleind. Op de akkers in Bikbergen werden diverse oude landbouwgewassen geteeld. De gemeente Huizen werd verzocht enkele wegen te sluiten voor gemotoriseerd verkeer: de IJzerenveldweg, de Oud Blaricummerweg en een deel van de Museumlaan. Dit gebeurde, waarmee er meer rust in het gebied kwam. Enkele grafheuvels werden vrijgesteld van opslag van bomen en struiken.

Voornemens tot het ontwikkelen van een historische wandelroute en een lanenherstelplan zijn niet gerealiseerd. Ook zijn plannen om de dagrecreatieterreinen Schapenweide en Crailo op te heffen niet gerealiseerd, en werd dagrecreatieterrein De Steen niet naar de rand van het gebied verplaatst.

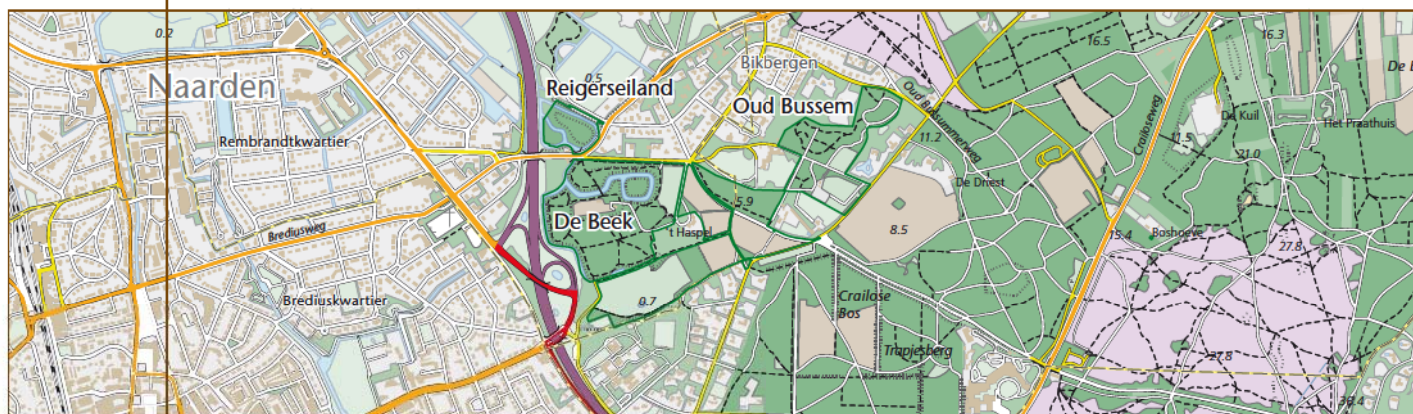
Toekomstig beheer

- 3.1 De parkeer- en dagrecreatieterreinen Schapenweide en Crailo worden opgeheven.
- 3.2 De parkeergelegenheid op de hoek Oud Blaricummerweg – Oud Bussummerweg wordt verbeterd.
- 3.3 Dagrecreatieterrein De Steen wordt zoveel mogelijk aan de rand van het natuurgebied geplaatst, waarbij teerhoudend asfalt wordt verwijderd.
- 3.4 Het bosbeheer blijft gericht op de omvorming naar natuurlijk bos met behoud van het landgoedkarakter.
- 3.5 Natuurlijke bosverjonging door naaldbomen wordt tegengegaan, en die door inheemse loofbomen bevorderd.
- 3.6 Bij dunnen en kap van groepen bomen wordt de padenstructuur als uitgangspunt genomen. Zo blijft het landgoedpatroon

behouden, evenals de mogelijkheid het landschap te beleven als rijkgeschakeerd bos. De beukenlanen worden zo lang mogelijk in stand gehouden. Dode bomen worden zo lang als de veiligheid dat toelaat gehandhaafd als leefplek voor bijvoorbeeld vleermuizen en paddenstoelen. Indien er zodanige sterfte optreedt dat het laankarakter dreigt te verdwijnen wordt een laanherstelplan opgesteld en uitgevoerd.

- 3.7 De ecologische verbindingszone door Bikbergen wordt geleidelijk uitgebreid, zodat een goede aansluiting wordt bereikt op de faunagoten in de Oud Bussummerweg en de Crailoseweg (N527). Hiertoe wordt op kleinschalige wijze bos verwijderd ten behoeve van de ontwikkeling van heide en open zand. De verbindingszone zal periodiek worden begraasd door schapen.

- 3.8 Indien mogelijk wordt de Langerhuizenweg afgesloten voor gemotoriseerd verkeer, ten behoeve van rust voor de natuur en ter versterking van de natuurbeleving. Hiervoor wordt medewerking van de gemeente Huizen gevraagd.

4 De Beek, Reigerseiland, Oud Bussem

Karakteristieken

Het landgoed De Beek/Reigerseiland heeft in de vorige eeuw zijn huidige parkstructuur met onder andere beukenlanen en vijverpartijen gekregen op basis van een ontwerp van landschapsarchitect Zocher. Het centraal gelegen huis met tuin is geen eigendom van de stichting. Ook van het landgoed Oud Bussem beheert de stichting slechts gedeelten. Beide landgoederen bestaan uit lanen en bossen met een diversiteit aan boomsoorten. De bodem van het landgoed De Beek/Reigerseiland bestaat uit een structuurarme, fijnzandige bodem (duinvaaggrond), naar het zuiden en oosten overgaand in grofzandige podzolbodem. In de voormalige zanderij aan de zuidzijde bevindt zich een grofzandige gooreerdgrond. Het grondwater zit diep, in de zanderij iets meer dan een halve meter onder het maaiveld. In het landgoed Oud Bussem ligt een grofzandige gooreerdgrond en hoge, zwarte en-keerdgrond. Ook hier zit het grondwater diep. Er zijn er enkele akkers en graslandpercelen. In het gebied worden diverse vleermuissoorten waargenomen: de rosse vleermuis, de watervleermuis, de ruige dwergvleermuis, de laatvlieger en de gewone grootoorvleermuis. Het grasland aan de Oud Bussummerweg is in gebruik bij de Gooische Jachtvereniging voor paardenspring- en dressuurwedstrijden.

Waarden

De waarde van de landgoederen ligt in het geheel van lanen, bossen, akkers, bebouwing, zanderijvaarten en andere waterpartijen, en de samenhang daartussen. Een belangrijke landschappelijke en tevens ecologische waarde betreft de vele oude bomen, veelal in de vorm van lanen, die onderdak bieden aan de kwetsbare fauna, zoals holenbroedende vogels en vleermuizen.

Uitgevoerd beheer

Op de landgoederen liggen holle paden, die ooit zijn aangelegd door verwijdering van de bovengrond. In 2000 werd het karakteristieke profiel van de paden, dat in de loop der jaren was vervaagd, hersteld. Sluiproutes werden dichtgelegd met zwaar dood hout, en

er werden meidoorns, sleedoorns en jonge bomen aangeplant. Van enkele grote afgestorven beuken en eiken werden de kruinen en de zwaardere takken verwijderd voor de veiligheid van de bezoeker. Deze 'gekandelaberde' bomen kunnen nog jaren huisvesting bieden aan vleermuizen en in holen broedende vogels. Bij een storm in het najaar van 2002 sneuvelden enkele bomen van rond de 200 jaren oud. Voor zover ze niet op paden of wegen lagen of een gevaar vormden, werden ze niet opgeruimd. Op het landgoed Oud Bussem werden esdoorns verwijderd om eiken en beuken meer ruimte te geven.

Het natuurlijke grasland aan de zuidzijde van het bosgebied van landgoed De Beek, gelegen in een oude zandafgraving, wordt sinds 2000 begrast door runderen van een veehouder. In het weiland werd een groep bomen aangeplant. In 2005 werd het fietspad door het grasland op verzoek van gebruikers buiten het raster gebracht. Dit heeft het voordeel dat de runderen het fietspad niet vertrappen, en dat honden het vee niet verstoren. De amfibieënpoel in het grasland werd uitgebaggerd om dichtgroei tegen te gaan.

Het voornemen een cultuurhistorische wandelroute te realiseren is niet uitgevoerd, evenmin het aan het openbare verkeer onttrekken van de Oud Blaricummerweg. Een ander niet uitgevoerd voornemen was het opstellen van een landschapsherstelplan voor Oud Bussem en De Beek.

Toekomstig beheer

- 4.1 De parallelweg langs de rijksweg A1 (eigendom van de rijksoverheid/RWS) wordt verworven ter afsluiting voor gemotoriseerd verkeer, om het storten van afval te voorkomen.
- 4.2 Het op behoud en herstel van het landgoed-karakter gerichte beheer wordt voortgezet. Daarbij wordt waar mogelijk de biodiversiteit gestimuleerd. Oude bomen worden zo lang mogelijk in stand gehouden. Dat geldt ook voor de beukenlanen. Hiertoe worden

- dominante bomen aan de zijanten van de beukenlanen verwijderd. Dode exemplaren worden behouden zolang dat veilig is, ten behoeve van bijvoorbeeld vleermuizen en paddenstoelen. Zodra door sterfte het laan-karakter verloren dreigt te gaan, wordt een laanherstelplan opgesteld en uitgevoerd.
- 4.3 Voor de waterpartijen wordt een baggerplan opgesteld en uitgevoerd, om de waterkwaliteit te verbeteren en tevens de regels van de Keur van het Hoogheemraadschap na te leven.
- 4.4 Indien mogelijk wordt de Oud Blaricummerweg afgesloten voor gemotoriseerd verkeer (met uitzondering van bestemmingsverkeer), ten behoeve van rust voor de natuur en ter versterking van de natuurbeleving. Hierbij wordt medewerking van de gemeente Naarden gevraagd.

5 Huizer Eng

Karakteristieken

Landschappelijk is het terrein vergelijkbaar met de Naarder Eng: een oude landschapsstructuur met percelen eikenspaartelgenbossen, akkers en houtwallen. Grote delen zijn natuurlijk en bedekt met bos of schraal-graslandvegetatie. In de afgelopen beheerperiode werd het terreinbezit uitgebreid met (akker)percelen van particulieren en de gemeente Huizen. De ondergrond bestaat uit een grofzandige podzolbodem. Richting Huizen gaat deze over in enkeerdgrond met een dikke humusrijke voor. Het grondwater zit diep, buiten bereik van de vegetatie. Een gedeelte van het bosgebied is in gebruik als seizoenskampeerterrein Parrewijn met een minimum aan kampeervoorzieningen. In het bosgebied langs de Crailoseweg ligt een zandafgraving (de Kuil) waar op eigendom van de gemeente Huizen een tennispark ligt.

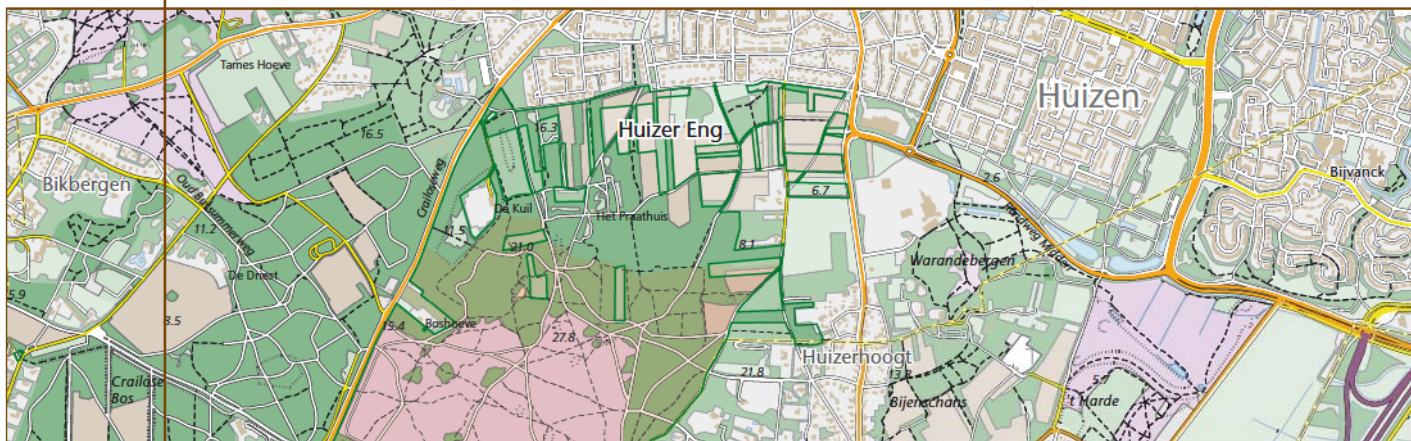
Waarden

De grote waarde van het terrein ligt in de oorspronkelijkheid van het kleinschalig englandschap, in samenhang met de teelt van historische gewassen. De bossen ontwikkelen zich in de richting van natuurlijk bos. In de zandafgraving is een gevarieerde schraal-graslandvegetatie aanwezig die het behouden waard is. Het terrein maakt deel uit van het project Poort Eemland, dat als doel heeft de ontwikkeling van een landschappelijke en ecologische overgang van het Gooi naar het Eemland.

Uitgevoerd beheer

In de Huizer Eng bedrijft de stichting kleinschalige wisselteelt met traditionele gewassen, zoals boekweit, zomerrogge, zomergerst en de groenbemesters bladramanas en stoppelknollen. Ook enkele nieuwe akkers die door aankoop en grondruil in bezit kwamen van de stichting werden de afgelopen jaren op deze traditionele wijze bebouwd. In nieuwe delen die met bos begroeid waren, werden grote exemplaren van Amerikaanse vogelkers omgezaagd. Vrijwilligers ontteden de Kuil van bomen en opslag.

Ten behoeve van de rust voor fauna en bezoekers, en ter voorkoming van vuilstortingen, werden enkele wegen afgesloten voor verkeer door slagbomen te plaatsen. Het betreft de Bussummerweg, de Weg langs de Twaalf Schepels, de Paviljoenweg en de Blaricummerstraat. Tijdens het kampeerseizoen staan de slagbomen open om de toegang tot kampeerterrein Parrewijn mogelijk te maken. Een verbod heideveldje bij het kampeerterrein werd door de kampeervereniging geschoond van opslag van bomen en struiken, zodat de heide terug kan keren. Ook werden er binnen het gebied van het kampeerterrein bomen verwijderd om meer halfopen landschap te creëren, naast het gesloten bos. Op een terreintje aan de Paviljoensweg bij de Huizerhoogt bleek jarenlang illegaal tuinafval te zijn gestort. De stichting ruimde het

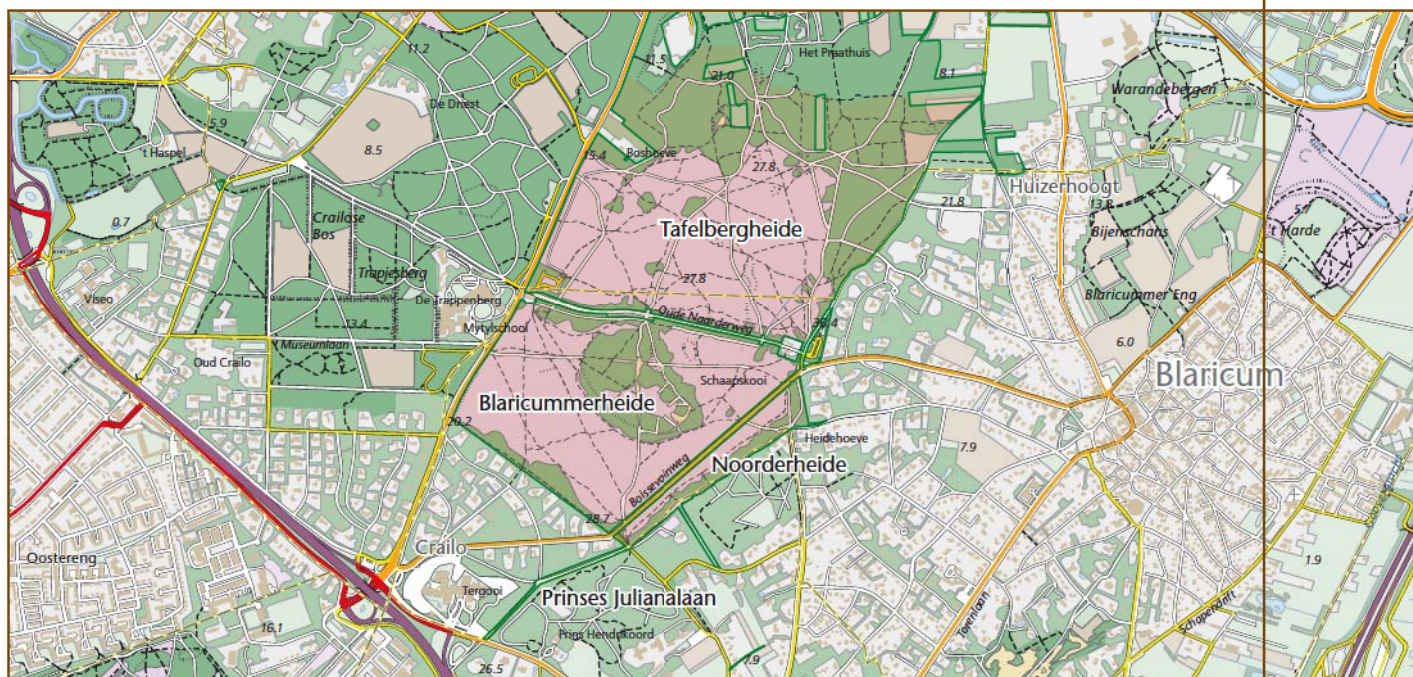

groenafval op, waarbij ze omwonenden opriep om afval voortaan op de reguliere manier af te voeren. Langs de Dr. Kuyperlaan werden diverse volkstuin-tjes opgeruimd en opnieuw ingericht als akker. Op Nationale Boomfeestdag 2001 plantten kinderen een paar honderd boompjes op een vervallen eikenwal bij de Dr. Kuyperlaan.

De voornemens tot het plaatsen van informatiezuilen en het opstellen van een herstelplan voor de Huizer Eng in samenwerking met de gemeente Huizen, zijn niet gerealiseerd.

Toekomstig beheer

- 5.1. Het huidige beheer wordt voortgezet: grond aankopen waar mogelijk en herstel van het oude landschap. Dat laatste betekent veelal het opruimen van kerstbomen, het saneren van volkstuinen, natuurvriendelijke akkerbouw, het bestrijden van Amerikaanse vogelkers, het onderhouden van de zandwegen en het omvormen van percelen met naaldbomen naar natuurlijker bos.
- 5.2. Bij het beheer en gebruik van de akkers wordt rekening gehouden met akkerflora en gebruik van akkers door trekvogels en wintergasten.
- 5.3. Door middel van kleinschalig plaggen, maai-beheer en begrazing door een schaapskudde wordt de schraal-graslandvegetatie in de zandafgraving in stand gehouden.
- 5.4. De verbinding van de Huizer Eng met de Warandebergen en Woensberg wordt verbeterd, onder andere door de aanleg van faunavoorzieningen in de Huizerweg.
- 5.5. Het is de wens van de stichting eventuele vervuilingen in het gebied te saneren en voor de natuur een schone uitgangssituatie te creëren. Of er in de Kuil sprake is van een verontreiniging en saneringsnoodzaak in de zin van de wet is niet bekend. Mocht bodemverlaging een noodzakelijk gevolg zijn, dan zal hier de aanleg van een poel worden overwogen.

6 Tafelbergheide, Blaricummerheide, Noorderheide en Prinses Julianalaan

- beschermd natuurmonument *Tafelberg- en Blaricummerheide* -

Karakteristieken

De Tafelbergheide en de Blaricummerheide liggen op het hoogste deel van de stuwwal van Laren en Huizen. De twee goed ontwikkelde korstmosrijke heidevelden op de glooiende bodem worden gescheiden door een smalle bosstrook, die de Oude Naarderweg omzoomt. Tussen de Noorderheide en de Blaricummerheide loopt de Boissevainweg. De naast de Noorderheide aanwezige villabeouwing wordt afgeschermd door een bosstrook van naaldbout met geringe natuurlijke waarde.

Tot in de jaren dertig is hier op kleine schaal zand, leem en grind gewonnen, waarvan de zogenaamde 'leemkuilen' het resultaat zijn. Hierin heeft zich een bijzondere heischraal-graslandvegetatie ontwikkeld. Op de Blaricummerheide is een grote zandwinkuil die is ontstaan als gevolg van zandwinning ten behoeve van de aanleg van Rijksweg A1.

Het hele gebied bestaat uit een grofzandige, grindhoudende podzolbodem. Het grondwater zit diep en is niet bereikbaar voor de vegetatie. De Noorderheide bevat resten uit de periode van Jonge Steentijd tot IJzertijd. De Tafelberg- en Blaricummerheide worden begraasd met enkele runderen en een schaapskudde. Hiertoe bevindt zich op de Blaricummerheide sinds 1989 een schaapskooi die ook voor publieksdoeleinden wordt gebruikt. In juni 2008 is de schaapskooi door brand verwoest en de erin aanwezige schaaps-

kudde omgekomen. Op 30 augustus 2008 kon met steun van de Gooise bevolking, overheden, bedrijfsleven en collega-organisaties een nieuwe schaapskudde in het gebied worden geïntroduceerd. De schaapskooi werd herbouwd in herfst en winter 2008-2009 en op 4 april 2009 weer in gebruik genomen.

Het uitzichtpunt Tafelberg is met zijn 36,4 meter boven NAP het hoogste punt van het Gooi. Het feitelijke uitzicht is door de bomengroei in de omgeving aanzienlijk minder weids dan vroeger. Sinds 1989 lag er weer een stenen plaat als 'tafel', ter vervanging van de oorspronkelijke, nu met windroos en omgevingsinformatie. Deze werd in 2003 vernield en niet teruggeplaatst.

Waarden

In de ondergrond van de Noorderheide bevindt zich prehistorisch erfgoed uit meerdere cultuurperioden dat van grote waarde is. De leemkuilen kennen een zeldzame vegetatie. Vanwege de kwetsbaarheid daarvan zijn ze niet toegankelijk voor publiek. Bijzondere plantensoorten die er groeien zijn: grote tijm, echt walstro, kleine bevermel, bochtige klaver, grasklokje, dwergviltkruid, echt duizendguldenkruid, kruisdistel, rozenkransje, kattendoorn, hondsviooltje, gewone vleugeltjesbloem, stijve ogentroost, wilde peen en geelhartje. De Blaricummerheide is vrijwel de enige standplaats in het Gooi van kraaiheide. Het terrein is bovendien van grote waarde voor vogelsoorten van

de heide, waaronder de roodborsttapuit, de boomleeuwerik en de veldleeuwerik.

De schaapskooi heeft naast een beheer- ook een educatie en recreatiefunctie en is een centrum van publieksactiviteiten. Het natuurgebied maakt deel uit van de projecten Heideverbinding Crailo en Poort Eemland.

Uitgevoerd beheer

De heide werd gedurende de hele periode begraasd door schapen en runderen. In 1999 werden de Charolaisrunderen van derden vervangen door eigen Schotse hooglanders. De veekering werd vernieuwd, waarbij houten palen werden vervangen door duurzame palen van beton. Waar nodig werd boomopslag verwijderd. In de bloemrijke leemkuilen werd verruiging tegengegaan door te plaggen en zeer kleinschalig te maaien, waarbij het maaisel werd afgevoerd. Amerikaanse vogelkers en braam werden verwijderd om de kruidenvegetatie meer licht te bieden. Op de Tafelbergheide, Blaricummerheide en Noorderheide werd in het kader van heideherstel machinaal geplagd. Op de Noorderheide werd de bosrand teruggedrongen om de heidevegetatie de kans te geven zich te herstellen. Enkele oude vliegdennen werden daarbij gespaard. Omdat de begroeiing hier dreigde te verdichten werden bomen en struiken afgezaagd: Amerikaanse vogelkers, Drentse krent, eik en den. Ook de bosaardbei in het bosrijke deel van de Blaricummerheide kreeg licht en ruimte door het verwijderen van enkele bomen.

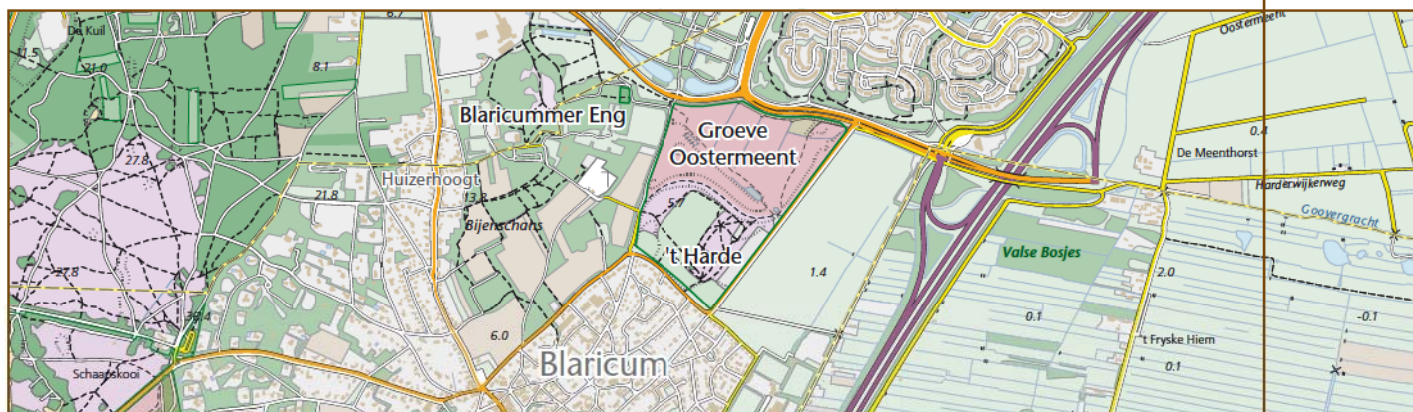
Regelmatig wordt onderhoud verricht aan de trap en de borstwering van de Tafelberg. Het uitzicht werd de afgelopen beheerperiode in stand gehouden door het verwijderen van begroeiing op de flanken van de berg. Op het plein bij de schaapskooi werd een oude berk vervangen door een eik, waarbij de zitbank rond de stam werd opgeknapt. In 2006/2007 bracht de Provincie Noord-Holland na overleg met de stichting 3 faunatunnels aan in de Boissevainweg (N526) en 3 faunatunnels in de Crailoseweg (N527) om kleine dieren een veilige passage te bieden van de Noorderheide naar de Tafelberg- en de Blaricummerheide, respectievelijk tussen de Vliegheide, via de ecologische verbindingszone door Bikbergen, naar de Tafelberg- en de Blaricummerheide.

Toekomstig beheer

- 6.1-BN Medewerking wordt verleend aan de aanleg van een natuurbrug over de rijksweg A1 en de Naarderstraat tussen Laren en Bussum. Deze natuurbrug zal de centrale Gooise heidevelden weer verbinden met natuurterreinen ten noorden van de A1 via het Landgoed Larenberg en de Prinses Julianalaan, de Noorderheide en de Blaricummerheide.
- 6.2-BN Het uitzichtpunt Tafelberg wordt heringericht.
- 6.3-BN Het reguliere beheer van de heide en de

leemkuilen wordt voortgezet. Dit betekent: begrazen, kleinschalig maaien en plaggen, opslag van grove den en berk verwijderen en Amerikaanse vogelkers bestrijden.

- 6.4-BN Indien als gevolg van graafactiviteiten door konijnen de leemkuilflora in gevaar komt, zal deze worden beschermd. In die situatie zullen konijnen worden geweerd, weggevangen en verplaatst naar andere terreindelen.
- 6.5-BN De parkeer- en dagrecreatieterreinen bij de restaurants De Goede Gooijer en De Tafelberg worden onderhouden.
- 6.6-BN De Noorderheide en de aansluitende bosgebieden Raboes en Klein Raboes, Landgoed Laar en Berg en Prinses Julianalaan zullen onderdeel gaan uitmaken van de ecologische verbindingszone naar de natuurbrug. Dit betekent dat in deze ecologische verbindingszone, waar mogelijk, heidestapstenen worden gerealiseerd, en dat er een geleidelijke omvorming van naaldbos naar natuurlijk bos zal plaatsvinden.
- 6.7-BN Op de Noorderheide en in de ecologische verbindingszone wordt gestreefd naar periodieke extensieve begrazing door de trekkende schaapskudde.
- 6.8-BN In de dichtgroeïende grote zandkuil op de Blaricummerheide wordt bos gekapt om meer variatie te realiseren.
- 6.9-BN De afschermdende naaldhoutopstand tussen de Noorderheide en de naastliggende vil-labebouwing van Laren zal worden omgevormd tot bosstrook met een meer natuurlijke en afschermdende waarde.

7 Blaricummer Eng, Groeve Oostermeent, 't Harde

- beschermd natuurmonument Groeve Oostermeent -

Karakteristieken

Groeve Oostermeent was tot eind 2008 eigendom van de gemeente Blaricum, maar sinds 1991 in beheer bij de stichting. Eind 2008 is de groeve samen met het aangrenzende terrein 't Harde aan het Goois Natuurreservaat in eigendom overgedragen. Het terrein bestaat uit een voormalige zandgroeve en een onvergraven hoger gelegen deel, gescheiden door een 400 meter lange, en plaatselijk 3 meter hoge steilwand. Het lage deel wordt gekenmerkt door een vrijwel open landschap met droge en vochtige tot natte heide en schraal grasland met poelen en kwel sloten. Er staat een groep berken. De grondwaterstand varieert van het maaiveld tot een halve meter diepte, afhankelijk van locatie en seizoen. Het kwelwater is afkomstig uit de Blaricummer Eng en de Warandebergen. In het centrale deel van 't Harde is een matig voedselrijk grasland aanwezig, dat incidenteel als evenemententerrein funceert. Aan de rand ligt een locatie waar plaatselijke boeren kuilvoer kunnen opslaan. In 't Harde mag de hond los, waar veel gebruik van wordt gemaakt, mede omdat het gebied omgeven is door een afrastering. In 1999 zijn door aankoop twee bospercelen toegevoegd aan het stichtingsbezit in de Blaricummer Eng.

In en om de wateren komen de meerkikker, de poelkikker, de bruine kikker, de kleine watersalamander en de rugstreeppad voor. De steilwand in de groeve wordt door oeverwaluwen gebruikt als broedplaats. In het lage deel van de groeve, een vochtige heischraal-grasland- en heidevegetatie, groeien naast struik- en dopheide onder andere klokjesgentiaan, gewoon haarmos, ronde zonnedaauw, kleine zonnedaauw, moeraswolfsklauw, grote wolfsklauw, koningsvaren, wilg en zachte berk. In waterpartijen zijn pilvaren, rossig fonteinkruid en drijvend fonteinkruid te vinden. Het hoge deel van het terrein is geheel open en bestaat uit droog, heischraal grasland, waarin struik-

heide, schapenzuring en borstelgras domineren. In de groeve groeien daarnaast onder andere bleekgele droogbloem, kruipbrem, kraaiheide en grote tijm. In 't Harde komen struwelen van Drents krentenboompje, zomereik, Amerikaanse vogelkers en brem voor.

Waarden

De steilwand vormt een aardkundige bijzonderheid, die 150.000 jaren geologische geschiedenis illustreert. Al even bijzonder is de oeverwaluwkolonie die er huist. De Groeve Oostermeent en 't Harde zijn botanisch van belang vanwege de goed ontwikkelende schraal-graslandvegetaties, kwel en daaraan gebonden soorten van vochtige heide en voedselarme watervegetaties. Het gehele terrein maakt deel uit van het project Poort Eemland. De ligging van het terrein in de ecologische infrastructuur van het Gooi en de functie ervan in de noordelijkste oost-westverbindingzone Poort Eemland, biedt grote kansen.

Uitgevoerd beheer

Om de openheid en de heidebiotoop te herstellen is het grootste deel van het berkenbos gekapt. Vervolgens werden enkele verruigde delen machinaal geplagd. Zo krijgt de vochtige en natte heide, een in het Gooi schaars landschap, meer kans. Opslag van berken werd tegengegaan door begrazing. Tot 2005 liepen er bokken van het ras Nederlandse landgeit. Nadien is de begrazing door runderen (Schotse hooglanders) en schapen overgenomen, en is de geitenstal afgebroken. Van de veekering werd een deel van de houten palen vervangen door rankere betonnen palen.

De steilwand, die in de winter altijd wat inzakt, werd telkens vóór het broedseizoen steil afgestoken. Ook werden twee zandheuvels, voormalige zanddepots, afgegraven tot op het maaiveld om de aanlegroute voor de oeverwaluwen te verbeteren en tegelijkertijd

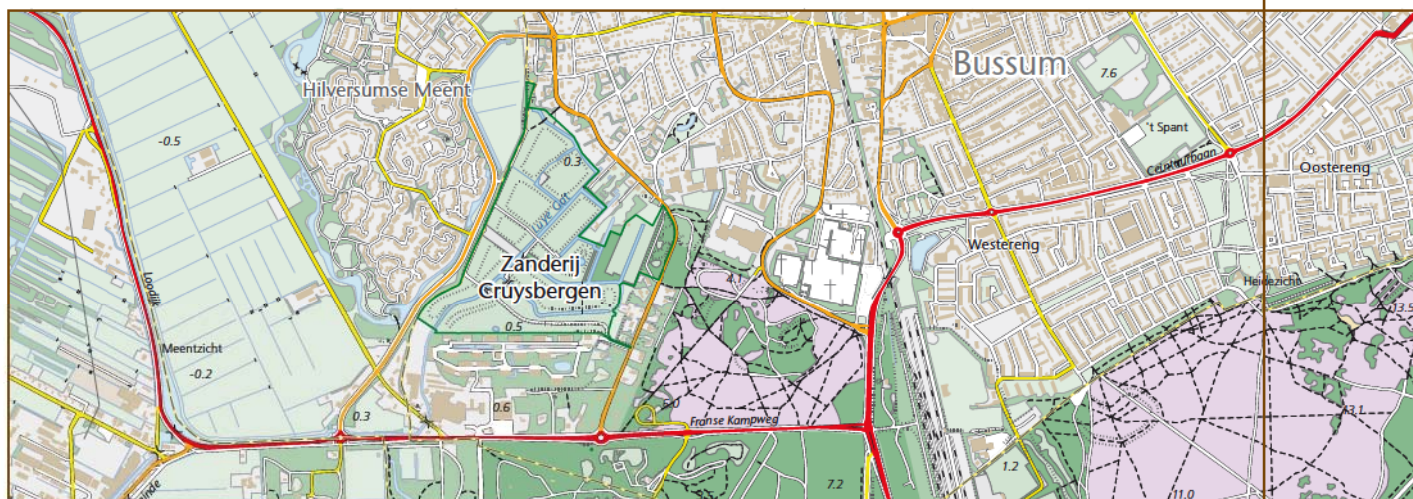
nieuwe kansen te bieden voor de ontwikkeling van vochtige en natte heidevegetaties. Op twee aangekochte bospercelen werd Amerikaanse vogelkers verwijderd. De grootste bomen werden omgezaagd of geringd, jongere exemplaren werden uitgetrokken of uitgestoken. Het centrale deel van 't Harde werd jaarlijks gemaaid.

Niet uitgevoerd beheer

De voorgenomen verplaatsing van de geitenstal bleek niet nodig: de stal werd afgebroken. Het voornemen een herstelplan op te stellen voor de gehele Blaricummer Eng, inclusief de delen van de gemeente Blaricum, is achterhaald, omdat deze terreinen in 2007 door de gemeente Blaricum in beheer werden gegeven aan de Agrarische Stichting Blaricum.

Toekomstig beheer

- 7.1 In het kader van het project Poort Eemland worden aangrenzende natuurgebieden, zoals Warandebbergen, veiliggesteld. Daarnaast wordt gestreefd naar het behoud en herstel van natuur en landschap en de samenhang tussen Warandebbergen, de Blaricummer Eng, Groeve Oostermeent, 't Harde en de Blaricummermeent. Vanuit dit cluster natuurgebieden is ter plaatse van de rijksweg A27 aansluiting gewenst op de natuurgebieden aan de andere zijde van de A27: delen van Noordpolder te Veen, Valse Bosjes, Huizer en Laarder Aangerechten, De Kampen, De Hoeven, oevers van het Eemmeer en Eempolder.
- 7.2-BN Het beheer van heideherstel wordt voortgezet.
- 7.3-BN De schraal-graslandvegetaties en de droge en natte heidelevensgemeenschappen worden geplagd en begraasd. Door in de randzone van 't Harde periodiek bomen en struiken te verwijderen en tijdelijke begrazing toe te passen wordt voorkomen dat deze dichtgroeit.
- 7.4 De kuilvoerlocatie wordt landschappelijk ingepast.
- 7.5-BN De parkeervoorziening langs de Blaricummerweg wordt vernieuwd.
- 7.6-BN De steilwand wordt jaarlijks afgestoken ten behoeve van de oeverwaluwkolonie.
- 7.7-BN Een lopend onderzoek naar verbetering van de inrichting en het beheer van de waterhuishouding in Groeve Oostermeent wordt afgerond. Het onderzoek zal leiden tot aanbevelingen voor verbetering van de waterhuishouding ten voordele van de vochtige en natte heide.

8 Zanderij Cruysbergen

Karakteristieken

Het landschap van Zanderij Cruysbergen is dat van een voormalige zanderij: kavels met voorheen gras- en bouwland, doorsneden met sloten, en met plaatselijk boomopslag op de slootoevers van de zanderijvaarten. Het terrein eindigt aan de westkant bij een eeuwenoude houtwal, de Koedijk. De ondergrond bestaat uit fijn zand. De waterhuishouding is kenmerkend voor de overgang tussen het infiltratiegebied van de stuwwal naar het meer westelijke laagveen, waar het water weer uit de bodem treedt. De sloten worden gevoed door zowel kwelwater als afstromende neerslag. Er komen hier dan ook planten en dieren voor van zowel het voedselarme als het voedselrijke water, afhankelijk van de locatie. Het terrein wordt gebruikt als foerageergebied door de rosse vleermuis, de laatvlieger en de dwergvleermuis.

Waarden

De overgang tussen het Gooi en het Naardermeer wordt gekenmerkt door de nagenoeg aaneengesloten bebouwing van Naarden, Bussum en de Hilversumse Meent. Er resteren slechts enkele mogelijkheden voor een open verbinding tussen beide natuurlandschappen. Eén van de belangrijkste daarvan vormt Zanderij Cruysbergen, aan de westzijde begrenst door de Koedijk. De Koedijk vormt als eeuwenoude veekering van de Hilversumse meentgronden een cultuurhistorisch waardevol landschapselement. Zanderij Cruysbergen is bovendien van bijzondere waarde vanwege zijn potentie voor de flora en fauna van het vochtige schraal-grasland en die van het door kwel beïnvloede voedselarme oppervlaktewater. Het is dan ook aangewezen als natuurontwikkelingsgebied, en grenst via het open grasland tussen Bussum en de Hilversumse Meent aan een ander natuurontwikkelingsgebied: Laegieskamp. De ontstaansgeschiedenis is af te lezen aan de open structuur van percelen met vlakke grond en lijnvormige wateren, aangelegd als afvoerwegen voor zand. Op veel plaatsen worden de zanderijvaar-

ten omzoomd door opgaande elzenbeplanting. Dit vormt een belangrijke landschapskwaliteit van het terrein. Er komen veel bedreigde plantensoorten in het terrein voor, zoals ronde en kleine zonnedauw, pilvaren, moeraswolfsklauw, moeraskartelblad, koningsvaren en moerashertshooi.

De stichting streeft naar een landschappelijke inpassing en ontwikkeling van de ecologische verbindingen richting Naardermeer langs de Koedijk en het Laegieskamp en door de Hilversumse Ondermeent. De eerste ambitie voor de toekomst is het verwerven en inrichten van de op de gradiënt van de hoge Gooise gronden naar de lager gelegen Meentgronden gelegen graslanden van de gemeente Hilversum langs de Meentweg. Ten tweede is er de ambitie tot het verwerven en transformeren van het aanliggende voormalige mobilisatiecomplex, het op de landschappelijke overgang naar de Hilversumse Meent gelegen caravanopslagterrein en een aanliggend terrein van de Nierstichting. Dit alles zonodig met toepassing van een duurzame combinatie van bebouwing ten behoeve van natuurontwikkeling: 'rood voor groen'.

Het terrein maakt deel uit van het project Poort Naardermeer, dat als doel heeft de ontwikkeling van een open, landschappelijk en ecologisch ingerichte overgang (poortgebied) van het Gooi naar de Vechtstreek en in het bijzonder het Naardermeer, en herstel van de natuurlijke waterhuishouding.

Uitgevoerd beheer

Om een aanzet te geven tot de gewenste verschraving van de bodem werd het grasland een aantal jaren begraasd door runderen, en werd het akkerland bewerkt zonder bemesting. Op grond van een ecohydrologisch herstelplan uit 2001 en een landschapsontwerp uit 2003 werd het gebied in de periode 2005-2006 opnieuw ingericht. Vooruitlopend op definitieve inrichting werden sloten uitgebaggerd en werden er

enkele nieuwe bruggen aangelegd. Op grote schaal ontkiemende elzen werden gemaaid om verdichting van het landschap te voorkomen. In 2004 werd het 'laarzenpad' opengesteld, een gemarkeerde route voor de avontuurlijke wandelaar. Door de bescheiden inpassing van het pad, dat over gras en vlonders loopt, wordt het landschapsbeeld niet verstoord. Sinds dat moment is Zanderij Cruysbergen open voor het publiek, wat daarvoor niet het geval was. In 2005 werd het terrein uitgebreid met aangekochte grond van voormalige Rozenkwekerij De Wilde.

Een belangrijke en ingrijpende volgende stap was het afgraven van de voormalige teelaarde, waarbij tevens aangetroffen vervuilde plekken werden gesaneerd. Deze bleken op twee plaatsen begraven puin- en vuilstorten te zijn. Na sanering ervan werden de ontstane laagten in het terrein gehandhaafd als poelen. De teelaarde werd nuttig gebruikt in de grondlichamen van Natuurbrug Zanderij Crailoo. Twee gedempte watergangen werden weer open gemaakt. Ook werden er aan de rand van Bussum enkele nieuwe watergangen gegraven. Aan de Prinses Irenelaan en later ook aan de zijde van de Hilversumse Meent werden nieuwe ingangen voor wandelaars gemaakt. Bij tijdelijke afwezigheid van de runderen werden de veekeringen hersteld en uitgebreid. Om na de afgraving een rijke flora te scheppen werd in 2005 en 2006 maaisel van het naastgelegen natuurterrein Laegieskamp, met een grote diversiteit aan zaden (dopheide, klokjesgentiaan, stekelbrem, struikheide, Spaanse ruiter, moeraskartelblad, veenpluis, kleine ratelaar en kale jonker), uitgestrooid. Vanaf de Brede laan werd een toegangspad met een beplanting van haagbeuk aangelegd. Om ook de uitwisseling van de fauna, in het bijzonder de paddentrek, te stimuleren werd de verbinding via het terrein Bussums Bloei met de Fransche Kampheide versterkt door drie faunagoten met geleidingsschermen aan te leggen in de Nieuwe 's-Gravelandseweg.

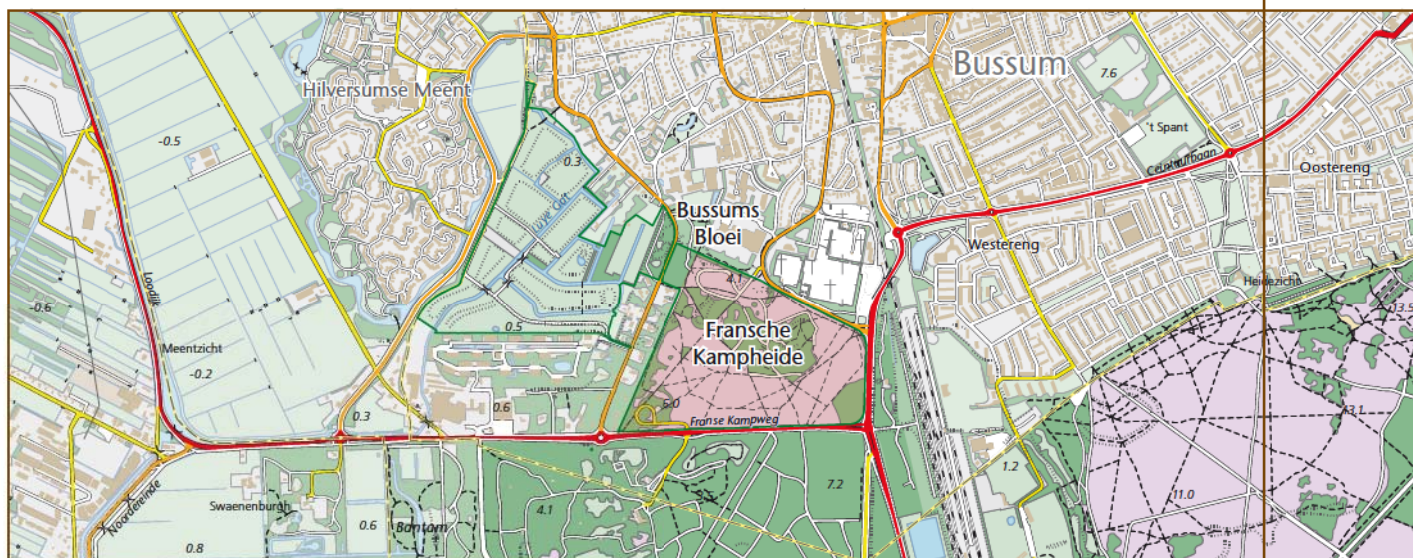
Begin 2006 was de herinrichting van de Zanderij Cruysbergen op één perceel na afgerond. Dit perceel was op dat moment nog particulier bezit. Het terrein werd officieel geopend met de plaatsing van een ooievaarsnest. Eind 2007 werd ook het laatste perceel, van de voormalige Boomkwekerij Sikking, aangekocht. De inrichting wordt ingepast in die van de rest van het gebied.

De bemaling van de woonwijk Hilversumse Meent ten westen van Cruysbergen trekt (potentieel) kwelwater onder het terrein vandaan. Tot voor kort kwam er in droge tijden via een open verbinding gebiedsvreemd oppervlaktewater Zanderij Cruysbergen binnen, rijk aan meststoffen. Eind 2007 werd als sluitstuk van het natuurontwikkelingsplan een damwand geplaatst in Het Luie Gat. Hierdoor kreeg Cruysbergen een zelfstandige waterhuishouding. Daarnaast werd een inlaatgemaal gerealiseerd dat water vanuit de watergang van de Hilversumse Meent naar Cruysbergen

pompt. Zo wordt voedselarm water van grondwaterkwaliteit Cruysbergen ingelaten en voedselrijk water van buiten geweerd.

Toekomstig beheer

- 8.1 Indien mogelijk worden verworven en ingericht: de Koedijkgronden, graslanden van de gemeente Hilversum langs de Meentweg, het voormalig MOB-complex Bussum, een caravanopslagterrein en een terrein van de Nierstichting.
- 8.2 De ecologische verbindingen richting het Laegieskamp en het Naardermeer langs de Koedijk en richting Hilversumse Ondermeent worden landelijk ingepast.
- 8.3 Inrichting en beheer staan in het teken van het behoud en de ontwikkeling van aan kwel gebonden vegetaties van schrale graslanden, vochtige en natte heides, droge graslanden, wateren, oevervegetaties, bosschages en houtsingels. Dit betekent het verwijderen van de teelaardelaag van bemeste graslanden, maaien en maaisel afvoeren van graslandvegetaties, aangevuld met extensieve begrazing. Ook elzenopslag wordt gemaaid.
- 8.4 Waar nodig worden sloten gefaseerd gemaaid (met afvoeren van het maaisel) en uitgebaggerd.
- 8.5 Tevens streeft de stichting naar de aanleg van een wandelverbinding tussen treinstation Bussum-Zuid en het Naardermeer.
- 8.6 Vanwege de sterk veranderende natuur krijgt het monitoren van flora en fauna extra aandacht.

9 Fransche Kampheide, Bussums Bloei

- beschermd natuurmonument *Franse Kampheide* -

Karakteristieken

De Fransche Kampheide bestaat grotendeels uit open, droge, soortenrijke heide met circa 15 hectare ten dele spontaan ontwikkeld bos met grove den, berk en eik. De ondergrond is een grofzandige smeltwaterafzetting met een podzolbodem. Het maaiveld ligt 2 tot 3 meter boven NAP. Het grondwater zit dan ook diep, buiten bereik van de vegetatie. Het bos is overwegend jong en plaatselijk structuurrijk. Op de heide en in het bos worden enkele karakteristieke plantensoorten aangetroffen, zoals stekelbrem, kruipbrem, grasklokje, schermhavikskruid, viltganzerik, tormentil, breedbladige wespenorchis, blauwe knoop, drienvervige zegge, stijve ogentroost, heidespurrie en gaspeldoorn. In het zuidelijke deel van het terrein ligt een laagte waarin heide met dopheide en pijpenstrootje voorkomt. Er zijn twee dagrecreatieterreinen met parkeerterrein aanwezig, de Zandzee aan de Struikheiweg (noorden) en 'Fransche Kampheide' aan de Fransche Kampweg (zuidwesten). Het tweede ligt in bosgebied en beslaat een groter oppervlakte. Op de Fransche Kampheide mag de hond los. Het terrein werd onlangs uitgebreid met een deel van Bussums Bloei. Het overige deel van dit bosgebied wordt beheerd voor de gemeente Bussum.

Waarden

De flora van de Fransche Kampheide is relatief rijk, wat een bijzondere natuurwaarde van het terrein is. Door zijn kansrijkheid voor de ontwikkeling van heischraal grasland vormt deze plek een bijzondere bestaande en potentiële natuurwaarde in het terrein. Het terrein maakt deel uit van het project Poort Naardermeer.

Uitgevoerd beheer

Er werd regulier beheer uitgevoerd, zoals het plaggen van vergraste delen, het verwijderen van zaailingen en het rooien van Amerikaanse vogelkers. Op het westelijke deel van het heideveldje werd een bosperceel van berken en enkele grove dennen verwijderd. De ingreep was noodzakelijk voor de instandhouding van de aanwezige heide op deze plek.

De inrichting van dagrecreatieterrein De Zandzee werd gewijzigd. De asfaltweg van 450 meter lengte, voorzien van teerhoudend asfalt, werd verwijderd. Aan de rand van het terrein werd een nieuw, bescheiden parkeerterrein aangelegd. Deze wijziging reguleert en concentreert het parkeren van auto's, voorkomt in belangrijke mate misbruik van het natuurterrein door onder andere het dumpen van afval, en geeft meer ruimte aan natuur en recreatie, alsook aan de ecologische uitwisseling tussen de Fransche Kampheide en Zanderij Cruysbergen. Ook werd er een nieuwe informatiezuil geplaatst.

Toekomstig beheer

- 9.1-BN Het dagrecreatieterrein Fransche Kampheide wordt opgeheven en het teerhoudende asfalt verwijderd; de parkeerfunctie wordt overgeheveld naar de andere zijde van de provinciale weg en betrokken bij de herinrichting van het seizoenkampeerterrein De Fransche Kamp.
- 9.2-BN Er worden faunapassages aangelegd, waaronder een fauna- en fietstunnel in de Fransche Kampweg (N236).
- 9.3 De aanwezige scoutinglocatie in Bussums Bloei wordt verplaatst naar het terrein Spanderswoud – De Fransche Kamp.

- 9.4-BN Het reguliere beheer wordt voortgezet in de vorm van plaggen en het verwijderen van bos en opslag van bomen en struiken.
- 9.5-BN In het bosperceel midden op de Franse Kampheide wordt het dichtgegroeide heide-terrein opengemaakt.
- 9.6-BN Om de plaatselijk sterke vergrassing tegen te gaan en de variatie in de vegetatie te bevorderen wordt de Fransche Kampheide periodiek begraasd met de trekkende schaapskudde.
- 9.7 Het beheer van Bussums Bloei is gericht op een geleidelijke omvorming van naaldbos naar een gevarieerd open en gesloten loofbos.
- 9.8-BN De wandelverbinding tussen treinstation Bussum-Zuid en het Naardermeer, als ambitie beschreven bij de Zanderij Cruysbergen, zal over de Franse Kampheide gaan.

10 Spanderswoud, De Snip, De Fransche Kamp, Kamphoeve

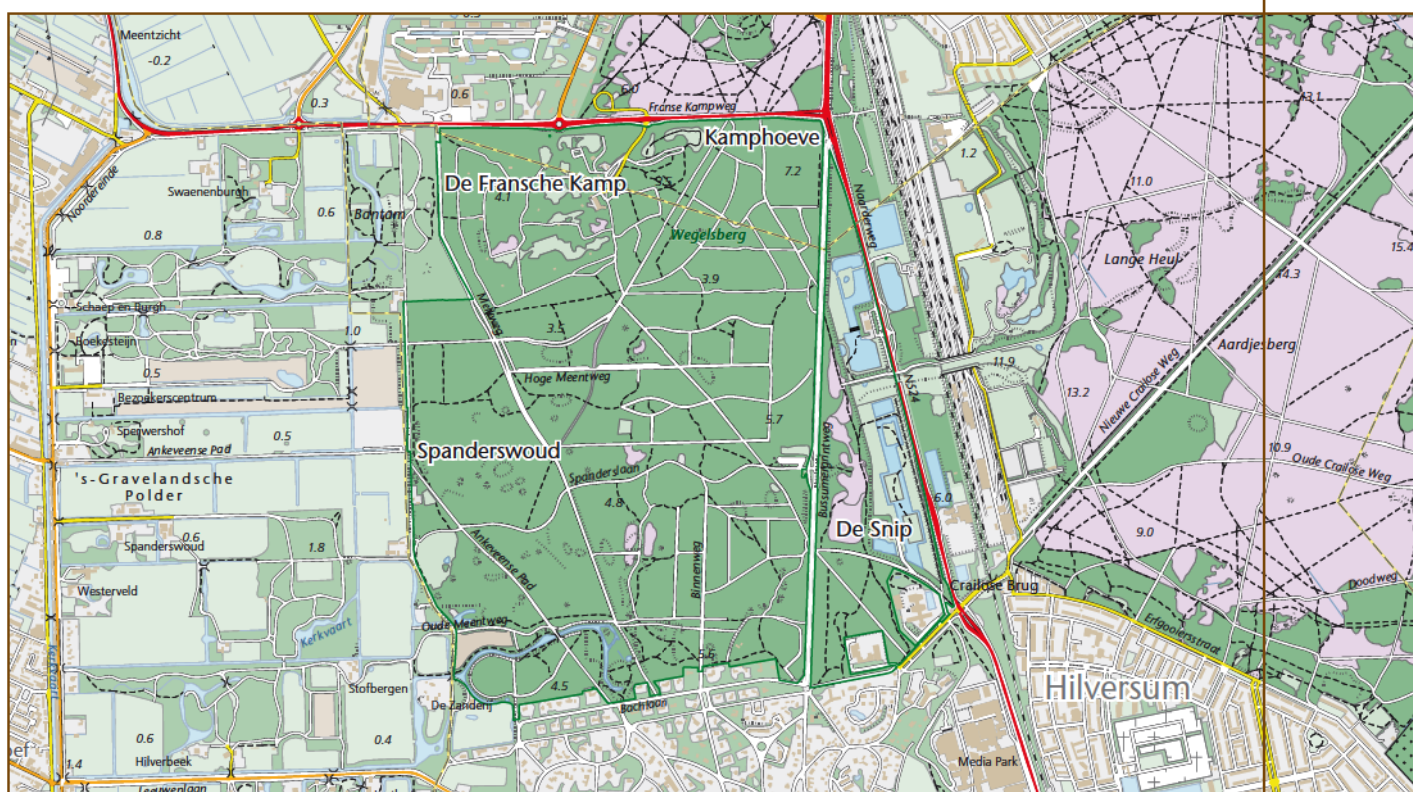
Karakteristieken

Het Spanderswoud bestaat uit oud en jong dennenbos, bos van lariks, douglasspar, Amerikaanse eik en fijnspar, eikenspaartelgebos, oud beukenbos en oude beukenlanen. Door het in 1981 gestarte omvormingsbeheer bevindt zich in het bos veel dood hout. Een deel daarvan is verwerkt tot takkenrillen langs de belangrijkste paden. In het zuidwestelijke deel heeft tot 1925 zandwinning plaatsgevonden. De hierbij gebruikte vaarten zijn terug te vinden als kronkelende watersingels. In het Spanderswoud bevindt zich een heidegebied, en bevinden zich ook enkele open plekken met een heidevegetatie. Het seizoenkampeerterrein De Fransche Kamp grenst direct aan het Spanderswoud. Kamphoeve is een bosgebied in het noordoosten van het terrein. Gedeelten ervan maakten in het verleden onderdeel uit van het kampeerterrein; er zijn nog asfaltverhardingen aanwezig. Ten oosten van het Spanderswoud, tussen de Bussummergrintweg en Zanderij Crailoo, ligt het bosgebied De Snip. Hier bevindt zich een heideveldje dat zicht biedt op de lager gelegen zanderij.

In het oostelijk deel van het terrein ligt een grofzandige vergraven podzolbodem. Naar het westen gaat deze over in duinvaaggrond van leemarm fijn zand. Door vergraving in het verleden komen er diverse verstoorde bodems voor. Het grondwater bevindt zich in het gehele gebied op grote diepte. Op de overgang naar de 's-Gravelandse buitenplaatsen bevinden zich een weide en een akker.

Waarden

Het Spanderswoud is een van de weinige grotere bossen in Nederland waar al lange tijd ervaring is opgedaan met omvorming van houtproductiebos naar natuurlijk bos. Om die reden vormt het een belangrijk experiment voor natuurgericht bosbeheer. De huidige en potentiële diversiteit aan flora en fauna is een belangrijke natuurwaarde van het terrein. Enkele waargenomen vogelsoorten die zullen profiteren van het omvormingsbeheer zijn: zwartkop, fluit, tjlftjaf, glanskop, matkop, kulfmees, bosuil, havik, zwarte specht en buizerd. In 2005 broedden er voor het eerst in 80 jaar weer raven. In de wanden van watergangen en poelen broeden ijsvogels. Sinds 2006 zijn er na een periode van afwezigheid weer geregeld waarnemingen gedaan van de boommarter. Ook komt de levendbarende hagedis er voor. De overgangszone naar de 's-Gravelandse buitenplaatsen is landschappelijk bijzonder fraai en recreatief aantrekkelijk door de afwisseling van bossen, waterpartijen, graslanden, akkers en af en toe weidse uitzichten. Het Spanderswoud maakt deel uit van het project Poort Naardermeer.

Uitgevoerd beheer

Het beheer van de afgelopen jaren was steeds gericht op het omvormen van productiebos naar natuurlijker bos, open bos en heide. Uitheemse boomsoorten moesten plaats maken om inheemse soorten meer kansen te geven. Een belangrijke ingreep die heeft plaatsgevonden is het in 1999 aan het gemotoriseerd verkeer onttrekken van de 1.500 m lange oost-west gelegen Spanderslaan. De asfaltweg werd omgevormd tot een zandweg met fietspad. Dit heeft de rust in het centrale deel van het bos veel goed gedaan. Op de hoek van de Spanderslaan en de Bussummergrintweg werd een parkeer- en dagrecreatieterrain ingericht, dat als centrale toegang dient tot het Spanderswoud en de aangrenzende Zanderij Crailoo. Dit ter vervanging van de diverse verspreid liggende kleine parkeerterreintjes en ter voorkoming van wildparkeren in de kern van het natuurgebied. In het kader van omvorming zijn bospercelen van lariks, grove den en douglasspar gedund, en zijn er open plekken gemaakt ten behoeve van verjonging door inheemse bomen en struiken. Ook zijn er kleine verjongingsplekken gemaakt door het omtrekken van groepjes bomen voor meer lichtval op de bodem.

Ook is hard gewerkt aan vermindering van de verstorende werking van de Bussummergrintweg. De maximumsnelheid op de weg werd verlaagd naar 60 km per uur, en er werden snelheidsremmende drempels aangebracht. Op enkele plaatsen werden drempels tot oversteekplaatsen voor voetgangers en fietsers gemaakt. In het midden van het wegtraject werd een faunatunnel aangelegd, en aan begin en

eind een wildroosterfaunagoot, zodat kleine dieren veilig de Bussummergrintweg kunnen passeren. Er werden stobbenwanden aangelegd om de dieren naar de doorgangen te leiden. In 2007 is nog een viertal amfibieëngoten toegevoegd, omdat er een geconcentreerde voorjaars trek van padden, kikkers en salamanders werd vastgesteld. Ook aan de Oude Meentweg, aan de westzijde van het Spanderswoud, werden maatregelen genomen om de amfibieën te beschermen tijdens de voorjaars trek. Samen met Natuurmonumenten werd een aantal jaren lang een scherm met valemers geplaatst. Vrijwilligers zetten de dieren over. Sinds 2004 is er een definitieve oplossing: de weg werd autoluw gemaakt om sluipverkeer tegen te gaan door in het Ankeveensepad een slagboom te plaatsen, en er kwamen faunatunnels. Sinds dat moment is er nog maar voor een beperkte lengte een paddenscherm nodig, op een gedeelte van de weg waar te weinig plaats is om een permanent scherm te plaatsen. Ook werd aan de Oude Meentweg een beschutten parkeerterrein aangelegd. Alle bermen werden voorzien van anti-inritpalen. In het bosgebied Kamphoeve werd over een bestaand zandpad een nieuw fietspad aangelegd, met aansluiting op het fietspad over Natuurbrug Zanderij Crailoo.

In de noordwesthoek sluit het Spanderswoud aan op het landgoed Bantam, dat eigendom is van Natuurmonumenten. Een oud hek dat hier jarenlang de grens markeerde en een barrière vormde voor dieren werd verwijderd. Tevens werd een fietspad verlegd, deels om de doorgaande fietspaden beter op elkaar

aan te laten sluiten, deels om in een deel van het gebied meer rust te krijgen.

Het bosgebied van De Snip werd bij het begrazingsgebied van Zanderij Crailoo getrokken. Het heideveld van De Snip werd jarenlang kleinschalig en handmatig geplagd. In 2002 werden de plaggen, die rillen vormden aan de bosrand, afgevoerd en verwerkt in de grondlichamen van Natuurbrug Zanderij Crailoo. Eind 2004 werd op De Snip een groot aantal bomen geveld om de omvang van het heideterrein te vergroten en een aansluiting te realiseren op Natuurbrug Zanderij Crailoo. Om het zicht op het verkeer op de Bussummergrintweg af te schermen werd parallel aan de weg een strook met zomereik en berk aangeplant.

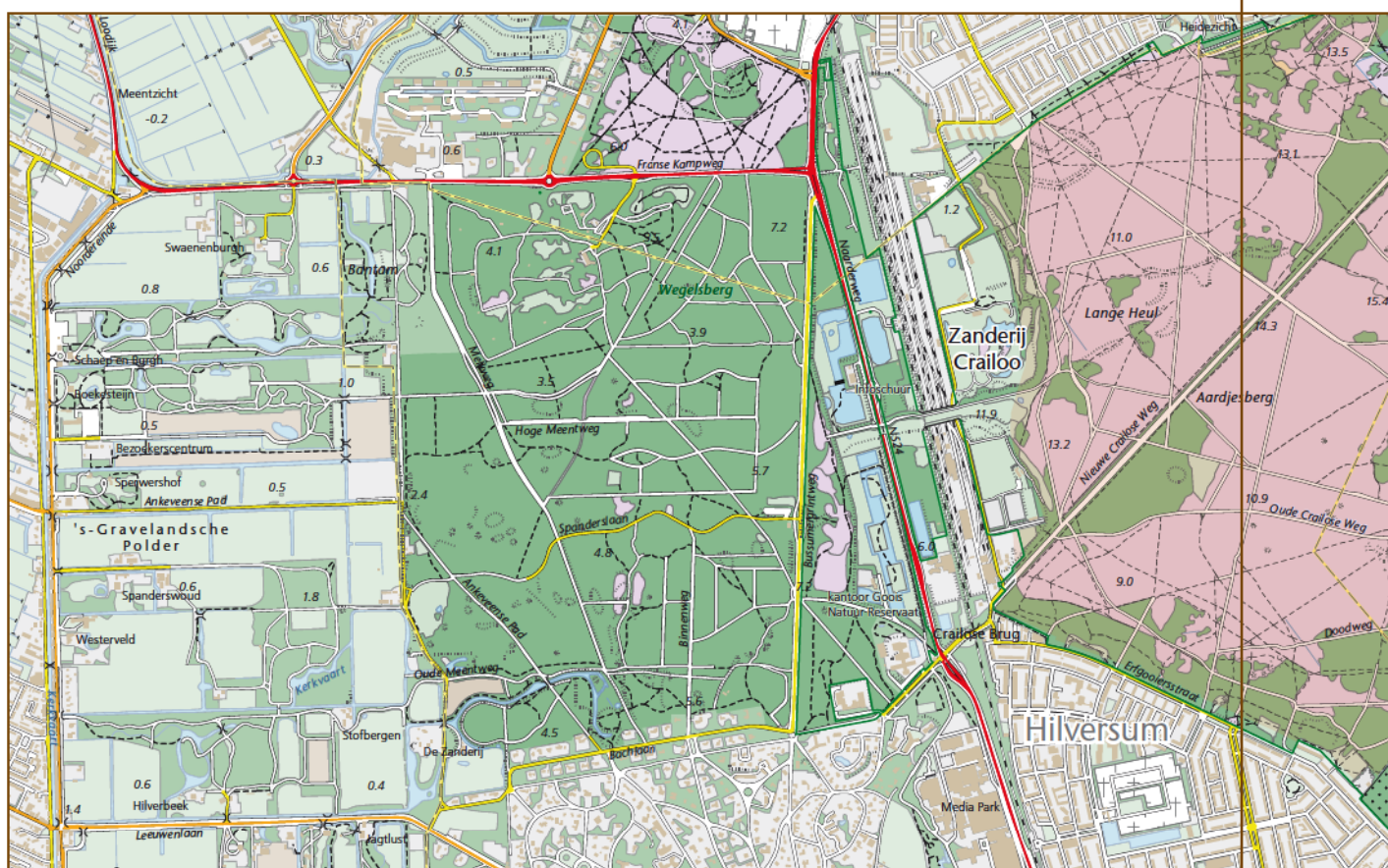
Plaatselijk werd de bosstrooisellaag afgevoerd om de ontwikkeling van de heide te bevorderen. Er werd een nieuw ruiterspad aangelegd, zodat ruiters vanuit het Spanderswoud de natuurbrug op kunnen. Het weiland aan de Oude Meentweg werd begraaasd door schapen en runderen. Aan de Oude meentweg werden enkele amfibieënpoelen gegraven en ijsvogelwandjes afgestoken. In de watergang in het zuidelijk deel van het Spanderswoud werd een stuw geplaatst om het uit de Gooise stuwwal komende grondwater vast te houden en tevens te voorkomen dat er water met polderwaterkwaliteit uit de 's-Gravelandsepolder in het bos terecht komt. Tot slot werden hier en daar informatiezuilen en -bordjes aangebracht. Uniek is het Kleuterpad, dat in 2007 werd geopend: een natuurbelevingspad voor de allerjongsten.

Toekomstig beheer

- 10.1 Faunapassages worden aangelegd, waaronder een fauna- en fietstunnel in de Fransche Kampweg (N236).
- 10.2 Voor het seizoenskampeerterrein De Fransche Kamp zal een plan worden opgesteld om te komen tot minder ruimtebeslag, betere kampeervoorzieningen en een betere aansluiting op de openbare weg. Hierbij zullen de parkeerfaciliteiten voor de bezoekers van het Goois Natuurreservaat aan beide zijden van de Fransche Kampweg worden geïntegreerd tot één parkeerterrein met dagrecreatieve voorzieningen.
- 10.3 Het omvormingsbeheer van productiebos naar natuurlijker bos, open bos en heide wordt intensief voortgezet. Een belangrijke randvoorwaarde hiervoor is dat Amerikaanse vogelkers adequaat wordt bestreden.
- 10.4 Kleinschalige heideterreintjes in het Spanderswoud worden in stand gehouden door het verwijderen van opslag van bomen en struiken, kleinschalig plaggen en begrazing door de schaapskudde.
- 10.5 Akker en weide worden eveneens in stand gehouden, rekening houdend met de mogelijkheden voor karakteristieke flora en fauna.
- 10.6 Er wordt een corridor van 'stapstenen' voor

warmteminnende flora en fauna gemaakt naar de Franse Kampheide, met aansluiting op Natuurbrug Zanderij Crailoo en De Snip. Hier is een rol weggelegd voor een trekkende schaapskudde om te helpen met het openhouden van de verbindingzone en om plantenzaden te verspreiden.

- 10.7 Overbodig geworden teerhoudende asfaltverhardingen en voormalige toiletgebouwen van het kampeerterrein worden verwijderd.
- 10.8 De historische waterstructuren van de zanderijvaarten worden in stand gehouden. Ter verbetering van de waterkwaliteit is het wenselijk dat de rioolwateroverstorten vanuit de wijk Trompenberg door de gemeente Hilversum worden beëindigd en dat de watergangen worden gebaggerd. Hiervoor zal de stichting zich sterk maken.
- 10.9 In het kader van het project Poort Naardermeer zou het bedrijventerrein aan de Franse Kampweg een betere landschappelijke aankleding kunnen krijgen. Hiervoor zet de stichting zich in.
- 10.10 Indien mogelijk wordt de Bussummergrintweg afgesloten voor doorgaand gemotoriseerd verkeer, ten behoeve van rust voor de natuur en ter versterking van de natuurbeleving. Hierbij wordt medewerking van de gemeenten Bussum en Hilversum gevraagd.
- 10.11 Indien mogelijk wordt een permanent paddenscherp aangelegd tussen de Oude Meentweg en het aanliggende weiland.

11 Zanderij Crailoo, Natuurbrug Zanderij Crailoo

Karakteristieken

De voormalige zanderij is twee kilometer lang en is te verdelen in drie evenwijdige stroken. Het oostelijke deel, Sportpark Crailoo, is vrijwel geheel verpacht en bestaat hoofdzakelijk uit sportvelden en een dierenasiel, omzoomd door hagen en houtsingels. Westelijk ligt een graslandgebied. Voor het geheel is een natuur- en landschapsplan ontwikkeld en uitgevoerd. Het resultaat is een afwisselend gebied met waterpartijen, voedselrijke tot schrale graslandvegetaties, oevers en eilanden. Voor de bezoekers is in het westelijke deel een vlonderpad aangelegd zodat het gebied in al zijn verscheidenheid goed kan worden beleefd. De middelste strook, tussen de Naarderweg en de spoorlijn, bevat opgaand spontaan bos met enige soortenrijke ('kalk')graslandjes, een voormalige ijsbaan, enkele waterplassen en het bosterrein van het voormalige drinkwaterpompstation van de Bussumse Waterleiding. Dit laatste terrein is in erfpacht verkregen van het waterleidingbedrijf N.V. PWN. Sinds 2006 worden oost en west verbonden door Natuurbrug Zanderij Crailoo, een ecoduct van unieke omvang. Bij de natuurbrug zijn de Infoschuur en een uitzichttoren aanwezig. In het zuidelijk deel van de zanderij is het kantoor met werf van de stichting gehuisvest.

De naam 'zanderij' verwijst naar de historische ontstaanswijze. Er is in het verleden zand afgegraven, lokaal soms wel tot 11 meter onder het oorspronkelijke maaiveld, waarna humusrijke grond op de grofzandige ondergrond is aangebracht. In natte perioden zit het grondwater enkele decimeters onder het maaiveld.

Waarden

Een bijzonder waarde van de zanderij is de ligging in de oost-westverbindingzone van de Gooise ecologische infrastructuur. Vandaar dat dit de uitgelezen plaats was voor een verblindend ecoduct. Een andere natuurwaarde vormt de kansrijkheid van de schraallandvegetaties, zowel vochtige als droge, en van de levensgemeenschap behorende bij poelen met schoon water. Even onder het oppervlak bevindt zich immers een schrale zandbodem en schoon grondwater. Bijzondere planten als duizendguldenkruid, moeraswolfsklauw en rode ogentroost gedijen goed in de zanderij. Opmerkelijk is ook de Zuid-Limburgs aandoende flora van de Kalkterreintjes, een voormalige carbidstortplaats van de spoorwegen waar onder andere orchideeën groeien en de wijngaardslak huist.

Steeds meer vogelsoorten vinden hun weg naar de zanderij. Regelmatig wordt de ijsvogel gesignaleerd. In de speciale broedwand aan de noordelijke plas broeden sinds het jaar 2000 oeverzwaluwen. Boven de wateren in de zanderij foerageren diverse vleermuissoorten.

Met name de natuurbrug en directe omgeving vertegenwoordigen een belangrijke educatieve waarde om draagvlak te creëren voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap. De brug vormt bovendien een belangrijke recreatieve verbinding. Tot slot zijn er de hoge steilwanden waarop de geschiedenis van het Gooi is af te lezen. Het terrein maakt deel uit van het project Poort Naardermeer.

Uitgevoerd beheer

Zanderij Crailoo is natuurontwikkelingsgebied. In de eerste jaren van het achterliggende decennium werd er aan de inrichting gewerkt met kleine maatregelen, zoals het uitzetten van een wandelroute en de aanleg van vlonderpaden. Op de helling van de zanderij werd een tweede trap aangelegd. Parallel aan de Naarderweg, op de zanddijk, werd een fietspad aangelegd naar het bosgebied van De Snip.

De plannen om een ecoduct aan te leggen werden steeds concreter, en werden uiteindelijk gerealiseerd. De pachtende sportverenigingen gingen akkoord met een herinrichting van het Sportpark Crailoo, een voorwaarde om het ecoduct te kunnen realiseren. Met Dierenasiel Crailoo werd een grondruil overeengekomen. In 2000 kwam het plan voor Natuurbrug Zanderij Crailoo en voor de herinrichting van het sportpark gereed. Het was een complex project, waarin 10 partners publiek-privaat samenwerkten. In 2006 kon de natuurbrug geopend worden door Koningin Beatrix. Het brugdek werd aantrekkelijk gemaakt met afwisselende biotopen en afgeschermd paden. Flora, fauna en recreant kunnen zich nu verplaatsen tussen de Bussummerheide en het Spannerswoud en de achterliggende natuurgebieden. Een belangrijke natuurbarrière is hiermee genomen. In 2007 en 2008 werd een monitoringonderzoek uitgevoerd naar het gebruik van de natuurbrug door verschillende diersoorten, waarbij ook werd gekeken naar mogelijke effecten van wandelaars, fietser en ruiters op de fauna. Alle in de omgeving aanwezige en te verwachten diersoorten werden op de natuurbrug aangetroffen. Sommige soorten, zoals de ree, gebruiken de natuurbrug al intensief, en andere, vooral kleinere diersoorten, nog slechts plaatselijk en tijdelijk. Er zijn geen aanwijzingen dat het recreatief gebruik invloed heeft op het aantal diersoorten. Over de gehele lengte van de brug bestaat de noordelijke strook uit bos en struweel en de zuidelijke uit overwegend open landschap van droog schraalgrasland. Dit milieu wordt in stand gehouden door het periodiek verwijderen van bomen en struiken, begrazen van de zuidelijke zone en het schonen van de poelen.

Ten noorden van de natuurbrug werd in de voormalige stal van boerderij Naarderweg 103 de Infoschuur gerealiseerd, tijdens de bouw van de natuurbrug informatiecentrum over deze natuurbrug, inmiddels over het gehele Goois Natuurreservaat. Er worden tal van activiteiten georganiseerd, die veelal in het teken staan van Heel de Heuvelrug. Om het publiek tijdens de bouw deelgenoot te maken van de vorderingen werd tevens aan de westkant van de natuurbrug een tijdelijke uitzichttoren geplaatst. Deze ondersteunt de educatieve en voorlichtingsfunctie van de Infoschuur, en kon tot voor kort ook door bezoekers vrij worden beklommen. Eind 2008 werd de toren gesloten vanwege geconstateerde bouwkundige gebreken; de maximale levensduur was bereikt. In 2009 is een onderzoek gestart naar mogelijkheden voor realisatie van een nieuwe uitzichttoren.

Delen van de Kalkterreintjes met orchideeën, andere bijzondere planten en wijngaardslakken, werden tijdens de aanleg van de natuurbrug verplaatst in noordelijke richting. Ze werden bovendien jaarlijks gemaaid en gehooïd. Verplaatsing en beheer hadden succes: diverse moerasplanten, waaronder grote ratelaar en gevlekte rietorchis wisten zich te handhaven. Het volkstuinencomplex aan de noordkant werd opnieuw ingericht nadat het beheer van de grond was overgenomen van de gemeente Hilversum en allerlei illegale bouwsels en grofvuil verwijderd waren. Het werd opnieuw ingedeeld en uitgegeven aan volkstuinders. Een groot deel van de zanderij werd permanent begraasd door runderen, later geholpen door een kudde schapen. De oeverzwaluwwand werd voorzien van een nieuw pakket leemhoudende grond, die beter geschikt is voor het graven van een nestholte.

Het kantoorgebouw van de stichting werd verbouwd op een manier die past in het landschap. Bij het verbouwde kantoorgebouw werden beplanting en bestrating aangepast. Er werden eiken en linden geplant. In 2004 bleek dat jaren eerder vlakbij het kantoor van de stichting door onwetendheid een stapel zwerfkeien, verzameld als hommage aan natuurbeschermers Eli Heimans, was verwijderd. Naar aanleiding hiervan werd de persoon van Eli Heimans als leidraad genomen voor natuurvoorlichting, werd het Heimanspad aangelegd, een wandelroute met de zwerfkeien als aanduiding, en diverse informatiepanelen voor het wandelende publiek. Uit oogpunt van veiligheid werd het oude pompgebouw aan de voet van de watertoren, behorende bij het voormalige pompstation Bussum, afgebroken.

Toekomstig beheer

11.1 Onderzocht wordt of voor de 'groene' groeperingen in het Gooi een ruimte kan worden ingericht in de infoschuur aan de Naarderweg, in combinatie met het gedeelte dat in gebruik is voor voorlichting.

westelijke helling van de stuwwal, en bestaat uit grofzandige podzolbodems. De tijdens de laatste ijstijd door de wind gevormde dekzandrug Lange Heul ligt als een opvallende verschijning op de Bussummerheide. Het grondwater zit diep. Er zijn veel sporen van smeltwatererosie uit de ijstijdperiode. De winning van zand, grind en leem is te herkennen aan de vele kuilen in het gebied. Het gebied herbergt kenmerken van een zeer lange tijd van gebruik door de mens, zoals de 17 grafheuvels op de Westerheide, doodwegen, de samenhang tussen de doodwegen en het historische Sint Janskerkhof, de resten van een banscheiding (de grensaanduiding tussen Laren en Hilversum, bestaand uit drie parallelle wallen), karrensporen, schapenkampjes, de resten van een leemkuil op de Aardjesberg en relictten uit meer recente perioden van de geschiedenis zoals de renbaan van de Olympische Spelen uit 1928 en de fusilladeplaats uit de Tweede Wereldoorlog op de Bussummerheide. Er is een uitgebreid netwerk aan wandel-, fiets- en ruitersporen. Op verschillende plaatsen in het gebied zijn drinkwaterwinningputten aanwezig.

Waarden

Karakteristieke heidevogels zoals boompieper, boomleeuwerik, veldleeuwerik, graspieper en roodborsttapuit komen er voor. Er is in het gebied een reeënpopulatie van enkele tientallen dieren, die via de Natuurbrug Zanderij Crailoo in contact staat met de populatie van het Spanderswoud, de 's-Gravelandse buitenplaatsen en de moerasgebieden van de Vechtstreek. In een oude waterkelder in Westerveld overwinteren vleermuizen. Er komen enkele jeneverbessen in het gebied voor. Archeologisch en cultuurhistorisch bezien is het gebied vanwege de vele elementen en relictten uit een zeer lange periode van de geschiedenis, van bijzondere betekenis. Op de Westerheide aan de Hilversumse weg is de enige bewaard gebleven schaapskooi van het Gooi nog aanwezig. Deze schaapskooi is momenteel in gebruik als stalruimte voor paarden van een manege, maar is bouwkundig nog geheel intact. Gezien de centrale ligging in het Gooi en de omvang van het gebied, vervult het een spilfunctie voor natuur en recreatie. Het gebied is ook aardkundig van belang. Het maakt deel uit van de projecten Heideverbinding Crailoo en Heidebrug Westerheide.

Uitgevoerd beheer

In de zomer van 1999 groef waterleidingbedrijf NV PWN een watertransportleiding in de noordrand van het terrein, wat het mogelijk maakte de grondwaterwinning in het Gooi te verminderen, maar tegelijk enige overlast met zich meebracht. Aan de rand van de Bussummerheide werden aanpassingen gedaan vanwege de komst van Natuurbrug Zanderij Crailoo. Het fietspad tussen Bussum en Hilversum en een ruiterspad werden iets verlegd voor een betere aansluiting, en om bij de aansluiting tussen de Bussummerheide en de natuurbrug de voor de fauna noodzakelijke rust te scheppen.

De heide met haar kruidenrijke vegetatie werd actief beheerd door bomen en struiken te verwijderen, te plaggen en te doen begrazen, dit laatste vooral door Schotse hooglanders. In 2001 trad op de heide een plaag van het heidehaantje op. Op de Westerheide werd 20 hectare heide gemaaid om de effecten van de aantasting door deze kever op de regeneratiemogelijkheden van struikheide teniet te doen. Eveneens op de Westerheide werden in samenwerking met de Archeologische Monumentenwacht archeologische objecten hersteld: grafheuvels, urnenvelden en de banscheiding. De Westerheideweg werd gesloten voor gemotoriseerd verkeer. In 2008 is een begin gemaakt met het vormgeven van de ecologische verbindingzone naar de toekomstige natuurbrug over de A1. Er is bos gekapt ten behoeve van heide- en stuifzandontwikkeling.

De stichting verwierf het 15 hectare grote oefen- en bivakterrein van het voormalige militaire complex Crailoo, bestaand uit bos, hei en stuifzand. Met de Provincie Noord-Holland zijn sluitende afspraken gemaakt over de toekomstige overdracht van vrijwel het volledige terrein van het asielzoekerscentrum, nadat dit medio 2013 zal zijn gesloten.

Toekomstig beheer

- 12.1 Het terrein van het Asielzoekerscentrum Crailoo zal in beheer worden genomen nadat het is overgedragen door de Provincie Noord-Holland.
- 12.2-BN Onderzocht zal worden of de parkeergelegenheid en de toegangsweg op de hoek Laarderweg – Randweg kan worden opgeheven en ingericht als natuurgebied.
- 12.3-BN Medewerking wordt verleend aan de aanleg van een natuurbrug over de rijksweg A1 en de Naarderstraat tussen Bussum en Laren. Deze natuurbrug zal de centraal gelegen Wester- en Bussummerheide weer verbinden met natuurterreinen ten noorden van de A1. De planvorming en het overleg met diverse partners en belanghebbenden zijn in volle gang. Het gebied van het asielzoekerscentrum en van het voormalige militaire complex Crailoo wordt hierbij betrokken.
- 12.4-BN Er wordt een natuurbrug over de Hilversumseweg (N525) tussen Hilversum en Laren aangelegd, om de Wester- en Bussummerheide te verbinden met de Zuiderheide, als deel van het project Heidebrug Westerheide.
- 12.5-BN De 'tweede schaapskudde' wordt gehuisvest in een centraal gelegen nieuwe schaapskooi, bij voorkeur door het in gebruik nemen van de locatie van de voormalige schaapskooi op de Westerheide nabij het Sint Janskerkhof.
- 12.6-BN Het gecombineerde heidebeheer van opslag verwijderen, plaggen en begrazing, om het landschap open te houden en de levensgemeenschappen van heide verder

te ontwikkelen, wordt voortgezet. Schapen-
begrazing zal een grotere rol gaan spelen.

12.7-BN Om de geplande natuurbrug over de A1 en
de Naarderstraat goed te doen aansluiten
op de Noorderheide wordt in een toe-
leidende zone bos gekapt ten behoeve van
de ontwikkeling van 'stapstenen' van heide
en stuifzand.

12.8-BN De leemkuil op de Aardjesberg is in de loop
van de tijd dichtgegroeid. Het beheer is ge-
richt op herstel door de leemkuil te schonen
van opslag en als schraalgrasland te behe-
ren door middel van kleinschalig plaggen,
begrazen en maaien.

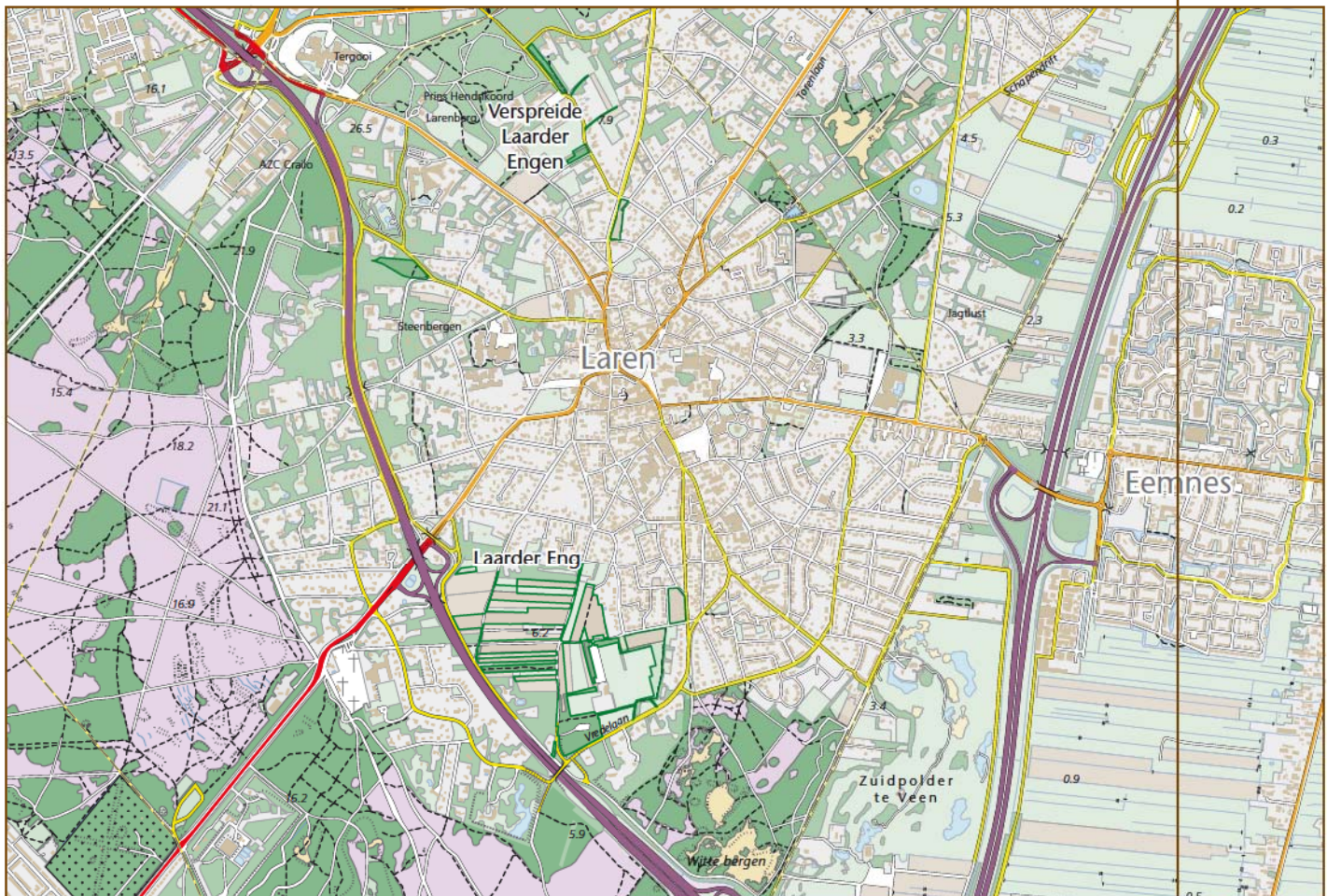
13 Laarder Eng, Verspreide Laarder Engen

Karakteristieken

De Laarder Eng is een historisch akkerbouwgebied ten
zuiden van Laren. Aan weerszijden van de Veerweg
en het Schuilkerkpad heeft de stichting percelen,
voornamelijk akkers, in eigendom. Aan de noord-
zijde van Laren liggen verspreide engrestanten met
gedeeltelijke eigendommen van de stichting. Op het
bouwland worden van oudsher akkerbouwproducten
geteeld. Op enkele grotere percelen staan jonge
fijnsparren. Het terrein heeft een dikke humusrijke
toplaag (enkeerdgrond). De grondwaterspiegel ligt
diep onder het oppervlak.

Waarden

Belangrijke waarden zijn de afleesbaarheid van de
agrarische geschiedenis, en de compleetheid en visu-
ele samenhang tussen de percelen, kleine landschaps-
elementen en de dorpsrand.

Uitgevoerd beheer

De akkers zijn deels in eigen beheer, deels in beheer bij boeren. Enkele percelen worden beheerd door de Stichting Oude Landbouwgewassen Laren. Er worden op basis van wisselteelt traditionele gewassen verbouwd, zoals boekweit, winterrogge, zomerrogge, wintergerst, haver, voederwikke en stoppelknollen. Hierbij wordt rekening gehouden met akkerflora en trek- en wintervogels. De akkers worden bemest met ruige stalmest, waar stro in zit. Nieuw verworven akkerpercelen, verkregen uit aankoop en onder andere door een grondruil met de gemeente Laren, werden hersteld. Het houtgewas (meestal fijnspar) en eventuele hekken en bouwsels werden verwijderd. Ook werden enkele bosranden aangeplant. Beeldbepalende bomen naast de akker aan het Schuilkerkpad werden voorzien van een beschermend hek.

Toekomstig beheer

- 13.1 Het bovengenoemde beheer wordt voortgezet, waarbij gestreefd wordt naar verwerving van tussengelegen particuliere eigendommen.
- 13.2 De zandwegen in de eng worden afgesloten voor gemotoriseerd verkeer ten behoeve van rust voor de natuur en ter versterking van de landschapsbeleving. Hiervoor wordt medewerking van de gemeente Laren gevraagd.

14 Mauvezand, Bosje van Six

Karakteristieken

Dit terrein is kleinschalig van aard en bestaat uit restanten van heidevelden en stuifzanden die grotendeels bebouwd en ontgonnen zijn. In het Mauvezand ligt naast de bos- en stuifzandpercelen een akker. Het Bosje van Six ligt op de overgang naar het Eemland, hetgeen te zien is aan de structuur van de kavels en de grondwaterstand in de sloten.

Waarden

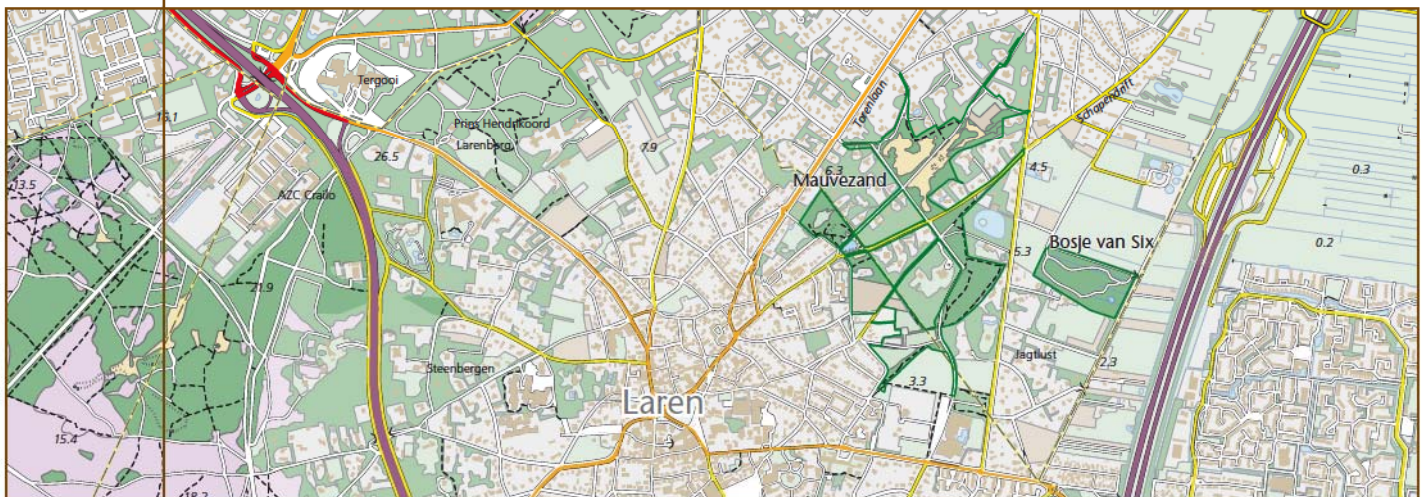
Bos-, heide en stuifzanden zijn kenmerkend en landschappelijk fraai, vormen het achtergronddecor van de villa's uit de directe omgeving en worden zeer gewaardeerd door de lokale bewoners die er intensief recreatief gebruik van maken. De poel in het Bosje van Six is van belang voor de herpetofauna.

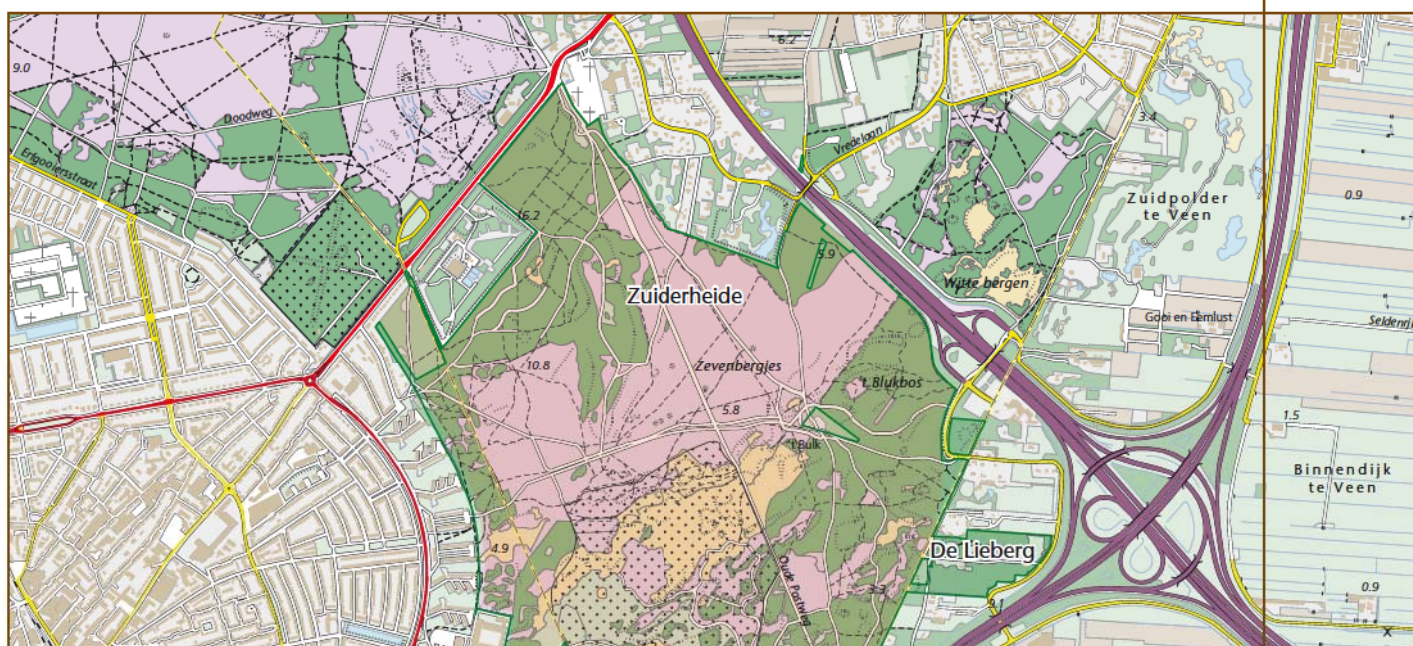
Uitgevoerd beheer

Voor het behoud en herstel van het open stuifzand op het Mauvezand werden vanaf 2000 bomen, stobben en humusrijke grond verwijderd en werd de bosrand teruggedrongen, steeds met hulp van omwonenden. De voedselrijke bovenlaag werd gebruikt voor verrijking van akkers op de eng van de stichting. In 2006 werd een kleine kwekerij van struiken en planten in het Mauvezand opgeheven. De grond wordt voorlopig gebruikt als akkerland. De amfibieënpoel in het Bosje van Six werd gebaggerd om dichtgroei te voorkomen en rondom de poel werden bomen en struiken verwijderd om de leefomgeving voor amfibieën te optimaliseren.

Toekomstig beheer

14.1 Het beheer gericht op het open houden van het gebied en het herstel van het heide- en stuifzand-landschap, wordt voortgezet. De betrokkenheid en medewerking van de buurtbewoners bij het beheer wordt gestimuleerd.

15 Zuiderheide, De Lieberg

- beschermd natuurmonument *Zuiderheide en Laarder Wasmear en Heidebloem* -

Karakteristieken

Het gebied bestaat uit een heideveld met een prachtig uitzicht over het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug dat vanaf het hoger gelegen Sint Janskerkhof naar omlaag afloopt tot Theehuis 't Bluk. In het terrein zijn een voormalige zandafgraving (de Kuil van Koppel) en relatief veel bos aanwezig. Het zuidoostelijke bosgebied, gelegen op de zuidflank van de stuwwal, is ontstaan op een reliëfrijk voormalig stuifzand, en bestaat voor het grootste deel uit jong, spontaan bos. Er zijn enkele plekken met een botanisch goed ontwikkelde vochtige heidevegetatie. Op de grens met het Laarder Wasmeargebied ligt een intact stuifzandgebied. Aan de westzijde sluit het gebied aan op het in een zandgat aanwezige drinkwaterpompstation van Vitens. Er zijn diverse archeologische elementen aanwezig. Hier en daar staan jeneverbesstruiken. De bodem bestaat uit een grofzandige podzolgrond die in zuidelijke richting overgaat in een fijnzandige vaaggrond. Het grondwater ligt er zeer diep. Het voorkomen van vochtige heide laat zich waarschijnlijk verklaren door de aanwezigheid van hangwater als gevolg van de inspoelingslagen in de humuspodzolgronden.

Centraal in het gebied ligt Theehuis 't Bluk (particulier bezit). Het zuidoostelijk deel van het natuurgebied staat bekend als Heidebloem, waarbinnen voorheen het gelijknamige seizoenskampeerterrein was gelegen. Het bestaat uit een afwisselend landschap van droge en natte heide, stuifzand, natuurlijk loofbos en aangeplant dennenbos. Het gebied vormt fysisch-

geografisch één geheel met het Laarder Wasmear. In dit gebied staat groepsverblijf 't Laer, eigendom van de stichting. Hier kunnen scholen enkele dagen verblijven voor een schoolkamp. Ook andere groepen maken er gebruik van. Het gebouw verkeert echter in een bouwkundig slechte staat en besluitvorming over vernieuwing of sloop is de komende periode onontkoombaar. Daartoe is een onderzoek naar functie en voortbestaansmogelijkheden wenselijk, waarbij de maatschappelijke vraag naar voorzieningen in de natuur ter bevordering van het welzijn en de gezondheid van kinderen betrokken zal moeten worden. In een deel van het gebouw 't Laer is tijdelijk de tweede schaapskudde van het Goois Natuurreservaat ondergebracht. Dit in afwachting van een nieuw te bouwen schaapskooi langs de Hilversumseweg in Laren tegenover het Sint Janskerkhof.

Naast het groepsverblijf is een speelbos aanwezig. Grenzend aan het bosgebied van de Zuiderheide ligt landgoed De Lieberg, met daarin een openluchttheater uit de jaren dertig van de vorige eeuw en een amfibieënpool. Dit bosrijke gebied ligt in het overgangsbosgebied naar de Eempolder, dat echter wordt begrensd door de A27.

Waarden

Van 30 soorten broedvogels is vastgesteld dat zij binnen het begraasde gebied voorkomen. Daaronder zijn typische heidevogels als de boomleeuwrik en de roodborsttapuit. Enkele opvallende plantensoorten die waargenomen worden in de voormalige Kuil van Koppel zijn echt walstro, ruw vergeet-mij-nietje, guichelheil, kleverige reigersbek, dwergviltkruid, vogelpootje en duinsterretje (een bladmos). Belangrijke natuurwaarden zijn de stuifzandrelict en de kwetsbare vegetatie van de vochtige heide (met veenmos, klokjesgentiaan, kleine zonnedauw en bruine en witte snavelbies). Ook staan er enkele exemplaren van de jeneverbes. Archeologisch en cultuurhistorisch

zijn van belang de eeuwenoude Oude Postweg (een handelsroute naar Amersfoort), de prehistorische grafheuvels (waaronder de Zeven Bergjes) en de restanten van een in het bos verborgen schapenkamp. In de Kuil van Koppel is de Ludenschans aanwezig, een kopie van de oorspronkelijke maar verloren gegane bijenschans op het Mediapark, vernoemd naar een belangrijke erfgooiër. Door de hoogteverschillen op de Zuiderheide is de overgang van de stuwwal naar de Eempolder duidelijk waarneembaar. Deze visuele samenhang tussen beide landschappen etaleert de belangrijke landschappelijke en aardkundige waarden van de Zuiderheide. De aanwezigheid van Theehuis 't Bluk draagt bij aan de recreatieve waarde van het gebied. Groepsverblijf 't Laer vervult een educatieve rol. Het natuurgebied maakt deel uit van de projecten Heidebrug Westerheide en De Groene Schakel.

Uitgevoerd beheer

De Zuiderheide werd begraaasd. Er liepen aanvankelijk Charolais-runderen. In de winterperiode van 2001-2002 is winterbegrazing gestart met Galloways, afkomstig van het Naardermeer (Natuurmonumenten). Nadien is winterbegrazing gecombineerd met zomerbegrazing, in de laatste periode in heel lage dichtheden. Zo kon ook ervaring op worden gedaan met winterbegrazing. In 2004 werd de gehele veekeuring vervangen. Twee geïsoleerde heideveldjes aan de Oude Postweg, ten zuiden van Theehuis 't Bluk, werden met elkaar verbonden door bomen te verwijderen. In het bos achter het theehuis, dat in gebruik was als seizoenskampeerterrein, werden na verwerving van dit natuurgebied (op basis van erfpacht voor een periode van 25 jaar) de kampeeractiviteiten beëindigd. Daarop werd het bos geschoond van gebiedsvreemde materialen. Het wordt nu door de stichting beheerd. Het oude parkeerterrein bij het theehuis dat vanaf de heide goed zichtbaar was, werd opgeheven en vervangen door een nieuwe in het bos ingepaste parkeervoorziening achter het theehuis.

Het wandelpad langs de Hilversumseweg, achter het drinkwaterpompstation van Vitens, werd in samenwerking met de beheerder van het pompstation iets opgeschoven, wat rust creëerde langs het hek. Dieren, waaronder reeën, kunnen zo beter gebruik maken van de doorgangen die voor de dieren in het hek zijn gemaakt. Een pad van teerhoudend asfalt over het voormalige kampeerterrein De Heidebloem werd verwijderd.

In 2001 trad een plaag van het heidehaantje op. 16 hectare heide werd gemaaid, waarna het maaisel werd afgevoerd. De heide komt inmiddels terug. In een aantal jaren achtereenvolgens werd op een groot deel van het heideareaal Amerikaanse vogelkers met wortel en tak verwijderd om het landschap open te houden en de heidevegetatie meer kansen te bieden. Rondom groepsverblijf 't Laer zorgen 'vaste' vrijwilligers voor het plaggen en vrijhouden van bomen en struiken van de aanwezige kleinschalige heides.

In 2008 is onder hetzelfde dak, naast het groepsverblijf, een tijdelijke schaapskooi gerealiseerd voor de tweede schaapskudde van het Goois Natuurreservaat. Deze zal in diverse natuurerreinen van de stichting rondtrekken en in de bossen en heidevelden van De Vuursche, zoals van beheerder Staatsbosbeheer. Achter het groepsverblijf is een kraal gemaakt. In het westelijk deel van het gebied werd de verbossing van de heide flink teruggedrongen. Een groot deel van het stuifzand op de grens met het Laarder Wasmere werd ontdaan van bomen, stobben en het aanwezige bosstrooisel. Zo kreeg de wind weer vat op het stuifzand. De vochtige heidegebieden van Heidebloem, waar met name de klokjesgentiaan het goed doet, werden jaarlijks gemaaid of kleinschalig geplagd. In het kader van Plan Anna's Hoeve (zie ook bij 17) werden verhardingen van teerhoudend asfalt van het voormalige kampeerterrein verwijderd en werd een stort van met voedingsstoffen verontreinigde grond afgegraven en afgevoerd. In de Kuil van Koppel werd het bos gedund om verjonging te stimuleren. In het Blukbos werden in het kader van het heideherstel open plekken gemaakt in de steeds dichter wordende begroeiing.

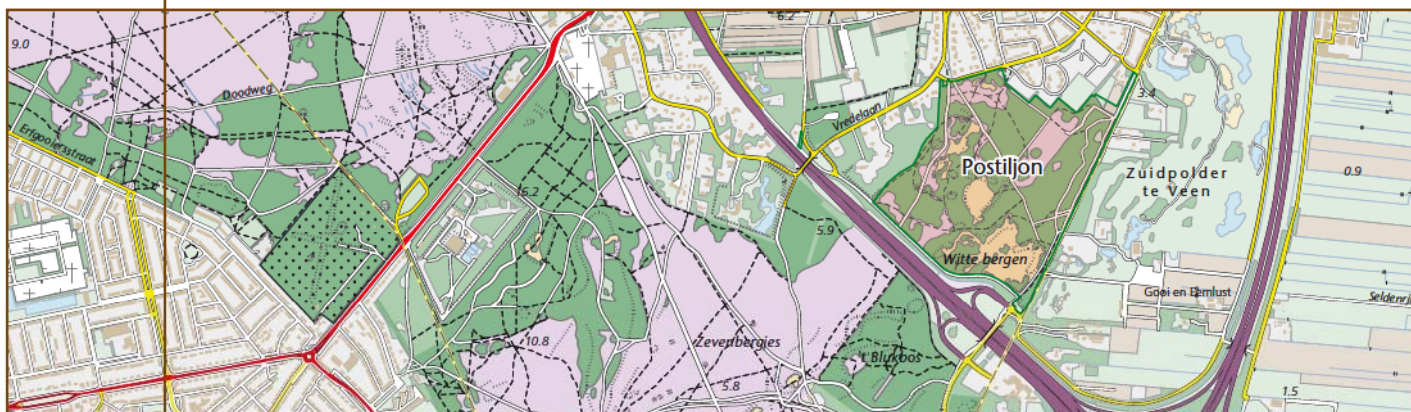
Het openluchttheater van landgoed De Lieberg werd in ere hersteld door ruige begroeiing weg te halen, de paden te verbeteren, regelmatig te maaien, het talud te verstevigen en trapleuningen aan te brengen. Vanaf 2000 werden er zomervoorstellingen georganiseerd door Stichting De Lieberg. Het grasveld van het landgoed werd gedurende de zomers gebruikt door kinderkamp Agnes. In 2005 kreeg de stichting het laatste deel van het landgoed uit erfenis, wat aanleiding was om de vervallen schuren bij het woonhuis te verwijderen. Het woonhuis zelf, hoewel bouwkundig gezien eveneens in zeer slechte staat, werd vooralsnog gespaard. Nadat duidelijkheid is verkregen over de toekomstige woonbestemming wordt gestreefd naar nieuwbouw op deze locatie. De poel in het nieuw verkregen gedeelte werd geschoond: bosjes aan de rand werden weggehaald om meer licht toe te laten, zodat flora en fauna in de poel beter gedijen. Er is een laan van linden aangelegd tussen het woonhuis en de Gooijergracht Zuid. Ook zijn er wandelpaden aangelegd die aansluiten op het padennetwerk van de Zuiderheide. Aan groepsverblijf 't Laer werd groot onderhoud uitgevoerd. De amfibieënpoel bij 't Laer werd uitgebaggerd.

In het *Uitvoeringsprogramma Noordelijke Heuvelrug* is de ambitie opgenomen een ecologische verbinding tussen Westerheide en Zuiderheide, over de N525 tussen Laren en Hilversum te realiseren, deel van het project Heidebrug Westerheide (zie ook Wester- en Bussummerheide). Om de verbinding ecologisch goed te laten functioneren is het noodzakelijk de westelijke boszone van de Zuiderheide gevarieerder te maken en om te vormen naar open bos en heide ('stapstenen').

Toekomstig beheer

- 15.1-BN Na de ecologische sanering en waterbodemsanering van het Laarder Wasmeer wordt het hekwerk eromheen verwijderd en opnieuw gesitueerd en worden de Zuiderheide en het gebied Laarder Wasmeer en Heidebloem landschappelijk, ecologisch en recreatief beter op elkaar aangesloten.
- 15.2-BN Het parkeerterrein bij het Sint Janskerkhof wordt heringericht, waarbij parkeren voor de begraafplaats en het natuurgebied worden losgekoppeld. Hierbij wordt rekening gehouden met de geplande tunnel voor fietsers, voetgangers, ruiters en beheervee onder de Hilversumseweg.
- 15.3-BN Het ingezette heidebeheer van kleinschalig plaggen en bomen en struiken verwijderen, wordt voortgezet.
- 15.4-BN De winterbegrazing met runderen wordt eveneens voortgezet, en indien wenselijk aangepast. Daarnaast blijven enkele runderen het hele jaar rond aanwezig. Aanvullend zal de heidevegetatie worden begrast door een schaapskudde.
- 15.5-BN De kwetsbare vochtige heide wordt periodiek kleinschalig geplagd en gemaaid.
- 15.6-BN Het herstel van het heide- en stuifzandlandschap door middel van het verwijderen van bos op de Zuiderheide noordelijk van en in aansluiting op het gebied Laarder Wasmeer wordt gefaseerd voortgezet.
- 15.7-BN De randzone van bos en struweel langs de wijk Kamrad wordt ontdaan van Amerikaanse vogelkers en omgevormd tot een bosrandzone met ter plaatse thuishorende soorten.
- 15.8-BN Als aanvullende aanplant van bomen en struiken noodzakelijk is om het illusielandschap ter plaatse in stand te houden, zal dat worden uitgevoerd.
- 15.9-BN De door bos overgroeide restanten van een schapenkamp zullen worden vrijgemaakt van begroeiing en in overleg met deskundigen worden hersteld. Grafheuvels worden vrijgehouden van bomen en struiken, gaten worden afgedekt met plaggen.
- 15.10 Op landgoed De Lieberg worden de huidige bos- en graslandstructuur en de mogelijkheden voor Kamp Agnes en het openluchttheater in standgehouden.
- 15.11 De vijver op De Lieberg wordt gefaseerd geschoond van oeverbegroeiing.
- 15.12 De bouwkundig in slechte staat verkerende woning op De Lieberg wordt vervangen door nieuwbouw.
- 15.13-BN Om de geplande natuurbrug over de Hilversumseweg (N525) goed te doen aansluiten op de Westerheide wordt in een toeleidende zone bos gekapt ten behoeve van de ontwikkeling van 'stapstenen' van bos en heide.

- 15.14 Er wordt onderzoek gedaan naar vernieuwing of sloop van groepsverblijf 't Laer.

16 Postiljon

kaanse vogelkers, het plaatselijk omvormen van bos en het maken van stuifzand- en heideverbindingen.

- beschermd natuurmonument *Postiljonheide* -

Karakteristieken

Grote delen van dit terrein bestaan uit spontaan bos van grove den, zomereik en ruwe berk. Er zijn zandverstuivingen en open droge heidegebieden. Plaatselijk is het gebied rijk aan reliëf, onder andere door de lage stuifduinen, de zogenaamde Witte Bergen. Het grondwater zit diep. In het grootste deel van het terrein ligt een structuurarme, fijnzandige bodem (duinvaaggrond). Kenmerkend voor dit terrein is de verscheidenheid aan vegetatietypen van voedselrijke tot voedselarme milieus.

Waarden

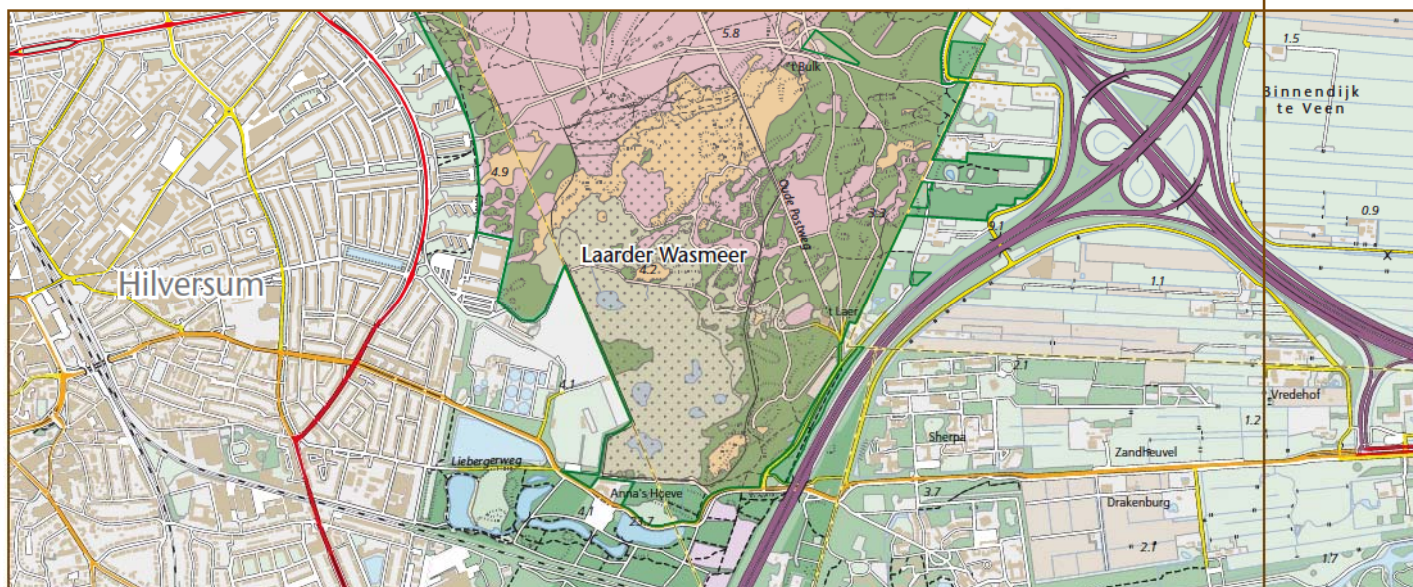
Een belangrijke waarde van het terrein is de afwisseling van op korte afstand van elkaar voorkomende bossen, heide en stuifzand. Het stuifzandcomplex van 8 hectare is aardkundig van belang. Een deel van het terrein is archeologisch monument vanwege vondsten van sporen van menselijke bewoning uit de vroege Trechterbekercultuur (Midden Steentijd). De Postiljon grenst bovendien aan een deel van de Goyergracht, een historische markering van de grens tussen Utrecht en Holland.

Uitgevoerd beheer

Er werd opslag van bomen en struiken verwijderd uit het open terrein, kleinschalig geplagd op de heide en niet-inheemse boomsoorten en Amerikaanse vogelkers verwijderd uit het bos. Aan de historische Goyergracht werden vanaf de Larense bebouwing over een lengte van 175 meter in zuidelijke richting bomen en struiken opgesnoeid. De gracht zelf werd schoongemaakt, waarbij veel zand, puin en zwerfvuil werd verwijderd. Hierdoor zal de gracht, die droog stond, bij natte weersomstandigheden weer wat water vasthouden. De doodlopende zandweg werd afgesloten voor gemotoriseerd verkeer.

Toekomstig beheer

16.1-BN Het open houden van heide en stuifzand wordt voortgezet, evenals de bestrijding van Ameri-

17 Laarder Wasmear

- beschermd natuurmonument *Zuiderheide en Laarder Wasmear* -

Karakteristieken

Het terrein werd tot voor kort gekenmerkt door de aanwezigheid van een aantal met elkaar in verbinding staande meren omzoomd door een ruigte van riet. Hier omheen lag een zeer afwisselend, kleinschalig, reliëfrijk landschap van grazige veldjes, heideveldjes, boomgroepen, bos en stuifzand. De grazige veldjes waren vloeivelden die bij een bepaalde waterstand onder water liepen vanuit de meren. Deze situatie was gevolg van een kunstmatig in stand gehouden watersysteem waarbij decennia lang vervuild stadswater naar het Laarder Wasmear was afgevoerd voor infiltratie in de bodem. Het resultaat was een ernstige slibverontreiniging op de bodems van de meren, in de oevers en in de vloeivelden, vergraving van het oorspronkelijk bodemprofiel en 'geroerde' en te voedselrijke gronden. Inmiddels zijn het water, de vervuilde sliblaag en de verrijkte bodem afgegraven en afgevoerd in het kader van Plan Anna's Hove (een samenwerkingsverband van de gemeenten Hilversum en Laren, Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Provincie Noord-Holland en de stichting). Uit gedetailleerd bodemkundig onderzoek door het IBED van de Universiteit van Amsterdam werd duidelijk dat de oorspronkelijke podzolbodems, die slecht waterdoorlatend zijn, nog grotendeels intact waren en dat herstel mogelijk was. Bij de feitelijke saneringsoperatie is de oorspronkelijke nog aanwezig bodemopbouw door een intensieve bodemkundige begeleiding dan ook zoveel mogelijk gespaard. De bodem bestaat uit vaaggronden afgewisseld met podzolbodems. Na de sanering waren slechts op hoger gelegen delen nog bomen en heideachtige begroeiing aanwezig. De uitgangssituatie na sanering biedt kansen voor de

verdere ontwikkeling van stuifzanden, droge heide, schraalgraslandvegetaties, vochtige heide en vennen. Uit onderzoek is gebleken dat in de laag gelegen delen van het Laarder Wasmear de bodem verzadigd is met fosfaat. Fosfaat is een voedingsstof voor planten wat bij een overmaat zal kunnen leiden tot storingen in ruigtelevensgemeenschappen die niet passen in het herstelbeeld van het gebied.

Waarden

Het gebied is van grote waarde door zijn potenties voor de ontwikkeling van een buitengewoon gevarieerd en oorspronkelijk landschap van voedselarme milieus met een relatief groot areaal stuifzand, natte valleien met vennen en vochtige heide en kansen voor recreatieve beleving. Het gebied maakt deel uit van project De Groene Schakel, bedoeld om de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang tussen de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi te versterken.

Uitgevoerd beheer

Voor de gesaneerde delen is het voorheen uitgevoerde beheer niet meer relevant. Enkele hoger gelegen plekken en restanten van vochtige heide werden gemaaid en ontdaan van bomen en struiken. Tijdens de saneringperiode heeft weinig beheer kunnen plaatsvinden.

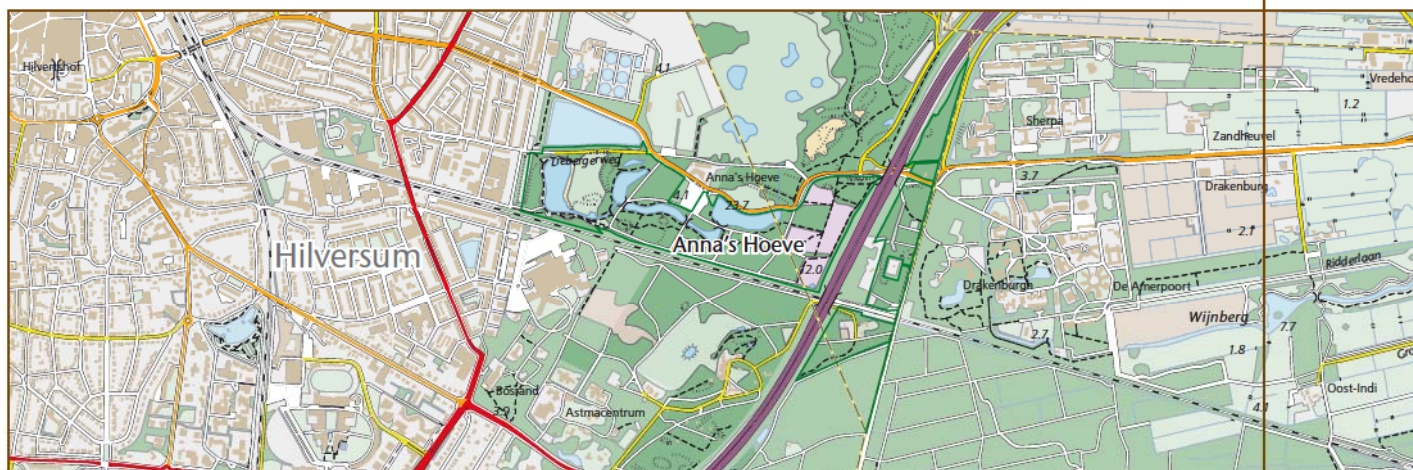
Toekomstig beheer

17.1-BN Na de ecologische sanering en waterbodemsanering van het Laarder Wasmear liggen er voor natuur en recreatie grote nieuwe kansen. Er is een natuur- en landschapsplan De Groene Schakel vastgesteld waarin de mogelijkheden voor natuurontwikkeling, rustfunctie, recreatieve inrichting en zonering zijn opgenomen, en waarin Zuiderheide, Laarder Wasmear, Heidebloem, Anna's Hove en Landgoed Monnikenberg

landschappelijk, ecologisch en recreatief beter op elkaar worden aangesloten. Daarin is rekening gehouden met de ontwikkeling in de omgeving van een nieuwe woonwijk (plan Anna's Hoeve) en de nieuwe waterzuiveringsinstallatie Hilversum-Oost (RWZI). Daarnaast is ruimte gereserveerd binnen het Laarder Wasmeer voor de realisatie van een overloopgebied voor de tijdelijke berging van regenwater (Leeuwenpoot). Het Laarder Wasmeer zal niet vrij toegankelijk zijn voor publiek maar wel kunnen worden bezocht met excursies, dus onder begeleiding van gidsen van het Goois Natuurreservaat. Hierdoor krijgt het gebied de kans zich ongestoord te ontwikkelen. Na enkele jaren wordt geëvalueerd hoe de natuurontwikkeling verloopt. Het publiek wordt de gelegenheid geboden het gebied vanaf de buitenrand goed te kunnen ervaren. De nieuwe woonwijk, de RWZI en de sportvelden zullen een landschappelijk afscherming krijgen.

- 17.2-BN Het hekwerk om het Laarder Wasmeer zal op grond van het natuur- en landschapsplan worden verwijderd. Een nieuw lager hekwerk komt hiervoor in de plaats. Dit hekwerk zal landschappelijk worden ingepast en zodanig worden afgestemd op de wandelpaden rondom het Laarder Wasmeer dat het omrasterde gebied goed kan worden ervaren. Het Overloopgebied Leeuwenpoot wordt toegankelijk voor het publiek, zal gelden als hondenlosloopgebied en worden voorzien van een hondenzwemplas. Op de overgang naar de Zuiderheide zal het hekwerk een tracé volgen ten noorden van het stuifzandgebied.
- 17.3-BN Op de westgrens met de sportvelden en de toekomstige RWZI zal een houtwal worden gerealiseerd. De beplanting zal de stedelijke ontwikkelingen -bezien vanuit het natuurgebied Laarder Wasmeer – aan het oog onttrekken. In het kader van project De Groene Schakel wordt gestreefd naar de realisatie van een door de gemeente Hilversum geplande recreatieve fietsroute rondom Hilversum. Een gecombineerd wandel- en fietspad zal op de houtwal worden gesitueerd en worden aangesloten op de wandel- en fietspaden van de Zuiderheide en Anna's Hoeve. Doorkijkjes in de houtwal bieden zicht op de ontwikkeling van natuur en het landschap van het Laarder Wasmeer.
- 17.4-BN Het beheer van het Laarder Wasmeer zal zijn gericht op ontwikkeling en instandhouding van voedselarme milieumomstandigheden en oorspronkelijke levensgemeenschappen van stuifzanden, vochtige tot droge schraalgraslanden en heiden, natte valleien, oevers en vennen en aan de randen van het gebied, bos en struweel. Bij het natuurbeheer zal

gebruik worden gemaakt van de aanwezige kennis en middelen om te streven naar het herstel van het oorspronkelijke voedselarme milieu daar waar fosfaatproblematiek de spontane natuurlijke processen nadelig beïnvloedt. Het feitelijke beheer bestaat uit begrazing, maaien en afvoeren, kleinschalig plaggen en verwijderen van opkomende bomen en struiken.

18 Anna's Hoeve

Karakteristieken

Anna's Hoeve is in de crisisjaren '30 aangelegd op basis van een ontwerp van de Hilversumse stadsarchitect Dudok en plantsoenmeester Meijer. Het beeld wordt bepaald door waterpartijen die met elkaar in verbinding staan, diverse hogere en lagere bergjes en aanplant van bosvakken met een verscheidenheid aan boomsoorten. Door het gebied loopt de Weg over Anna's Hoeve, langs de locatie van de inmiddels gesloopte gelijknamige uitspanning. Anna's Hoeve wordt in het zuiden begrensd door de spoorbaan. In het kader van Plan Anna's Hoeve is vervuild slib uit de waterpartijen gehaald. Plaatselijk zijn de wateren verdiept voor een grotere waterberging en om bij een lage waterstand de fauna in de vijvers te doen overleven. Er is een speelweide, die na de sanering opnieuw is ingericht. In het meest oostelijke deel ontbreken vijvers. Hier wordt het landschap bepaald door een bos van afwisselend loof- en naaldbomen, een schraal grasland, een poel en een heideveld. Het dijklichaam van de autoweg A27 doorsnijdt het gebied. Aan de oostzijde wordt het terrein begrensd door de Doctor Albert Schweitzerweg, die hier de provinciegrens vormt.

Waarden

De visuele samenhang tussen het water, de kromme oeverlijnen, de grasveldjes en de opgaande begroeiing maken Anna's Hoeve tot een landschappelijk waardevol gebied. Daarnaast vormt Anna's Hoeve samen met De Monnikenberg een onmisbare ecologische schakel tussen het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug. De snelweg, spoorlijn en Weg over Anna's Hoeve doorsnijden niet alleen het terrein Anna's Hoeve, maar ook een grote verbindingszone in de ecologische infrastructuur van het Gooi. Anna's Hoeve heeft gezien de ligging bij de stad, de landschappelijke aanleg en het padennetwerk, een belangrijke recreatieve waarde. Het gebied maakt deel uit van project De Groene Schakel. De planvorming en het overleg met diverse partners en belanghebbenden

over de meest gewenste ontwikkeling en inrichting van het plangebied De Groene Schakel zijn in volle gang. Daarbij spelen de door Rijkswaterstaat geplande verbreding van de A27 en de aanleg van een 'hoogwaardig-openbaar-vervoerverbinding' door de Provincie Noord-Holland en de daarmee samenhangende compensatiemaatregelen voor het verlies aan natuurwaarden een belangrijke rol. Door de provincie is voor de HOV-verbinding over Anna's Hoeve een voorkeursvariant gepresenteerd. Daarin wordt uitgegaan van een tracé aan de westzijde van de rijksweg en aan de noordzijde van de spoorlijn. De weg over Anna's Hoeve is in deze variant parallel getrokken met de HOV-baan, waarmee het bestaande tracé van deze weg tussen het viaduct Zandheuvel en de kruising met de Liebergerweg zal vervallen. Een dergelijke bundeling maakt het mogelijk spoorlijn en Weg over Anna's Hoeve met één ecoduct te overkluizen. Rijkswaterstaat heeft in het kader van de voorgenomen verbreding van de A27 aangeboden te streven naar de aanleg van een grote faunapassage in of over de A27 ter hoogte van Landgoed Monnikenberg. De Provincie Noord-Holland heeft de ontsnippering van de spoorlijn en de rijksweg A27 aangemeld voor opname in het Rijksmeerjarenprogramma Ontsnippering. De provincie heeft toegezegd om na een positieve besluitvorming voor de aanleg van de HOV de definitieve situering van de HOV in relatie met de Weg over Anna's Hoeve in overleg met de stichting nader uit te werken.

De gemeente Hilversum heeft te kennen gegeven te streven naar vervanging (op een nader te bepalen locatie in Anna's Hoeve) van de recreatieve functie van de voormalige uitspanning door een horecavoorziening, vergelijkbaar met de uitstraling van theehuis 't Bluk. Ook streeft de gemeente naar de realisatie in het gebied van de ontbrekende schakel van de geplande recreatieve fietsroute rondom Hilversum.

Uitgevoerd beheer

Het beheer werd ook de afgelopen periode voor een groot deel uitgevoerd door vrijwilligers van de Vereniging tot Behoud van Anna's Hoeve. Zij verzorgden

onder meer de bestrijding van Amerikaanse vogelkers en de verwijdering van zwerfvuil.

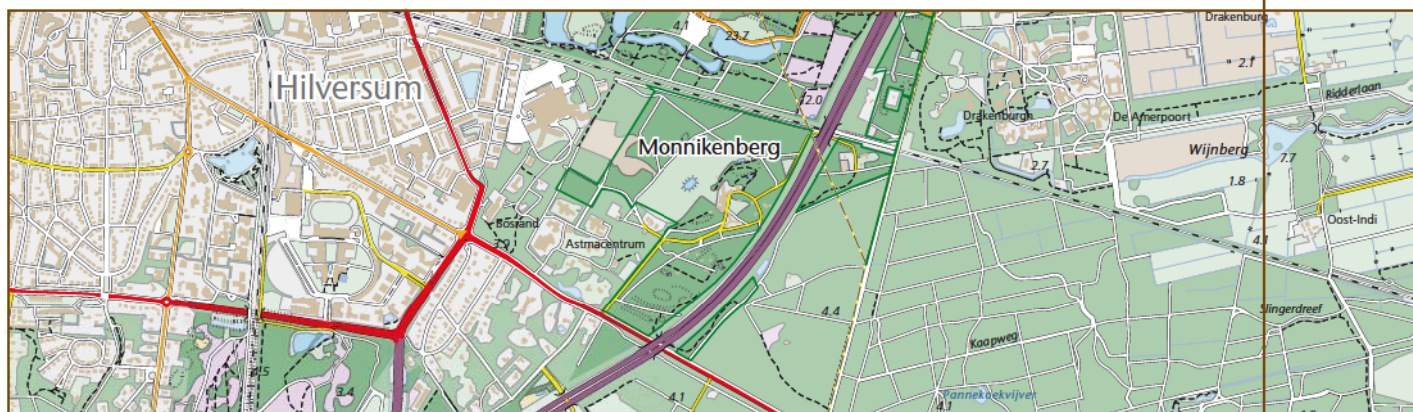
In het bos van het oostelijk gebied werd plaatselijk gekapt en gedund om de ontwikkeling van een bos met een meer natuurlijke structuur en soortensamenstelling te stimuleren. In de winter van 2008-2009 gingen zij hiermee op grote schaal door. Vooral in de naaldbossen van douglasspar, lariks en sitkaspar werden open plekken gecreëerd en werd een variatie aan inlandse boom- en struiksoorten aangeplant. In een voormalig productiebos werden douglassparren omgetrokken om bij wijze van nagebootste storm de ontwikkeling van natuurbos te versnellen. Het parkeerterrein tegenover de uitspanning werd opgeknapt. In samenwerking met Rijkswaterstaat werd de faunapassage van boomstobben onder het viaduct van de A27 opgeknapt. Bij de onderdoorgangen van de rijksweg A27 werden stobbewallen voor migrerende fauna aangebracht. De exploitatie van de kiosk nabij de A27 aan de Weg over Anna's Hoeve werd in 2007 beëindigd en het gebouw werd in 2008 verwijderd ten gunste van de ontwikkeling van de ecologische verbindingszone door het viaduct Zandheuvel. Vleermuizen die door de sanering zouden kunnen lijden onder het weghalen van oude, holle bomen van de speelweide kregen vervangende woonruimte in de vorm van vleermuiskastjes.

Toekomstig beheer

- 18.1 Indien mogelijk wordt grond verworven voor de realisatie van ecologische en recreatieve verbindingen, onder andere ter plaatse van het opgeheven kampeerterrein De Molschoop en ter plaatse van de voormalige uitspanning Anna's Hoeve. Zonodig en zo mogelijk wordt een vervangend terrein voor De Molschoop ter beschikking gesteld.
- 18.2 Er wordt gestreefd naar het verbinden van Zuiderheide, Laarder Wasmeer, Heidebloem en Anna's Hoeve met Monnikenberg en boswachterij De Vuursche. Hiertoe zullen de A27, de spoorlijn en de Weg over Anna's Hoeve moeten worden voorzien van eco-ducten of onderdoorgangen. De weg over Anna's Hoeve zal bij voorkeur uit het gebied worden verwijderd of worden verlegd naar de noordzijde van de spoorlijn en naar de oostzijde van de A27, c.q. de noordzijde van het viaduct Zandheuvel. Dit om de ecologische verbindingszone en de landschappelijke en recreatieve kwaliteit meer ruimte te bieden (zie B 17).
- 18.3 Er wordt tussen de eerste en de tweede vijver een extra brug aangelegd, vergelijkbaar met de reeds bestaande bruggen.
- 18.4 Het gebied wordt ingericht voor 'rustige' recreatie en het uitzichtpunt op de 'de berg van Anna's Hoeve' wordt hersteld.
- 18.5 In het kader van project De Groene Schakel wordt gestreefd naar de realisatie van een

door de gemeente Hilversum geplande recreatieve fietsroute rondom Hilversum. Hier betreft het de aanleg van een noord-zuid lopend fiets- en wandelpad langs het eventueel te realiseren theehuis via een onderdoorgang van de spoorlijn naar Landgoed Monnikenberg toe. Het pad zal op grond van het natuur- en landschapsplan (zie bij 17) worden gesitueerd.

- 18.6 Passend in de nieuwe zonering – aangegeven in het natuur- en landschapsplan – zal de huidige parkeerplaats worden verplaatst of vernieuwd.
- 18.7 Medewerking wordt verleend aan de realisatie van een horecavoorziening, vergelijkbaar met de uitstraling van theehuis 't Bluk en op grond van het natuur- en landschapsplan (zie bij 17).
- 18.8 De aansluiting van de bospercelen op de faunapassages wordt verbeterd.
- 18.9 De vissteiger wordt vervangen.
- 18.10 Het omvormen naar natuurlijker bos wordt voortgezet.
- 18.11 Het heidebeheer wordt voortgezet. Daarbij worden heidestapstenen aangelegd.
- 18.12 Van het fietspad Liebergerweg wordt het teerhoudende asfalt verwijderd en voorzien van een milieuvriendelijke topklaar.

19 Monnikenberg

Karakteristieken

In augustus 1999 kwam een groot deel van het landgoed Monnikenberg in eigendom van de stichting, en in 2004 werd nog een woning met kwekerij aan het landgoed toegevoegd. Het terrein ligt aan weerszijden van de A27. Het is een landgoed dat zijn ontstaan en naam dankt aan vroegere veenontginningen in de omgeving door monniken. Het bestaat uit aangeplant bos, beukenlanen, een akker en een weiland. De akkergrond is een restant van de vroegere Oostereng van Hilversum. In het weiland ligt een poel, het Monnikenwater, restant van een heideveen. In de noordoosthoek bij de bosrand ligt een poel van recenter datum. In het landhuis is het klooster De Stad Gods gehuisvest, bewoond door de zusters Augustinessen van Sint Monica. Vanuit het landhuis zijn er zichtassen, onder andere naar de St. Vituskerk in Hilversum. Het gebied is in de loop der jaren ingeklemd geraakt door de vele omliggende en doorsnijdende verkeersinfrastructuur van Ziekenhuis Hilversum, spoorbaan, rijksweg A27 en Soestdijkerstraatweg.

Waarden

Het bos heeft duidelijke kenmerken van een landgoed en is daardoor landschappelijk erg aantrekkelijk. Het is cultuurhistorisch waardevol. Het biedt leefgebied en beschutting aan veel diersoorten, mede vanwege de relatieve rust en dekking. Er staan veel oude bomen, veelal beuken. Een deel van de beukenlanen stamt uit 1863. Het landgoed is van betekenis voor vleermuizen, paddenstoelen en vogels. Er is een rijk gedifferentieerde vogelstand, met als bijzondere soorten kleine bonte specht, havik en boomvalk. In één van de poelen komt de kamsalamander voor. Het Monnikenwater heeft de potentie tot herstel als heideveen. De natuurwaarden zijn dan ook hoog. Het gebied maakt deel uit van project De Groene Schakel.

Uitgevoerd beheer

In het bos kregen spontane processen de ruimte. Paden werden onderhouden. De akker werd jaarlijks ingezaaid met traditionele gewassen zoals boekweit en

winterrogge. Soms werden zonnebloemen geteeld. De gewassen werden meestal niet geoogst, maar bleven staan, zodat de zaden als voedsel konden dienen voor trek- en wintervogels en andere dieren. De poelen in het terrein werden opgeknapt. Ook werden bomen met stormschade opgeruimd, laanbomen gesnoeid en vrijgesteld van opslag van bomen en struiken, en landschappelijke zichtassen hersteld. In bospercelen is gekapt, gericht op omvorming en verjonging. Het weiland werd enkele jaren achtereen gehooit en voorzien van een nieuw raster. Er liep nu en dan vee van een veehouder, en daarna eigen vee. De wandelpaden werden steeds open gehouden door snoeiwerk. In de speeltuin werd gesnoeid om overlast van vallende takken te voorkomen. De asfaltweg over het landgoed werd gerepareerd door het dichten van gaten en het aanbrengen van een nieuwe slijtlaag. Bij de toegangsweg naar het klooster werd de beukenlaan opgesnoeid.

Aan de noordzijde van het terrein, op de grens met het terrein Anna's Hoeve, loopt de spoorlijn tussen Hilversum en Baarn. Deze gaat met het viaduct Drakenburgh onder de rijksweg A27 door. Aan de zuidkant ligt het viaduct Monnikenweg, dat doorgang geeft aan het verkeer op de Soestdijkerstraatweg (N415). Onder beide viaducten werden door Rijkswaterstaat in 1999 stobbenwallen en geleidingschermen aangebracht om het passeren door kleinere dieren te verbeteren.

Op verzoek van de Provincie Noord-Holland werkte de stichting mee aan een herinrichtingsplan voor de ecologische passage onder het viaduct Monnikenberg onder de A27. Dit plan geldt, samen met de aanleg van een nieuwe poel, dassentunnels en faunagoten onder de Soestdijkerstraatweg, als natuurcompensatie voor de aanleg van een bustoerit vanaf de Soestdijkerstraatweg naar de rijksweg A27 richting Huizen.

Toekomstig beheer

19.1 Er wordt gestreefd naar het verbinden van Zuiderheide, Laarder Wasmeer, Heidebloem en Anna's Hoeve met Monnikenberg en boswachterij De Vuursche. Hiertoe zullen de A27 en de spoorlijn moeten worden voorzien van

- ecoducten of onderdoorgangen (zie B 17).
- 19.2 Om de geplande faunapassages over de spoorlijn en de A27 goed te laten functioneren wordt in de ecologische verbindingzone op het landgoed bos gekapt ten behoeve van de ontwikkeling van 'stapstenen' van bos en heide.
- 19.3 In het kader van project De Groene Schakel wordt gestreefd naar de realisatie van een door de gemeente Hilversum geplande recreatieve fietsroute rondom Hilversum. Hier betreft het de aanleg van een noord-zuid lopend fiets- en wandelpad vanaf een onderdoorgang van de spoorlijn via de westelijke zijde van het landgoed naar een kruising met de Soestdijkerstraatweg toe. Het pad zal op grond van het natuur- en landschapsplan (zie bij 17) worden gesitueerd.
- 19.4 Het beheer zoals ingezet, zal worden voortgezet: bosvorming, begrazen van het weiland en betelen van de akker, met behoud van het landgoedkarakter.
- 19.5 Het Monnikenwater en omgeving zal indien de ecologische potenties dat mogelijk maken worden hersteld als heideven met vochtige heide en schraalland.

20 Hoorneboegse Heide, Hoogt van 't Kruis, Zonneheide, Zwarte Berg

- beschermd natuurmonument *Hoorneboegse Heide* -

Karakteristieken

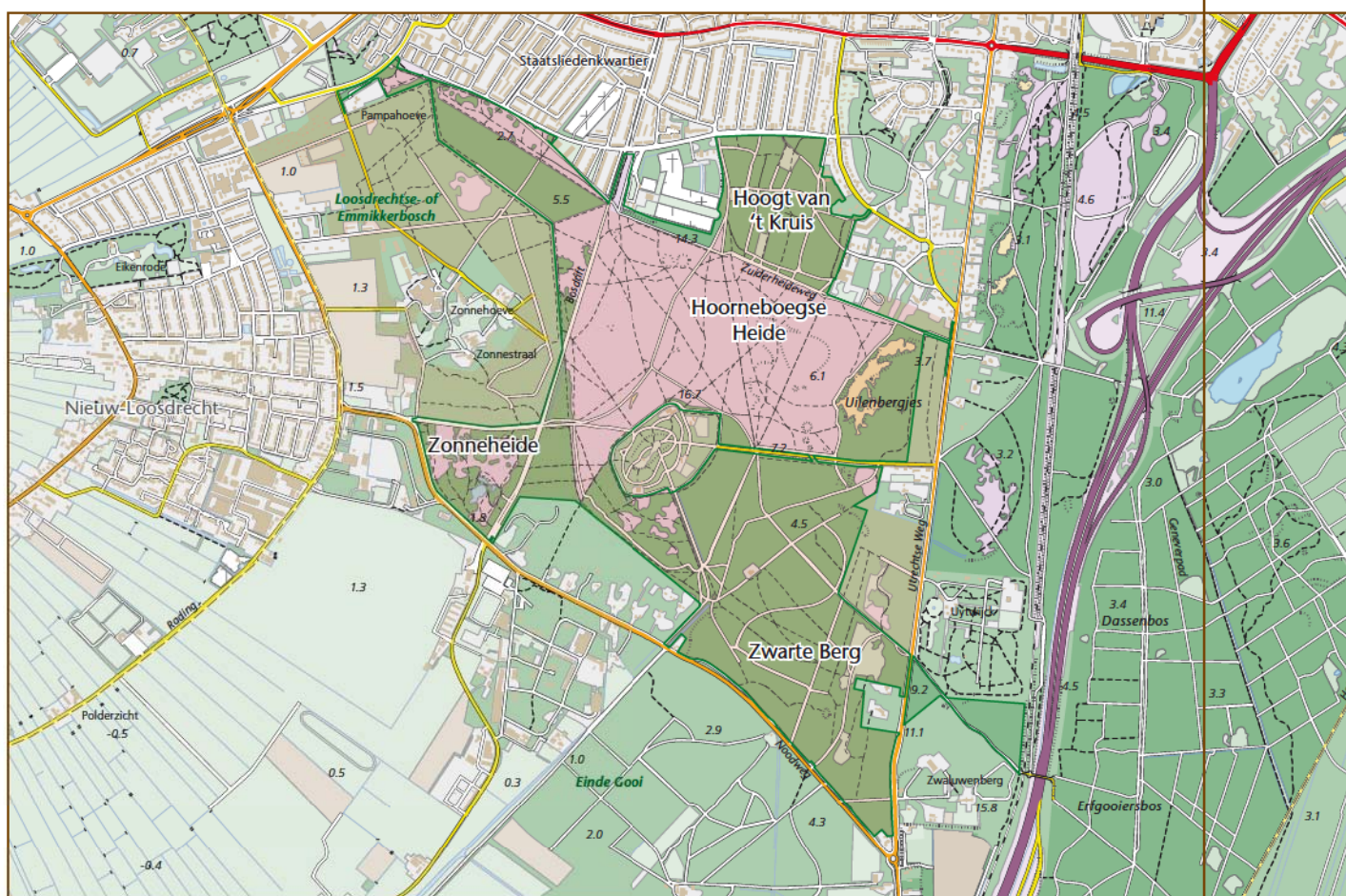
Het gebied is rijk aan reliëf en bestaat uit grote heidevlakten, vlakten met deels heide en deels vliegdennen en aangeplant naald- en loofbos. De heide gaat in oostelijke richting over in stuifzand (de Uilenbergjes) met buntgras en haarmos. Het stuifzand is deels omsloten door bos van onder andere grove den en zomereik. De andere bosgebieden bestaan voornamelijk uit eik, berk, beuk, lariks, douglas en grove den. Het terrein ligt op de stuwwal van Hilversum, die hier een hoogte van 24 m boven NAP bereikt. In het heidegebied liggen (niet-vergraven) grofzandige podzolbodems, in zuidwestelijke richting overgaand in fijnzandige vaaggronden. Het zuidelijk bosgebied, rond de Zwarte Berg, bestaat uit vergraven grofzandige podzolbodems. In het overgrote deel van het terrein ligt het grondwater dieper dan 1,2 meter. Uitzonderingen zijn de vennen op de Zonneheide en het doodlopende stuk van het ooit gegraven Tienhovens Kanaal in de zuidhelling van de Hoorneboeg.

Het gebied heeft een uitgebreid netwerk aan wandel-, fiets- en ruiterspaden, waar veel gebruik van wordt gemaakt. Boven de Hoorneboegse Heide en de Zonneheide komt laag vliegverkeer van Vliegveld Hilversum voor. Dit hindert de natuurbeleving door recreanten. Effecten van het vliegverkeer op de natuur en de aanwezige fauna zijn niet onderzocht. In de kern van het natuurgebied bevindt zich een bouwkundig gezien in slechte staat verkerende dienstwoning voor een boswachter.

Waarden

Er worden bijzondere broedvogels aangetroffen in het terrein: zwarte specht, groene specht, kleine bonte specht, bosuil, ransuil, boompieper, roodborsttapuit, gekraagde roodstaart en diverse roofvogelsoorten. Het doodlopende stuk van het Tienhovens Kanaal en de vennen op de Zonneheide zijn de belangrijkste voortplantingsplekken in het Gooi voor de kamsalamander. Overige amfibieën en reptielen die er voorkomen zijn: kleine watersalamander, heikikker, groene kikker, bruine kikker, gewone pad, levendbarende hagedis en hazelworm. Op de Hoorneboegse Heide huist een grote populatie veldkrekels, een soort die elders in het Gooi nauwelijks voorkomt. In het zuidelijk deel van het gebied komt de das voor.

De hoogteverschillen en onverstoorde bodems zijn landschappelijk en aardkundig van belang. De

diverse grafheuvels etaleren de grote archeologische betekenis. De Hoorneboegse Heide maakt deel uit van de projecten Verbinding Hoorneboeg en Poort Egelshoek. In het kader van project Verbinding Hoorneboeg, dat tot doel heeft versterking van de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang tussen het zuidelijke Gooi en de Utrechtse Heuvelrug, wordt door Rijkswaterstaat en de Provincie Noord-Holland in samenwerking met de stichting een ecologische verbindingszone over rijksweg A27, de spoorbaan tussen Hilversum en Utrecht en de Utrechtseweg (N417) voorbereid.

Uitgevoerd beheer

Voor het beschermd natuurmonument Hoorneboeg, waar de Hoorneboegse Heide deel van uitmaakt, werd in 1999 een aparte beheervisie met beheerplan ontwikkeld. Het plan voorziet in het herstel van de natuurwaarden door middel van begrazing. Na overleg met maatschappelijke organisaties werd overgegaan tot een bijzondere vorm van begrazing met runderen, waarbij de hond los mag in het begrazingsgebied, mits deze onder appél staat. Daarnaast werd nadrukkelijk uitgedragen dat men afstand tot de runderen moet bewaren, uit oogpunt van veiligheid en welzijn van bezoeker en rund. De inrichting van het gebied vond plaats in 2003 en 2004. De runderen werden met hulp van een diergedragdeskundige geselecteerd

en getraind. Het gebod tot afstand houden werd echter lang niet altijd gerespecteerd. Omwille van hun welzijn werden sommige runderen tijdelijk naar elders verplaatst om tot rust te komen.

Het recreatiemeubilair werd opgeknapt. Op het dagrecreatieterrein de Zwarte Berg werd het parkeren geconcentreerd aan de zijde van de Utrechtseweg en werd de toegang vanaf de Noodweg gesloten. Dit teneinde oneigenlijk gebruik van het terrein te beëindigen. Onder de Noodweg werden enkele dassentunnels met aansluitende dassenrasters aangelegd om een veilige oversteek van de Zwarte Berg naar het landgoed Einde Gooi van Natuurmonumenten mogelijk te maken. Ook ter hoogte van Vliegvelde Hilversum werd een dassentunnel aangelegd. Nabij het Tienhovens kanaal werd een faunatunnel naar Landgoed Eindegooi aangelegd om een veilige oversteek voor amfibieën te realiseren. Aan het niet verharde gedeelte van de Eikbosserweg, langs het Hoogt van 't Kruis, werden 'slieten' (boomstammen) gelegd om illegaal parkeren te voorkomen.

Om de Hoorneboegse Heide open te houden werden naast de begrazing verscheidene aanvullende maatregelen genomen tot het behoud van de heide. Opslag van Amerikaanse vogelkers werd gemaaid en gerooid. Vergraste delen werden meermalen geplagd. Het plagsel daarvan werd naar de akker het Dassen-

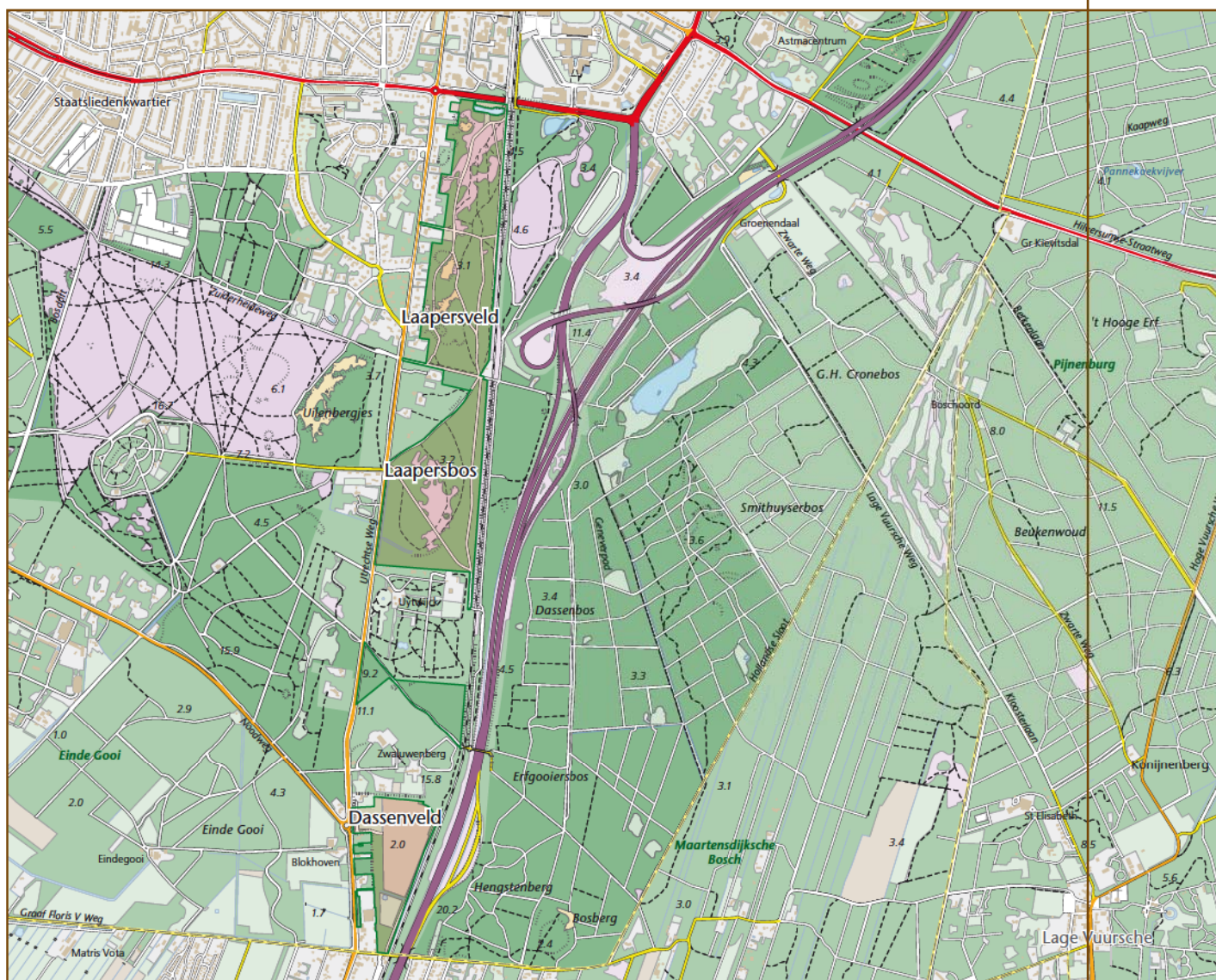
veld gebracht en daar ondergewerkt om de bodemstructuur te verbeteren. Om ook de heideveldjes ten zuiden van het conferentiecentrum de Hoorneboeg te behouden werden bomen en struiken verwijderd. Op de Zonneheide werd opslag van struiken en bomen verwijderd om de openheid van het stuifzand- en heidelandschap te behouden. Voor het Zonneheideven, bestaand uit drie kleine poelen, werd een herstelplan gemaakt: het raster werd vernieuwd en het pad dat erdoorheen liep afgesloten. Door het verwijderen van bomen werd de situatie voor amfibieën sterk verbeterd. De oevers werden verschaald door plaatselijk de vegetatie te plaggen en de strook riet te maaien. Waar nodig werd het ven uitgebaggerd. Ook het Tienhovens Kanaal werd gebaggerd en kreeg meer licht door het verwijderen van bomen, wat de amfibieën ten goede komt.

Bij de kleine zandverstuiving van de Uilenbergjes werden enkele bomen gekapt om voor warmteminnende insecten, waaronder de veldkrekel, een verbinding te maken tussen de open heide en verschillende zandplekken. Op meerdere plekken werden dennen afgezaagd om de heide open te houden. Bij enkele belangrijke ingangen werden informatiezuilen geplaatst. Enkele grafheuvels werden hersteld en voorzien van een hekwerk ter voorkoming van beschadiging.

Toekomstig beheer

- 20.1-BN Medewerking wordt verleend aan de aanleg van natuurbruggen door Rijkswaterstaat, ProRail en de Provincie Noord-Holland over de rijksweg A27, de spoorbaan tussen Hilversum en Utrecht en de Utrechtseweg (N417).
- 20.2-BN Dagrecreatieterrein de Zwarte Berg wordt opgeheven. Het teerhoudende asfalt wordt verwijderd en het gebied wordt ingericht als deel van de ecologische verbingszone.
- 20.3-BN Er komt een vervangend dagrecreatieterrein aan de Noodweg, nabij de kruising met de Utrechtseweg.
- 20.4-BN Het huidige beheer wordt voortgezet: Amerikaanse vogelkers rooien, kleinschalig plaggen, kleine zandverstuivingen uitbreiden, begrazen, heidestapstenen creëren, naaldbos omvormen naar loofbos en onderhoud doen aan grafheuvels.
- 20.5-BN Op diverse plaatsen die in de afgelopen jaren zijn dichtgegroeid (verbost) zal opslag van bomen en struiken worden verwijderd om plaats te maken voor heide.
- 20.6-BN De aansluiting van het heidelandschap op het stuifzandgebied Uilenbergjes zal worden verbeterd.
- 20.7-BN De bouwkundig in slechte staat verkerende voormalige dienstwoning in de kern van het natuurgebied wordt zodra de mogelijkheid zich voordoet afgebroken.
- 20.8 Het project Poort Egelshoek heeft tot doel de ontwikkeling van de landschappelijke en ecologische overgang van het Gooi naar de

polders in de Vechtstreek (met een poortgebied bij Nieuw-Loosdrecht) en instandhouding van de groene buffer tussen Hilversum en Nieuw-Loosdrecht. In deze omgeving ligt ook Vliegvelde Hilversum. De stichting streeft ernaar het gebruik van het vliegveld niet te laten intensiveren vanwege de druk op de omliggende natuurgebieden. Indien het vliegveld mocht worden opgeheven, wordt gestreefd naar een natuurlijk, extensief beheer en bevordering van het voor de natuur benutten van kwelwater.

21 Laapersveld, Laapersbos, Dassenveld

- beschermd natuurmonument *Hoorneboegse Heide* -

Karakteristieken

Het Laapersveld bestaat voornamelijk uit bos. Van de oorspronkelijke heideveldjes en het open zand resteert nog maar een kleine oppervlakte. Ook het zuidelijker gelegen Laapersbos heeft door het oprukkende bos nog maar een klein deel heide. Ook tussen de snelweg en de spoorweg ten zuiden van de Laapersheide ligt een bosgebied. In het vorige beheerplan werd dit "overhoeken A27" genoemd. Het bestaat uit voormalig productiebos met naaldboomsoorten. Tussen de landgoederen Uytwijck en Zwaluwenberg ligt een eikenbos met een oude monumentale

beukenlaan en een fietsroute die naar de Zwaluwenbrug leidt (tot over het spoor en de rijksweg A27). Het Dassenveld is een landbouwgebied bestaande uit bouwland en grasveld in een voormalige zanderij. Het bouwland is voor het grootste deel verpacht voor landbouw. Een klein deel is in eigen beheer; het grasland is sinds enkele jaren volledig in eigen beheer. In oostelijke richting verloopt de gradiënt in de podzolgrond van grof naar fijn zand. De fijnzandige bodem is indertijd vergraven voor bosaanplant. Het grondwater zit diep. Het Laapersbos ligt op fijnzandige bodem. Het Dassenveld bestaat uit een grofzandige eerdgrond. Door de ontzanding komt het grondwater tot minder dan een halve meter onder het maaiveld. Op de akker in het Dassenveld wordt door de stichting op een kleine oppervlakte maïs verbouwd als voedsel voor de das.

Waarden

De verschillende deelgebieden herbergen karakteristieke bossen, stuifzandrestanten en heide. In het

gebied komt adelaarsvaren voor. Mogelijk is dit een overblijfsel van het oorspronkelijke Gooiersbos, waarvan de laatste delen rond 1600 zijn gekapt. Een belangrijke kwaliteit is het feit dat het fungeert als meest noordelijke biotoop tot nu toe en migratieroute voor de das. Diverse dassentunnels zijn aangelegd, opdat de das de wegen en spoorlijnen veilig kan passeren. Ook recreatief en landschappelijk is het gebied van belang. Het gebied maakt deel uit van project Verbinding Hoorneboeg.

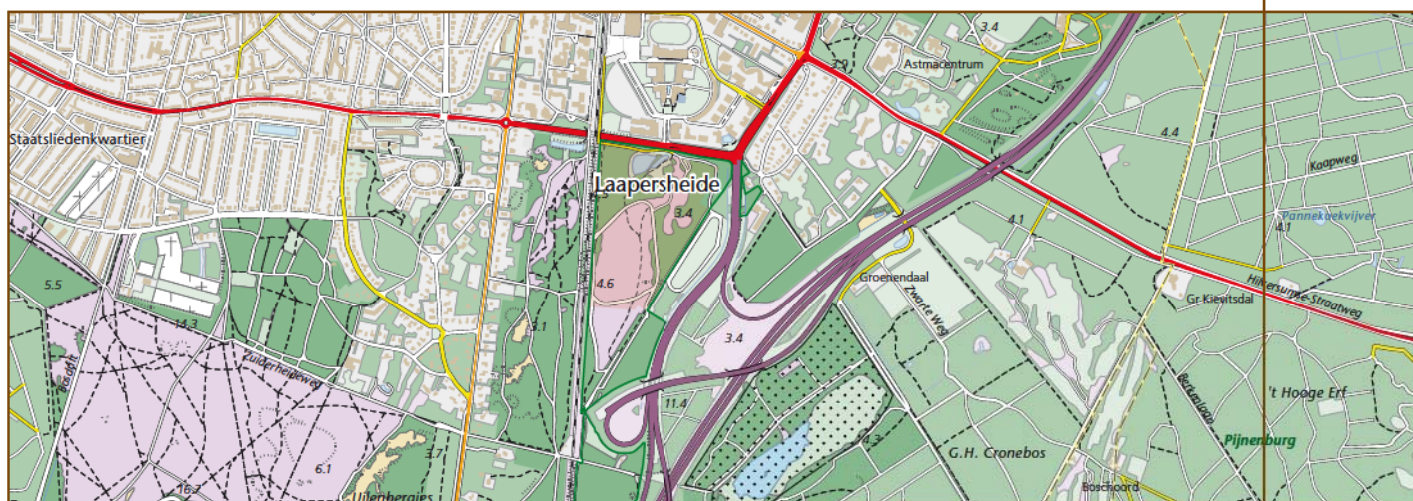
Uitgevoerd beheer

Het terrein is onderdeel van beschermd natuurmonument Hoorneboegse Heide. Het beheer bestond en bestaat voornamelijk uit omvormingsbeheer van aangeplant bos, bestrijding van Amerikaanse vogelkers en extensieve begrazing. In het Laapersbos werden dunningen uitgevoerd in het kader van omvorming naar een natuurlijker bos. Het gebruik van het Dassenveld als maïsakker werd voortgezet. Op een gedeelte van de akker werd de maïs niet geoogst, zodat de kolven in de winter als voedsel dienden voor de das en andere dieren. Vanuit het Dassenveld werden door de Provincie Noord-Holland dassentunnels onder de rotonde van de Noodweg en de Utrechtseweg aangelegd. ProRail perste twee dassentunnels onder het spoor door, zodat de dassen en veel andere dieren nu ook veilig tussen het Laapersveld en de Laapersheide kunnen bewegen, en tussen het Laapersbos en de bosgebieden langs de A27. Om dieren die van warmte houden als krekels en reptielen te stimuleren hun leefgebied te vergroten, werden de bosranden op enkele plekken teruggedrongen. De in het Dassenveld aanwezige amfibieënpoel werd uitgebaggerd en verder opgeknapt om dichtgroei te voorkomen. In het voorjaar van 2004 werden er Charolais-runderen in Laapersbos en Laapersveld gebracht. Nadat in 2006 een extra stuk bos werd verkregen, is de uitwisseling tussen Laapersbos en Laapersveld voor zowel de 'wilde' fauna als de grazers verbeterd. In 2007 is een aanvang gemaakt met het weer open maken van dichtgegroeide heide in het Laapersbos door het verwijderen van struiken en bomen.

Toekomstig beheer

- 21.1 In het kader van de plannen voor de aanleg van natuurbruggen over de Utrechtseweg, de spoorbaan en de A27 zal de zone tussen de landgoederen Uytwijck en Zwaluwenberg opnieuw worden ingericht, onder andere door de aanleg van heidestapstenen (zie ook bij 20).
- 21.2-BN Het huidige beheer wordt voortgezet: Amerikaanse vogelkers rooien, kleinschalig plaggen, kleine zandverstuivingen uitbreiden, begrazen, heidestapstenen creëren, naaldbos omvormen naar loofbos.
- 21.3-BN Er wordt gestreefd naar beëindiging van de verpachting van het Dassenveld. Op het moment dat dit aan de orde is wordt een natuurontwikkelingsplan voor het gebied

opgesteld om een zo goed mogelijke landschappelijke, ecologische en recreatieve aansluiting op de aansluitende natuurgebieden te realiseren.

22 Laapersheide

- beschermd natuurmonument *Heide achter Sportpark* -

Karakteristieken

De Laapersheide (ook Heide achter het sportpark genoemd) bestaat uit droge, goed ontwikkelde heide, 't Ven (twee gegraven plasjes voor de opvang van hemelwater uit de stad Hilversum), en een gemengd bos. Rondom de heide loopt een zandweg. De ondergrond is een reliëfarme dekzandvlakte met een plaatselijk vergraven, fijnzandige podzolbodem en diep grondwater.

Waarden

In het terrein komt de levendbarende hagedis voor. Op de heide komen relatief veel korstmossen voor. Enkele bijzonder plantensoorten, aangetroffen op de heide en bij de waterplas zijn voorts: klein warkruid (ook wel duivelsnaaigaren genoemd), heidespurrie, rode schijnsurrie, kromhals, viltganzerik en snavelzegge. Het gebied behoort mede door de aanleg van dassentunnels tot het leefgebied van de das. Dit is uitzonderlijk vanwege de korte afstand tot stad, spoorbaan en snelweg. Ook recreatief en landschappelijk is het gebied van belang. Om die reden tekende de stichting in 2000 bezwaar aan tegen plannen voor een 30 meter hoog kantoorgebouw aan de Diependaalselaan, met succes. Het bouwwerk zou ver boven de bomen uitsteken en daardoor het besloten karakter van de Laapersheide ernstig aantasten.

Uitgevoerd beheer

De vergraste heide werd geplagd. Opslag van Amerikaanse vogelkers werd verwijderd, evenals boomopslag, zowel door afzagen als door rooien. Beboste delen werden op een aantal plekken gedund ten behoeve van een grotere diversiteit aan boomsoorten en de ontwikkeling van een rijke ondergroei. De waterplassen, 't Ven genaamd, zijn in 2008 ontdaan van verontreinigd slib. Dit werd uitgevoerd in het kader van de sanering van het Laarder Wasmere en

Anna's Hoeve. Het gebruik van de oefendrafbaan werd beëindigd.

Toekomstig beheer

- 22.1-BN Ter plaatse van het ven wordt gestreefd naar een natuurlijke waterhuishouding en een natuurontwikkeling van venwater en vochtige tot droge oevers met schraalgrasland en heide. Dit betekent dat de aanvoer van stadswater zo mogelijk wordt gestopt.
- 22.2-BN Het open houden van de heide wordt voortgezet. Dit gebeurt door periodiek plaggen en door het verwijderen van opslag van bomen en struiken.
- 22.3-BN De aangeplante naaldbossen worden omgevormd tot natuurlijker bos.
- 22.4-BN Tussen het geschoonde ven en de heide wordt een verbinding van open landschap gemaakt.
- 22.5-BN Om de heidevegetatie beter in stand te houden wordt begrazing met schapen nagestreefd.

23 Huydecopersbos

Karakteristieken

Langs de A27 tussen de Soestdijkerstraatweg en afslag Hilversum ligt het Huydecopersbos, een geïsoleerd bosgebied, door bezoekers te bereiken via de Soestdijkerstraatweg en de Huydecopersweg. Hier is in het verleden naalddhout aangeplant. Ook zijn er enkele percelen met eiken-berkenbos. Tot het gebied wordt eveneens het bosgebied ten zuiden van de Laapersheide gerekend, gelegen tussen de A27 en de spoorweg.

Waarden

De gebieden zijn belangrijk uit oogpunt van natuur, landschap en recreatie, en vormen een ecologische verbingszone tussen de Monnikenberg en de Laapersheide, en een goede buffer ten opzichte van de stedelijke bebouwing, de spoorbaan en de rijksweg A27.

De gemeente Hilversum streeft naar de realisatie van een geplande recreatieve fietsroute rondom Hilversum. In dit verband betreft het de aanleg van een recreatief fiets- en wandelpad vanaf de Soestdijkerstraatweg en de Huydecopersweg door het Huydecopersbos via een fietstunnel onder de afslag van de A27 en gebruikmakend van de voormalige Huydecopersweg en een niet in gebruik zijnd deel van het viaduct van de toerit naar de A27 en via de zuidpunt van de Laapersheide naar de Maartensdijkseweg toe. Hier wordt gestreefd naar een vervanging van de aanwezige onbewaakte spoorwegovergang in de Maartensdijkseweg door een fietstunnel.

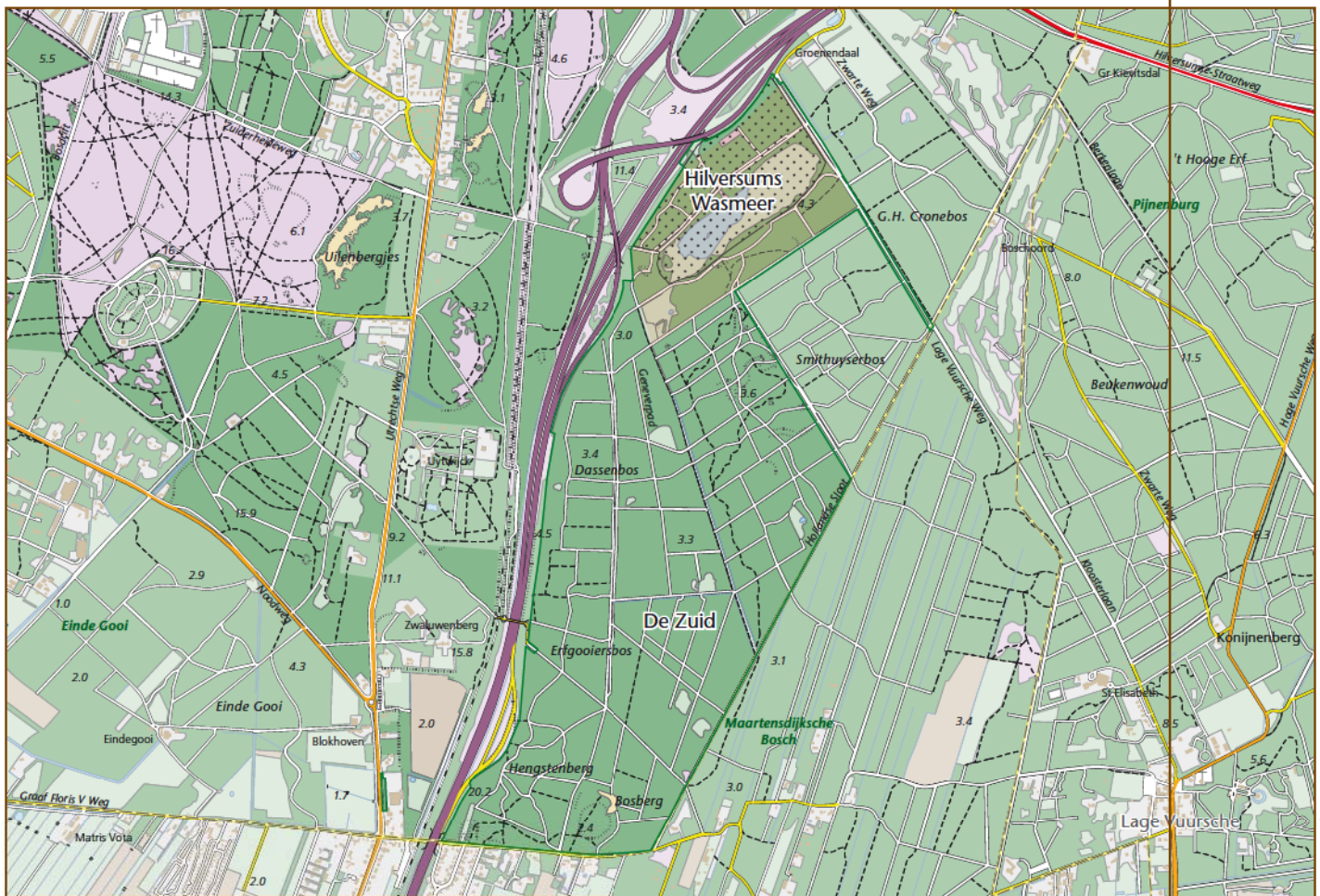
Uitgevoerd beheer

Aan de noordkant van het Huydecopersbos, grenzend aan de Monnikenberg, loopt de Soestdijkerstraatweg. Waar deze onder de A27 door gaat, werden in nauw overleg stobbenwallen aangelegd door Rijkswaterstaat, om dieren doorgang te bieden. Bij het zuidelijker gelegen viaduct werd een faunapassage aangelegd. Hier werd tevens een amfibieënpoel gegraven.

Om droogvallen tijdens een droge zomer te voorkomen, is de poel in 2004 opnieuw uitgegraven, nu iets dieper. Tegelijk werden in de zandoevers enkele steile wandjes aangebracht om insecten een goede nestplaats te bieden. In het bosgebied tussen de A27 en de spoorbaan zijn dunningen uitgevoerd in het kader van omvormingsbeheer, en is Amerikaanse vogelkers bestreden.

Toekomstig beheer

- 23.1 Het omvormen van aangeplante naaldbossen en het bestrijden van Amerikaanse vogelkers wordt voortgezet.
- 23.2 De poel wordt in stand gehouden ten behoeve van amfibieën.
- 23.3 Heideapstenen worden aangelegd.
- 23.4-NB Er wordt medewerking verleend aan de realisatie van een recreatief fietspad over het tracé van de voormalige Huydecopersweg, alsmede aan de aanleg van een fietstunnel ter plaatse van de afrit van de A27 en aan de aanleg van een fietstunnel in de Maartensdijkseweg ter plaatse van de spoorwegovergang (zie B 17).

24 De Zuid, Hilversums Wasmeer

- beschermd natuurmonument *Hilversums Wasmeer* -

Karakteristieken

Het terrein vormt een van de grotere aaneengesloten bosgebieden van het Gooi. Een uitgebreid, recht-hoekig padennet ontsluit vrijwel elk deel ervan. Het merendeel van de bosopstanden is aangeplant na 1945, en dus van relatief recente datum. Het betreft bossen met vakken lariks, oude en jonge grove den, Amerikaanse eik, douglasspar en enige fijnspar. Overigens betreft het een tamelijk jong bosgebied dat vanaf de Middeleeuwen tot het eind van de 19^e eeuw heide met stuifzand was, toen grootschalige bosaanplant plaatsvond. Die aanplant ging gepaard met ingrijpende bodembewerking, waarbij de vaak verkitten oude lagen mechanisch doorbroken werden, en de bovengrond werd omgezet. In veel bosvakken is Amerikaanse vogelkers in zeer hoge dichtheden aanwezig; ondergroei van andere boom- of struiksoorten is daardoor uitgesloten.

Een opvallend element is een ven, het Hilversums

Wasmeer, ook wel Klein Wasmeer genoemd. Dit ven bestaat uit open water, aan de noordoostkant omgeven door een uitgestrekte pitruszone met aansluitend een zone van natte heide en daarna bos. In het bos komt op één plek adelaarsvaren voor. Mogelijk is dit een overblijfsel van het oorspronkelijke Gooiersbos, waarvan de laatste delen rond 1600 zijn gekapt. De ondergrond bestaat nagenoeg geheel uit een vergraven fijnzandige podzolbodem, naar het zuiden overgaand in grof zand. Onder het Wasmeer bevindt zich een slecht doorlatende inspoelingslaag in de humuspodzol, die ervoor zorgt dat het water niet wegzakt. Aan de zuidrand van het wasmeer is een uitzichtpunt aanwezig. In het gebied staat een blokhut, die wordt gebruikt voor begrazing en als uitvalsbasis voor publieksactiviteiten. Eind 2007 brandde de blokhut af.

Waarden

Bijzonder aan dit gebied is de grote schaal van het bos. De wandelaar kan er 'eindeloos' dwalen, en er zijn kansen voor de ontwikkeling van natuurlijk bos met heide en stuifzand en een grote diversiteit aan flora en fauna. Door de ligging tegen het nog veel grotere bosgebied De Vuursche en Pijnenburg aan, bestaat bovendien de mogelijkheid van een groot aaneengesloten natuurlijk bos midden op de Heuvelrug. De das heeft zich sinds 2000 definitief in het

bosgebied De Zuid gevestigd. Een andere belangrijke waarde is het voorkomen van het enige overgebleven gave ven. Er zijn aanwijzingen dat water en slib te voedselrijk zijn. Deze eutrofiëring hangt waarschijnlijk samen met atmosferische depositie ('zure regen') en de kokmeeuwenkolonie die hier in het verleden aanwezig was. In die tijd kwam ook de geoorde fuut voor. In het open water van het Hilversums Wasmeer komt de niet inheemse Amerikaanse hondsvijl voor, die een bedreiging vormt voor amfibieën. De ven-oeverzones met pitrus en natte heidevegetaties zijn uit oogpunt van natuurwaarde waardevol. Er komen diverse veenmossoorten voor en ook klokjesgentiaan, zonnedaauw, veenpluis, witte snavelbies en bruine snavelbies. Het aantal klokjesgentianen is sinds 2005 belangrijk toegenomen. Het gebied maakt deel uit van de projecten Verbinding Hoorneboeg en De Vuursche.

Uitgevoerd beheer

Eind 1999 werd begonnen met de bouw van een uitzichtpunt aan de rand van het Hilversums Wasmeer, dat in 2000 in gebruik werd genomen. Aan de venoevers werden dennen verwijderd. Op de heide werden jonge dennen uitgetrokken om openheid te behouden. In het uitgestrekte bosgebied De Zuid werden in een aantal fasen aangeplante naaldbosvakken gedund ten behoeve van een gevarieerder en natuurlijker bos. Plaatselijk werd Amerikaanse vogelkers verwijderd. Op een paar plekken langs het Geneverpad werd in een aantal fasen de bosrand een eindje teruggedrongen om zo door het bos heen een aaneenschakeling van zonbeschenen heischrale 'stapstenen' te scheppen voor warmteminnende dieren. Om een goede verbinding te maken tussen deze open plekken en het open heidegebied van het Hilversums Wasmeer werd bij de blokhut een perceel fijnsparren en enkele zware Amerikaanse eiken verwijderd. Aan de noordzijde van het Hilversums Wasmeer werd een corridor gemaakt naar het Cronebos. De open heidegebieden in het Cronebos vormen op hun beurt 'stapstenen' naar de heidegebiedjes in het terrein van de Hilversumse Golfclub. De bedoeling is een ecologische verbindingzone te maken voor warmteminnende diersoorten zoals vlinders, insecten en reptielen. Twee poelen werden uitgebaggerd: de poel bij de Blokhut en de 'asfaltpoel', waarin inderdaad brokken asfalt lagen, die werden afgevoerd.

Het bosgebied De Zuid en het gebied rondom het Hilversums Wasmeer werden afzonderlijk begraasd. Begin jaren 2000 werd het aantal runderen in bosgebied De Zuid gehouden op ruim 60, met als doel de Amerikaanse vogelkers terug te dringen. Daarna is de bezetting teruggebracht naar 9. Dit heeft ertoe geleid dat op veel plaatsen, vooral op open plekken en in lichte bossen kieming plaatsvond van grove den en in beperkte mate ruwe berk. De Laportepoel werd opgeknapt. Er werd een raster geplaatst om te voorkomen dat runderen door er te komen drinken de oever vertrapten, en zo het water modderig en daarmee onge-

schikt voor amfibieën maken. Het begrazingsgebied Hilversums Wasmeer werd vanwege de kwetsbare oevervegetaties van natte heide periodiek begraasd, en vanaf 2005 uitsluitend in de winter. Door vraat en betreding onder vochtige tot natte winteromstandigheden werden de kiemingsomstandigheden voor bijzondere soorten verbeterd. Zonnedaauw en klokjesgentiaan namen flink in aantal toe.

Rijkswaterstaat sloot in overleg met de stichting aan het eind van 2004 het parkeerterrein De Bosberg, gelegen aan de A27 en grenzend aan het bosgebied De Zuid. Hiermee eindigde de overlast die met de parkeerplaats samenhangt. Het bosgebied werd daarna geschoond van afval. Bewoners werden uitgenodigd om mee te denken over verdere verbeteringen. Een aantal belangstellenden vormde een werkgroepje dat voorstellen uitdacht, zoals het openkappen van een deel van De Kuil bij Hollandsche Rading. Dit gebeurde, door op de noordhelling bomen te kappen om het open zand meer ruimte te geven, een goede uitgangssituatie voor de ontwikkeling van schrale heidevegetatie en een gunstig leefmilieu voor warmteminnende reptielen en insecten. Andere maatregelen die uit de werkgroep voortkwamen waren het maken van enkele open plekken in het bos ten behoeve van bosverjonging en het creëren van een dichtere randzone parallel aan en ter afscherming van de rijksweg A27, mede voor de dassen. De gemeente Hilversum ging akkoord met het afsluiten van de Lage-Vuurscheweg voor gemotoriseerd verkeer. Vóór het gedeelte dat de stichting toebehoort werden slagbomen geplaatst.

Toekomstig beheer

- 24.1 In overleg met Rijkswaterstaat zal worden bezien of de inrichting van de voormalige parkeerplaats *De Bosberg* ecologisch kan aansluiten op het natuurterrein van de stichting. Er wordt gestreefd naar verwerving van dit goed ontwikkelde heidegebied.
- 24.2 Nabij de Lage Vuurscheweg wordt een parkeervoorziening aangelegd.
- 24.3-BN De opgave voor het bosgebied De Zuid en het Hilversums Wasmeer is het gebied om te vormen tot een rijk geschakeerd heidegebied en bosgebied met een hoge natuurlijkheidsgraad, dat goed aansluit op de Utrechtse natuurgebieden en de ecologische verbindingzone naar de Zwarte Berg en de Hoorneboeg. Hiertoe moet een omvormingsbeheer worden ingezet, om meer openheid te verkrijgen en de huidige bossen om te vormen tot een natuurlijker bostype. Dat vergt een duidelijke, uitgewerkte visie op het gebied, die gedetailleerder is dan dit beheerplan, waarvoor een afzonderlijk natuur- en landschapsplan zal worden opgesteld. Met collega-natuurbeheerders in de omgeving vindt afstemming plaats om tot een goede aansluiting op de omgeving te komen ten behoeve van flora en fauna. Ook

wordt draagvlak bij het publiek en de Gooise bevolking gecreëerd.

24.4-BN De delen heide, de open heischrale gebieden en de bosranden die gedurende de afgelopen jaren zijn aangelegd worden open gehouden door runder- en schapenbegrazing en het handmatig verwijderen van bosopslag.

24.5-BN Het onderzoek naar de water- en slibkwaliteit en de potentiële ontwikkeling van het ven Hilversums Wasmeer wordt afgerond. Verwacht wordt dat het aanwezige slib zal moeten worden verwijderd. Aandachtspunten hierbij zijn de aanwezigheid van de omvangrijke pitrusbegroeiing, beheersing van de Amerikaanse hondsvij in het watersysteem en de verwijdering van de in de hydrologische invloedssfeer van het ven staande bomen.

24.6-BN De Blokhut wordt herbouwd.

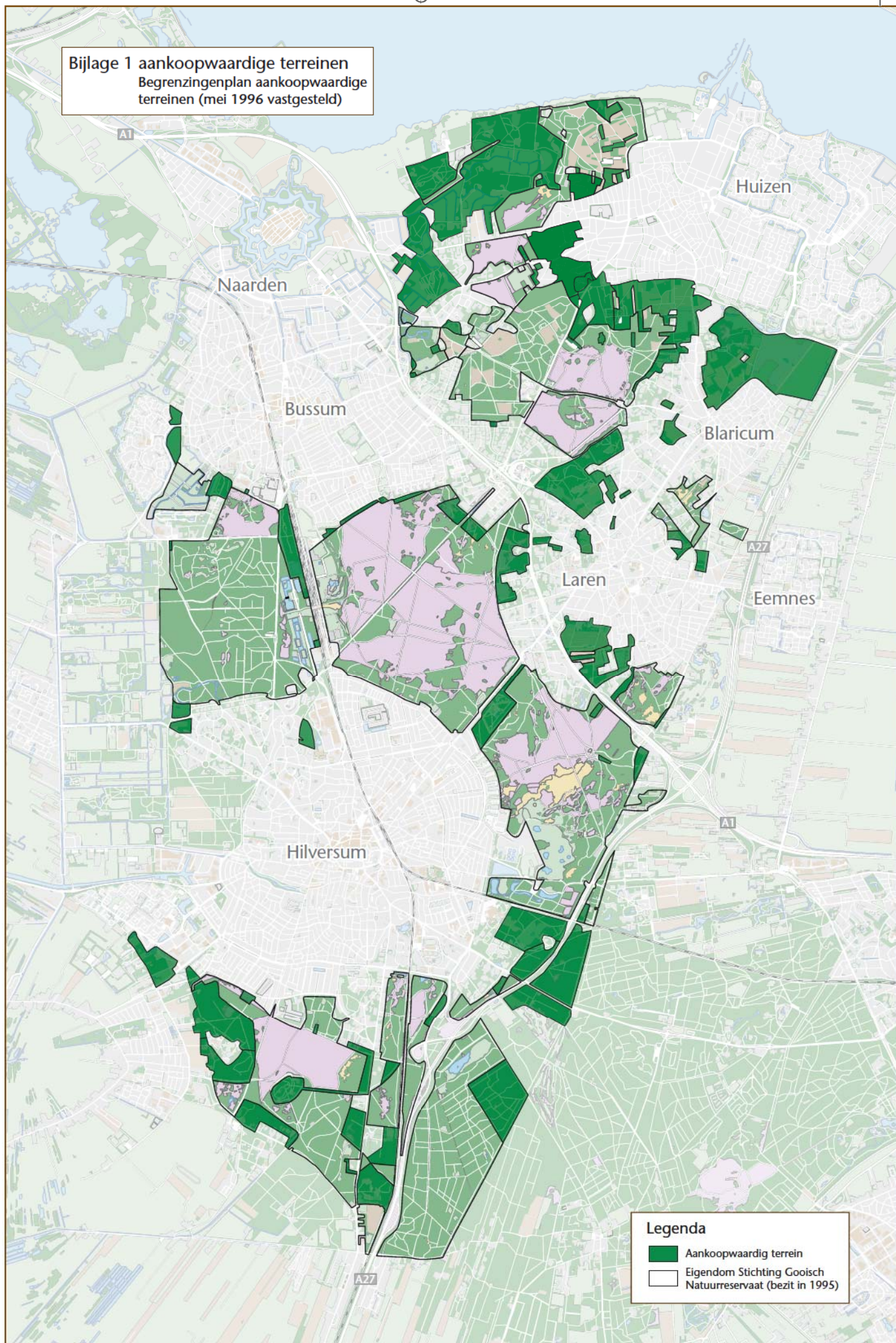
Bijlagen

Bijlage 1

Aankoopwaardige terreinen

Bijlage 1 aankoopwaardige terreinen
Begrenzingsplan aankoopwaardige
terreinen (mei 1996 vastgesteld)

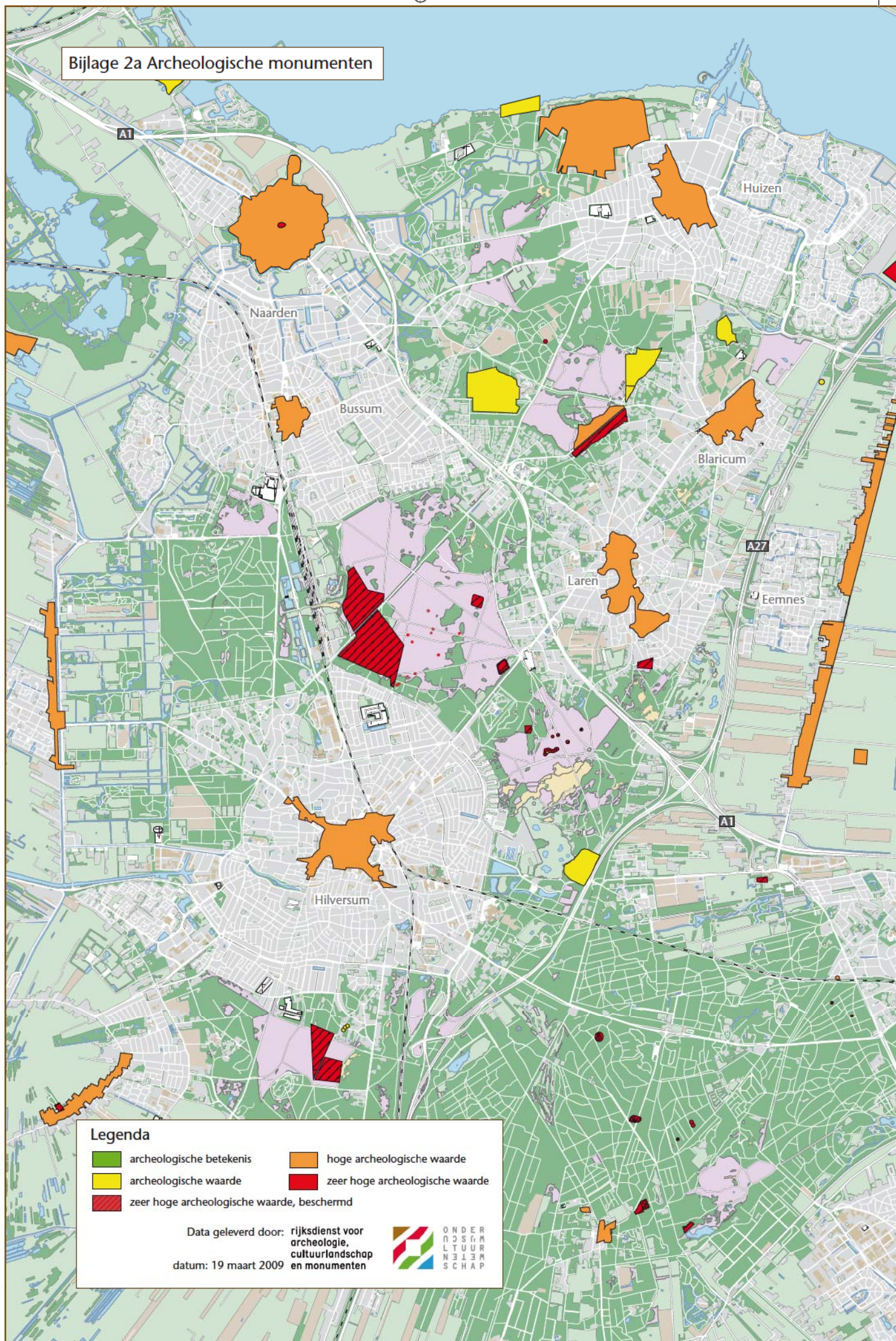
Legenda

- Aankoopwaardig terrein
- Eigendom Stichting Gooisch Natuurreservaat (bezit in 1995)

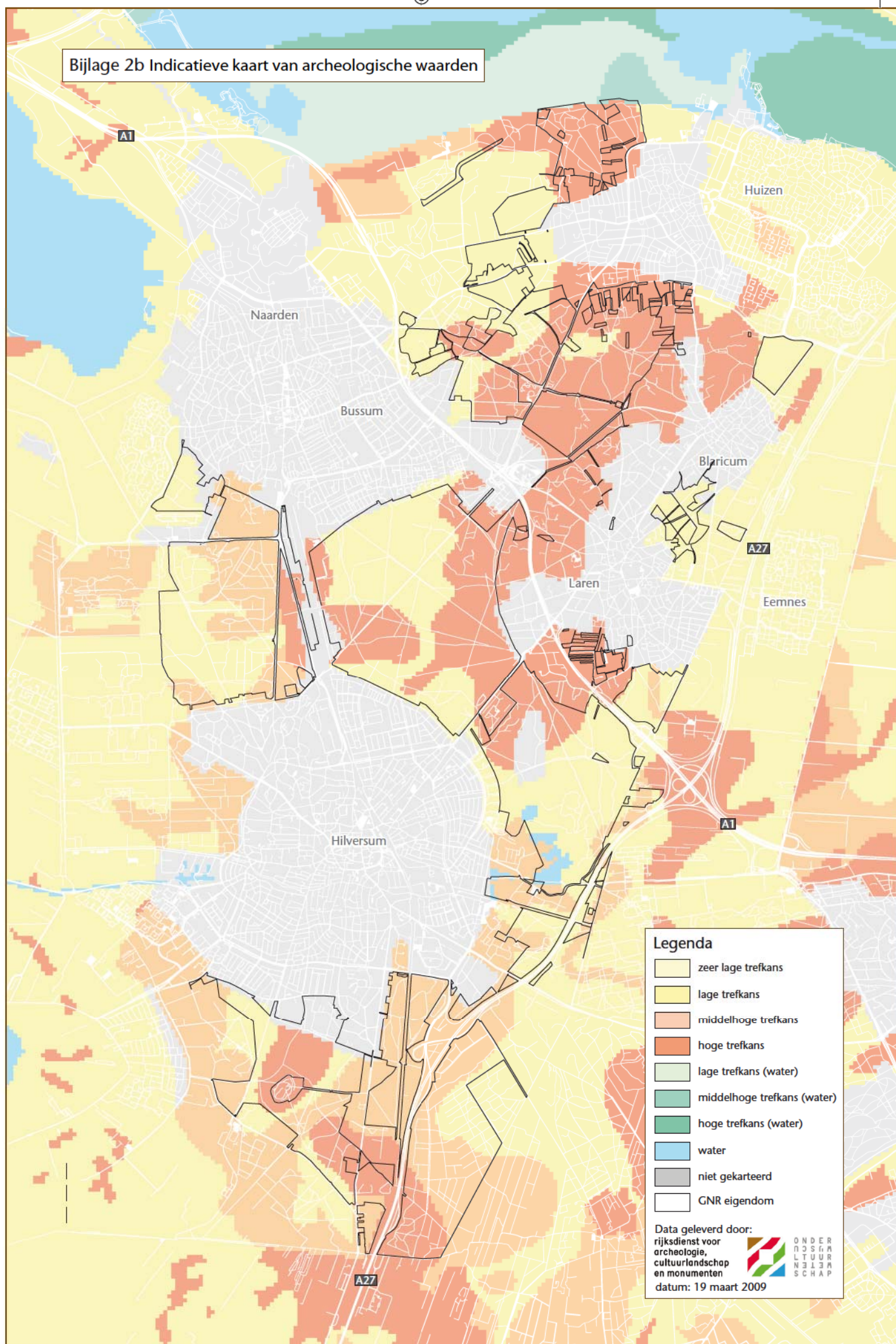
Bijlage 2

Archeologische monumenten en waarden

Bijlage 2a Archeologische monumenten

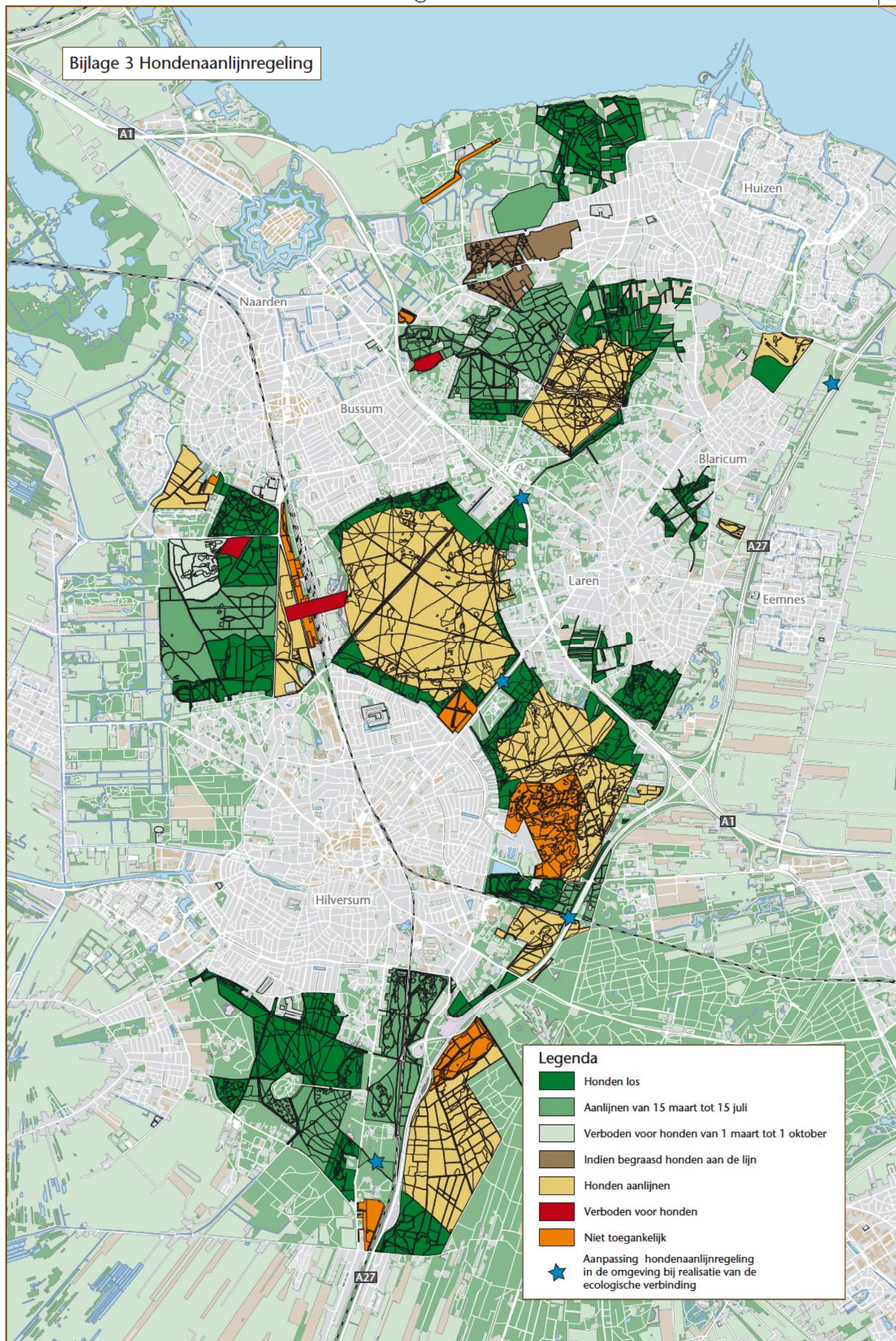
Bijlage 2b Indicatieve kaart van archeologische waarden

Bijlage 3

Hondenaanlijnregeling

Bijlage 3 Hondenaanlijnregeling

Legenda

- Honden los
- Aanlijnen van 15 maart tot 15 juli
- Verboden voor honden van 1 maart tot 1 oktober
- Indien begraasd honden aan de lijn
- Honden aanlijnen
- Verboden voor honden
- Niet toegankelijk
- Aanpassing hondenaanlijnregeling in de omgeving bij realisatie van de ecologische verbinding

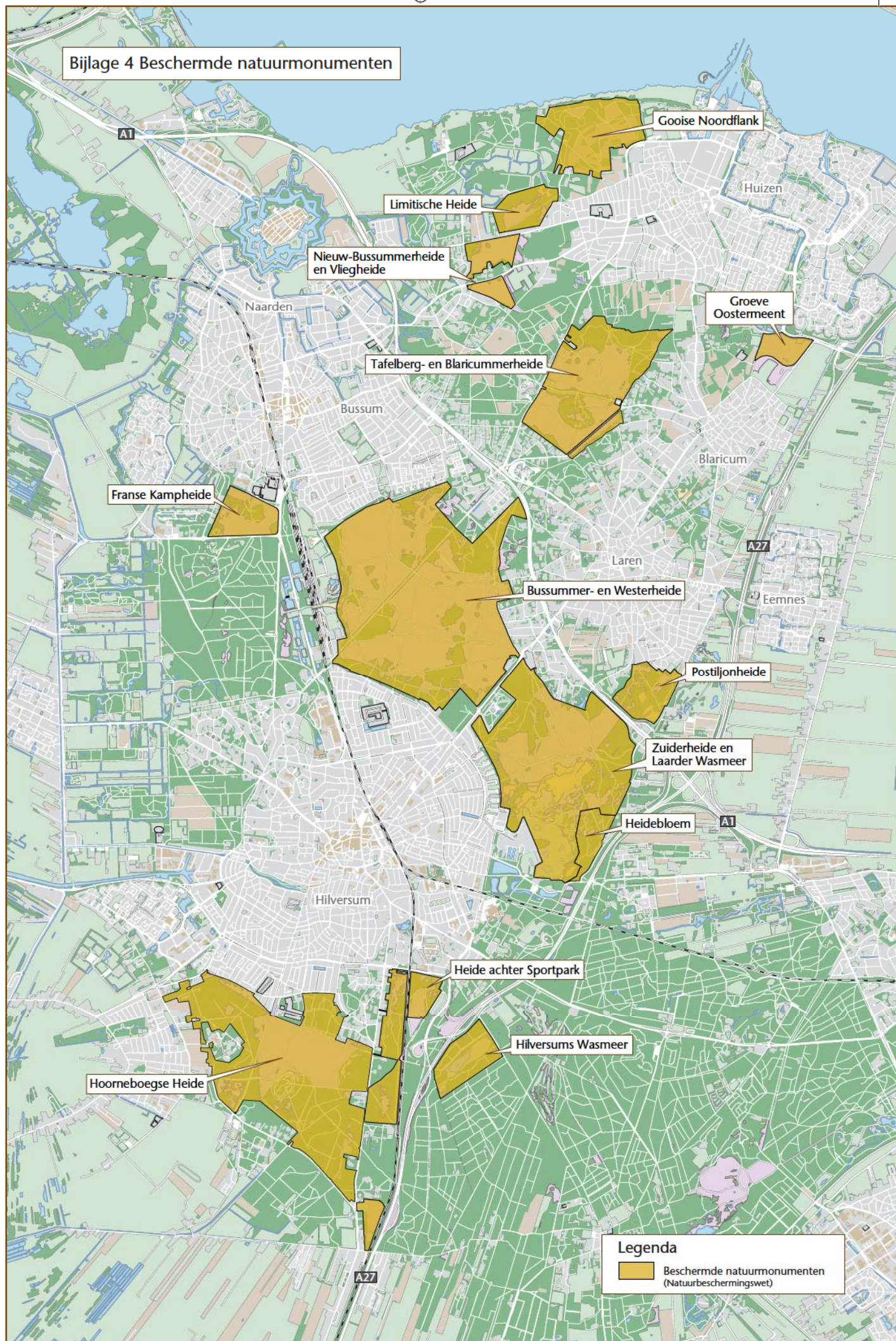
Bijlage 4

Beschermde Natuurmonumenten

met verwijzingen naar de datum van de aanwijzingsbeschikkingen van de Minister van LNV en met verwijzing naar de hoofdstukken in deel B waarin de beheermaatregelen zijn opgenomen

Beschermde natuurmonumenten in het Gooi	datum aanwijzing	hfdst. Deel B
1. Bussummer- en Westerheide	15 april 1987	12
2. Hilversums Wasmeer	15 april 1987	24
3. Limitische Heide	15 april 1987	2
4. Tafelberg- en Blaricummerheide	15 april 1987 en 11 april 1991	6
5. Zuiderheide en Laarder Wasmeer	15 april 1987	15 en 17
6. Gooise Noordflank	11 augustus 1987	1
7. Franse Kampheide	26 juli 1989	9
8. Heide achter Sportpark	26 juli 1989	22
9. Heidebloem	26 juli 1989	15
10. Nieuw-Bussummerheide en Vliegheide	26 juli 1989	2
11. Postiljonheide	26 juli 1989	16
12. Groeve Oostermeent	12 juni 1991	7
13. Hoorneboegse Heide	26 april 1995	20 en 21

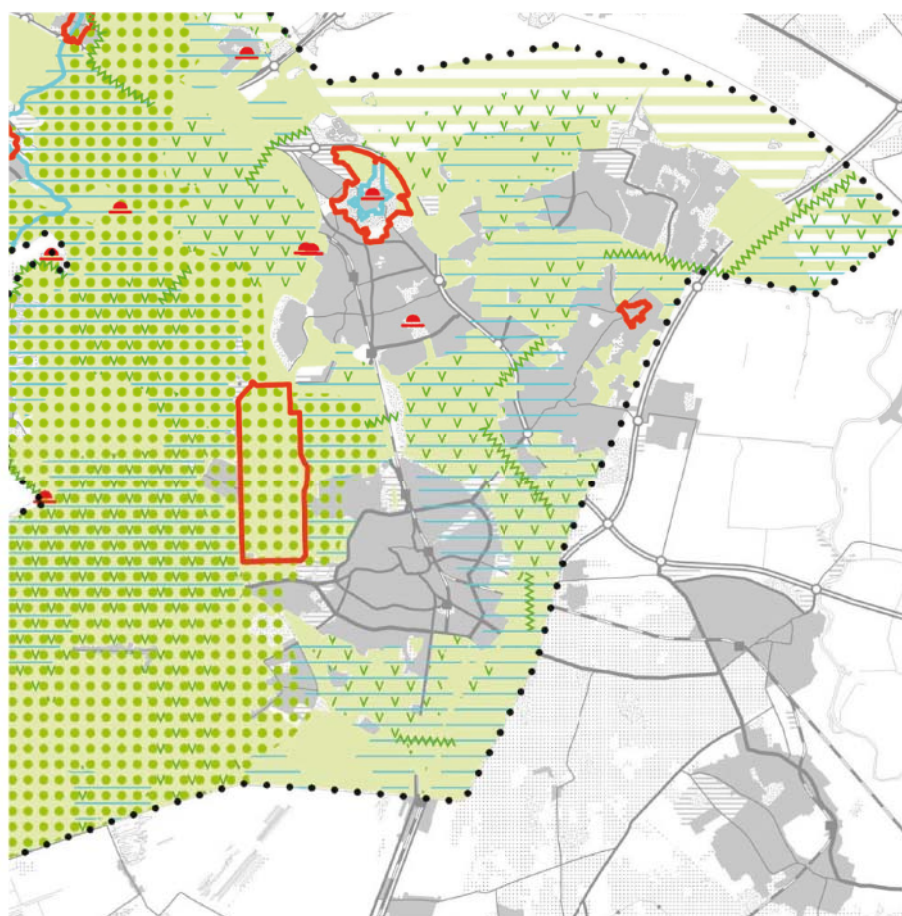
Bijlage 4 Beschermdenatuurmonumenten

Bijlage 5

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

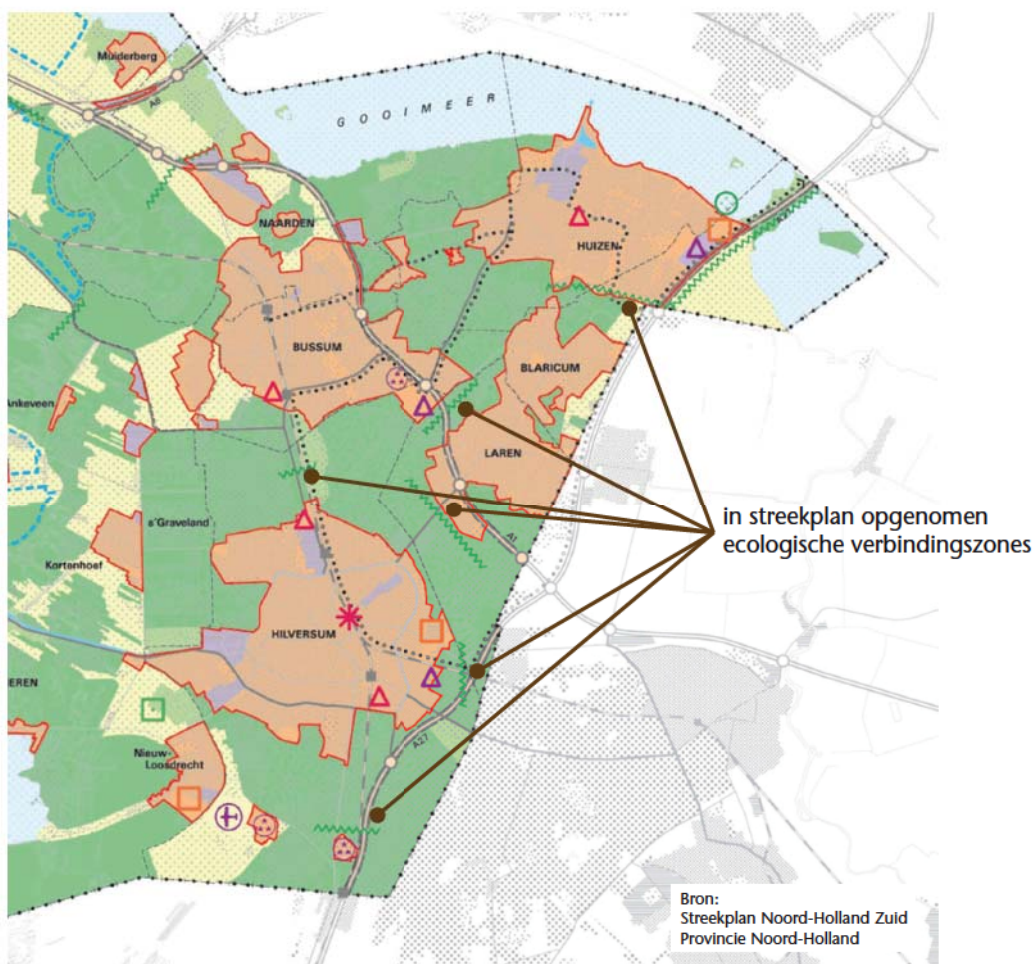
en streekplanaanduidingen

Legenda

	PROVINCIALE ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR		MILIEUBESCHERMINGSGEBIEDEN
	PEHS Noord-Holland		Stiltegebieden
	PEHS ontleend aan streekplan Utrecht (Loosdrecht)		Grondwaterbeschermingsgebieden
	Haarlemmermeer Groen		Bodembeschermingsgebieden
	Purmerland		ECOLOGISCHE VERBINDINGSZONE
	Mainport en Groen		FORT EN HOOFDVERDEDIGINGSLIJN STELLING VAN AMSTERDAM
	NATUURBESCHERMINGSWET GEBIEDEN		BESCHERMD STADS EN DORPSGEZICHT
	HABITAT- EN VOGELRICHTLIJNGEBIEDEN		STREEKPLANGRENS
	BELVEDEREGBIEDEN		
	Beemster (Unesco-monument)		
	Waterland en Zeevang		
	Vecht- en Plassengebied		
	Nieuwe Hollandse Waterlinie		
	Stelling van Amsterdam (Unesco-monument)		
	Kennemerland		

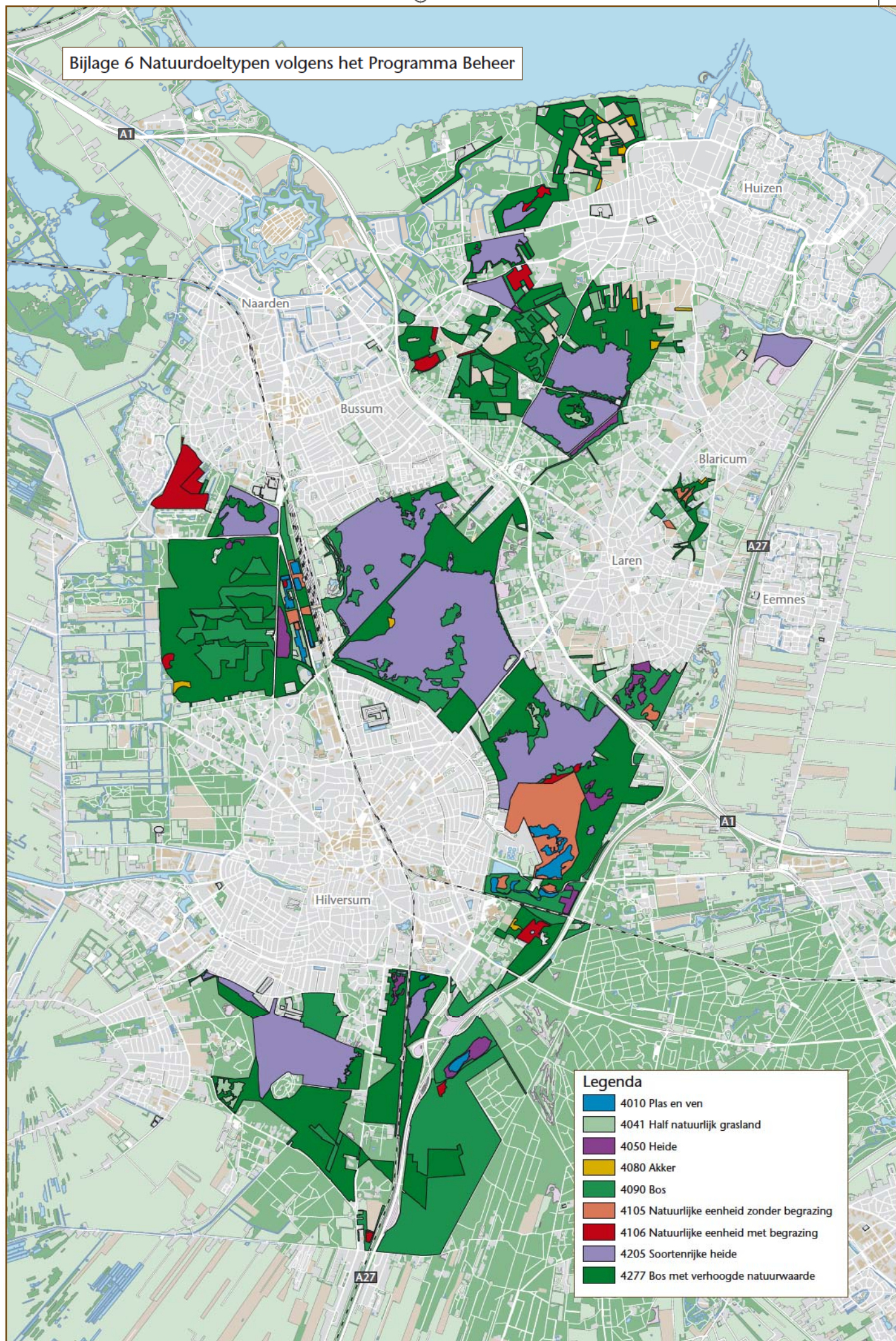
Bijlage 5 Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en streekplanaanduidingen

Bijlage 6

Natuurdoeltypen volgens het Programma Beheer

Bijlage 6 Natuurdoeltypen volgens het Programma Beheer

Bijlage 7

Aardkundig monument en aardkundige waarden

Aardkundige waarden

Aardkundige waarden zijn kwaliteiten van landschap en natuur, die ons iets vertellen over het ontstaan van de provincie en de krachten die daarbij een rol speelden (wind, water, ijs en getijden). Het beschermen van aardkundige waarden is een van de speerpunten van het provinciale landschaps- en bodembeschermingsbeleid.

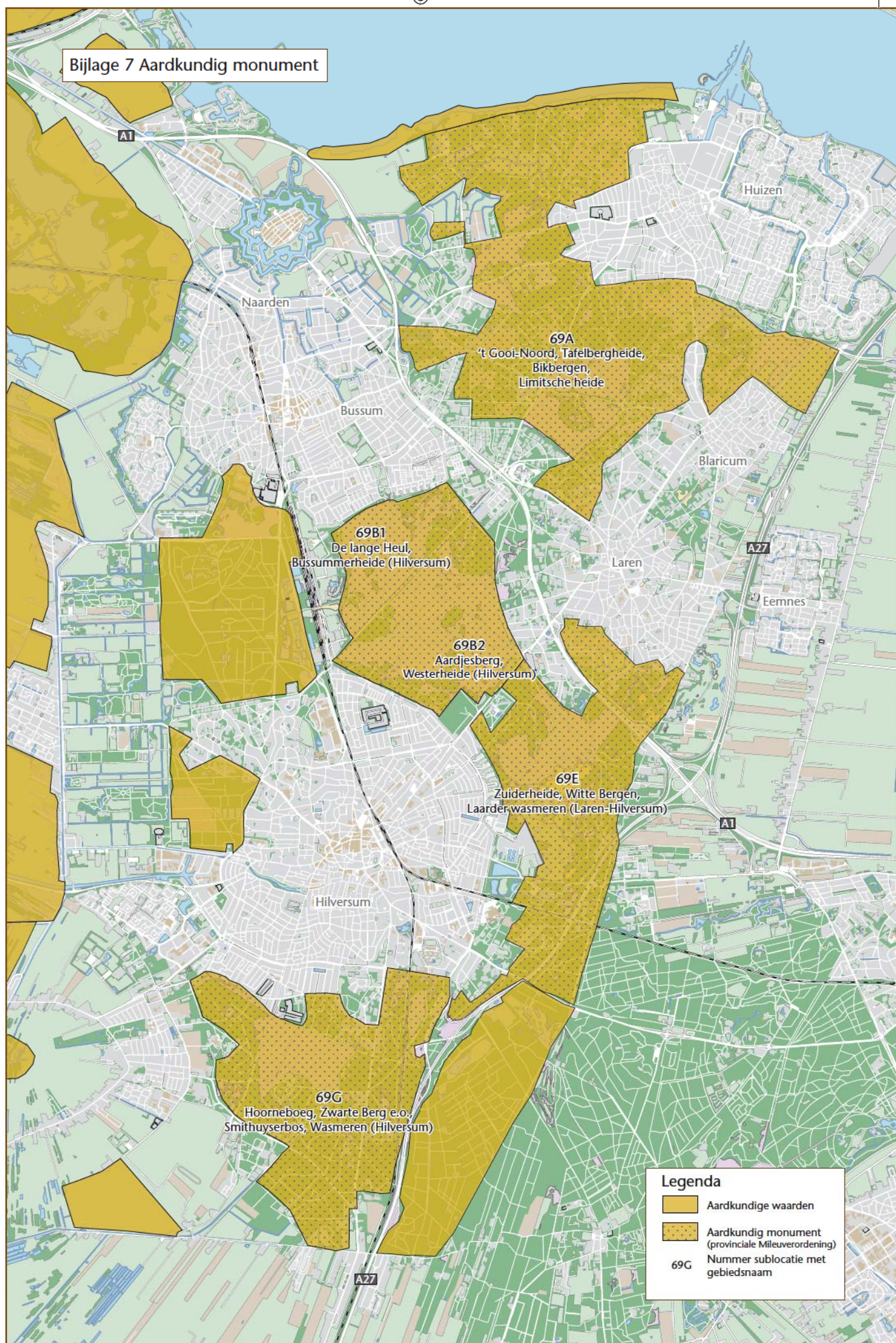
Aardkundige waarden hebben betrekking op geologische, geomorfologische en bodemkundige verschijnselen en processen (niet-levende natuur) en vormen ons aardkundig erfgoed. Voorbeelden hiervan zijn de Gooische Stuwwal, de duinen, de strandwallen en de keileembulten (Texel en Wieringen). De provincie Noord-Holland heeft een lijst van 80 gebieden vastgesteld, die (planologische) bescherming krijgen.

Aardkundige monumenten

Aardkundige Monumenten zijn markante voorbeelden van aardkundige waarden. Van de 80 beschermde gebieden zijn er 17 aangewezen als aardkundig monument.

Bron: Provinciale Milieuverordening (PMV)

Bijlage 7 Aardkundig monument

Bijlage 8

Uitvoeringsprogramma Noordelijke Heuvelrug

Gebiedsplan & projectenprogramma voor natuur, landschap en recreatie in het Gooi en het noordelijk deel van de Utrechtse Heuvelrug – oktober 2003

Projectenprogramma en projectdoelen:

• Poort Naardermeer

overgang Gooi – Naardermeer

Ontwikkeling van een open, landschappelijk en ecologisch ingerichte overgang van het Gooi naar de Vechtstreek (poortgebied) en herstel van de (natuurlijke) waterhuishouding.

• Heideverbinding Crailo

verbinding centrale Gooise heide met noordelijke heidevelden

Versterking ecologische en recreatieve samenhang bos- en heidegebieden van de centrale Gooise heide en de noordelijke heidevelden en bossen (ontsnippering, groen – recreatieve verbinding).

• Poort Eemland

overgang Gooi – Eemland

Ontwikkeling van een landschappelijke en ecologische overgang van het Gooi naar Eemland (poortgebied).

• Heidebrug Westerheide

verbinding Westerheide – Zuiderheide

Versterking van de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang tussen enkele grote heidegebieden binnen het Goois Natuurreservaat (ontsnippering in combinatie met een groen-recreatieve verbinding).

• De Groene Schakel

verbinding Utrechtse Heuvelrug – centrale Gooise heide

Versterking van de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang tussen de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi, versterking en open houden van de landschappelijke en ecologische overgang van het poortgebied Zandheuvel, alsmede herstel van vennen en natte heide.

• Verbinding Hoorneboeg

verbinding Utrechtse Heuvelrug – Gooi-zuid

Versterking van de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang tussen het Gooi ten zuiden van Hilversum en de Utrechtse Heuvelrug.

• Poort Egelshoek

overgang Gooi – Noorderpark en Loosdrecht

Ontwikkeling landschappelijke en ecologische overgang van het Gooi naar de polders in de Vechtstreek (poortgebied bij Nieuw-Loosdrecht) en instandhouding groene buffer tussen Hilversum en Nieuw-Loosdrecht.

• De Vuursche

vergroten samenhang binnen het natuurgebied tussen de Vuursche en Hilversum

Versterking van de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang tussen bos- en natuurterreinen op de Utrechtse Heuvelrug en in het Gooi ten zuidoosten van Hilversum.

• De Kust

overgang Vechtstreek – Gooimeer – Eemmeer – oude Zuiderzeekust

Behouden en versterken van de landschappelijke en ecologische kwaliteiten van de overgang van de kust naar de Heuvelrug en het versterken van de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang langs de kustlijn.

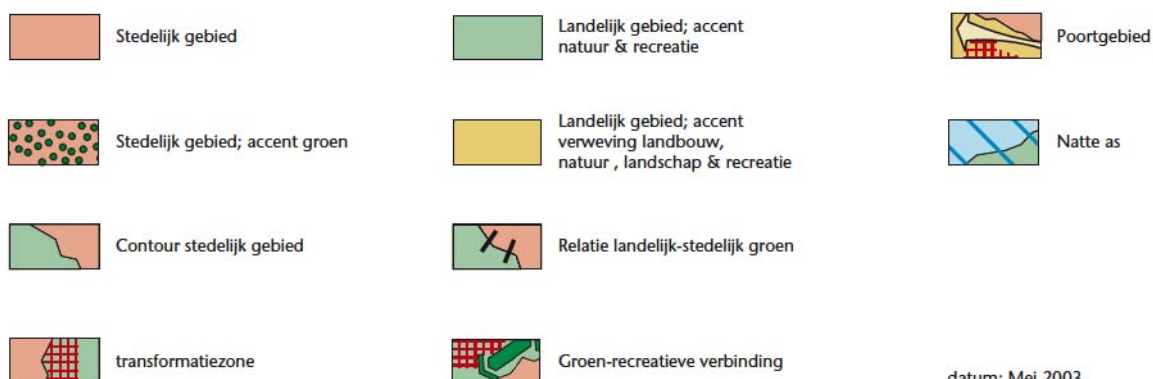
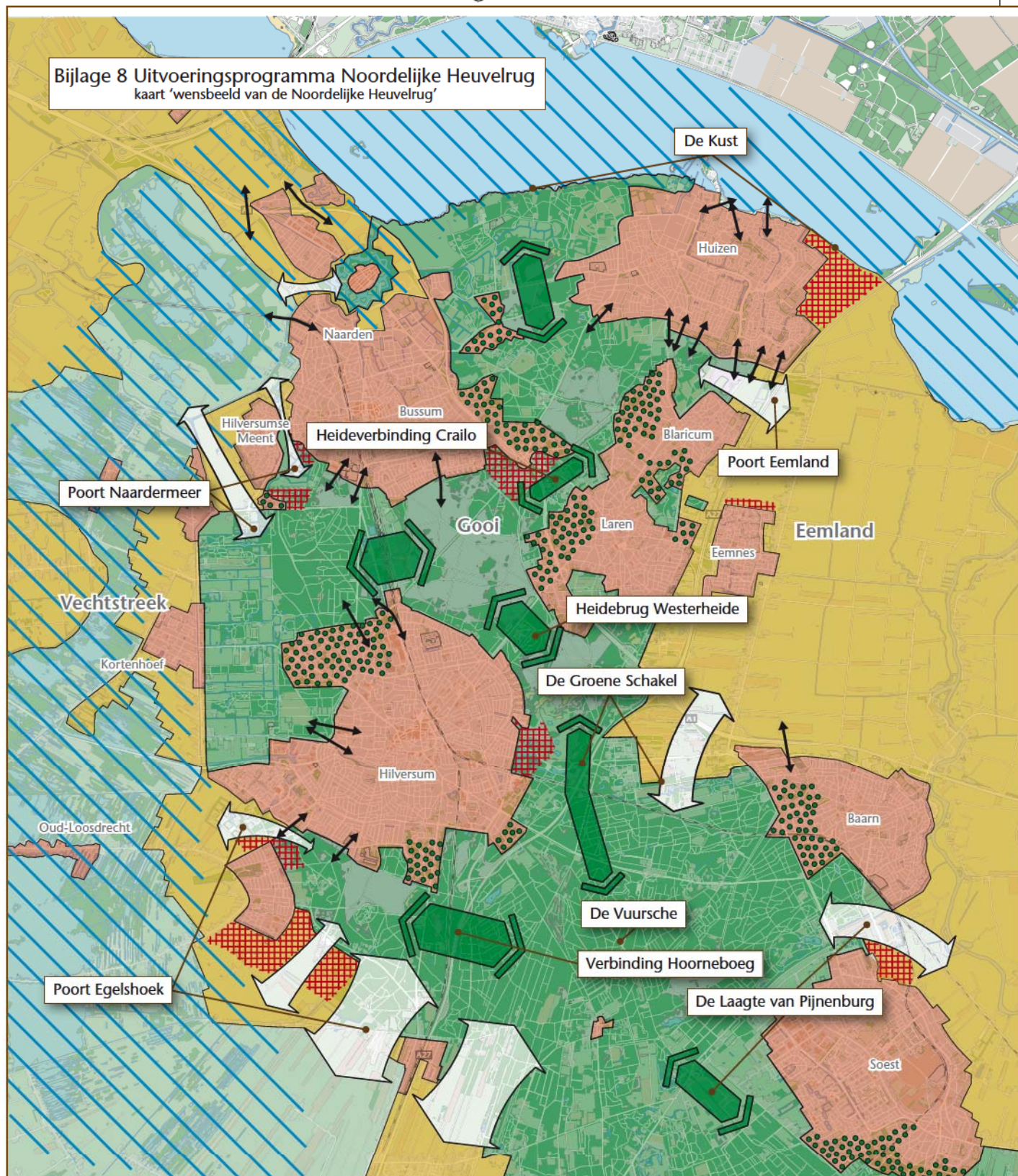
• De Laagte van Pijnenburg

verbinding centrale Heuvelrug – noordelijke

Heuvelrug; overgang Heuvelrug – Eemdal en Noorderpark

Het ontsnipperen van de laagte van Pijnenburg, het herstellen en versterken van de waterhuishoudkundige samenhang en kwaliteiten en het openhouden en versterken van de ecologisch en landschappelijk waardevolle poortgebieden.

Bijlage 8 Uitvoeringsprogramma Noordelijke Heuvelrug
kaart 'wensbeeld van de Noordelijke Heuvelrug'

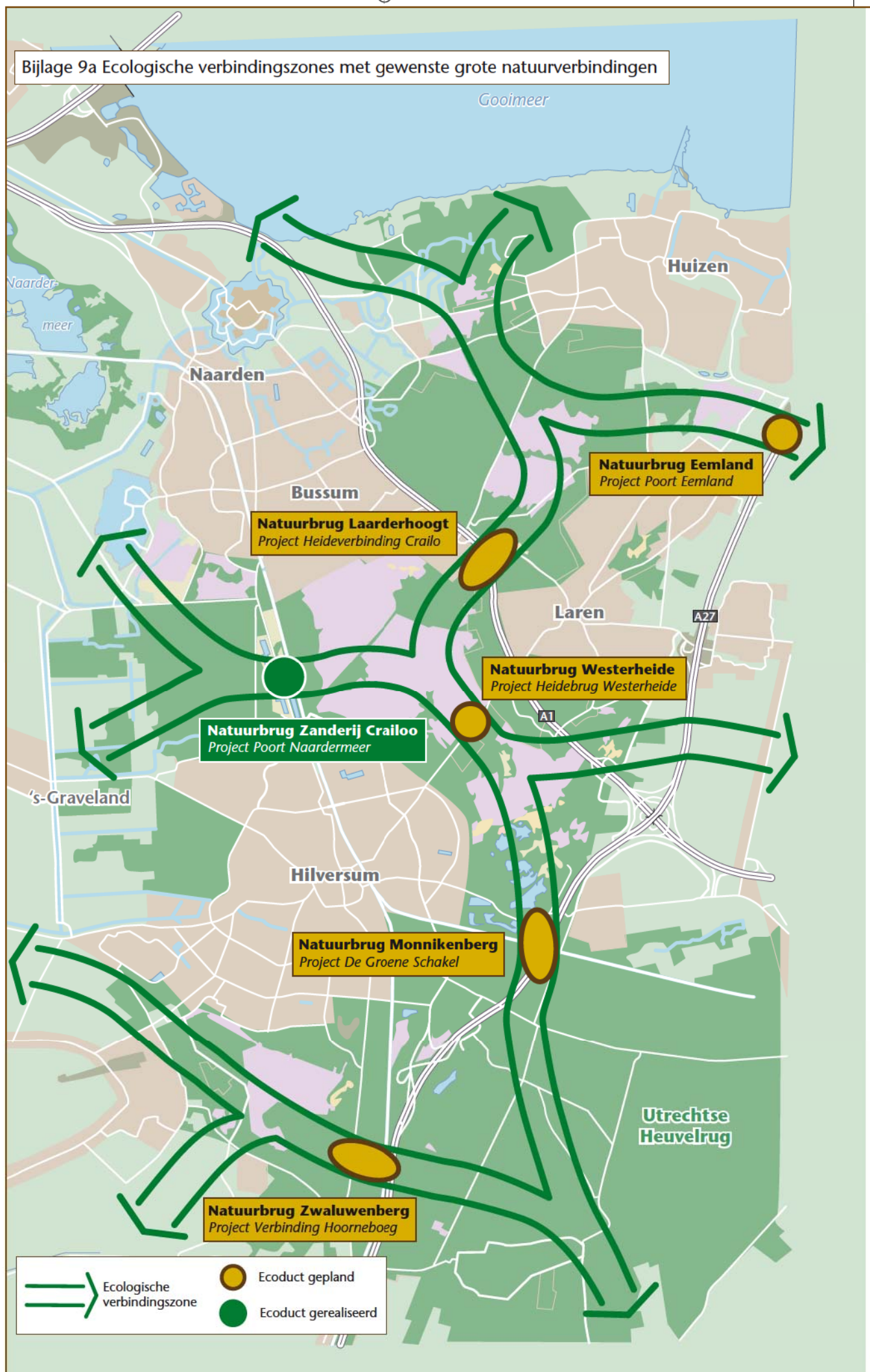

datum: Mei 2003

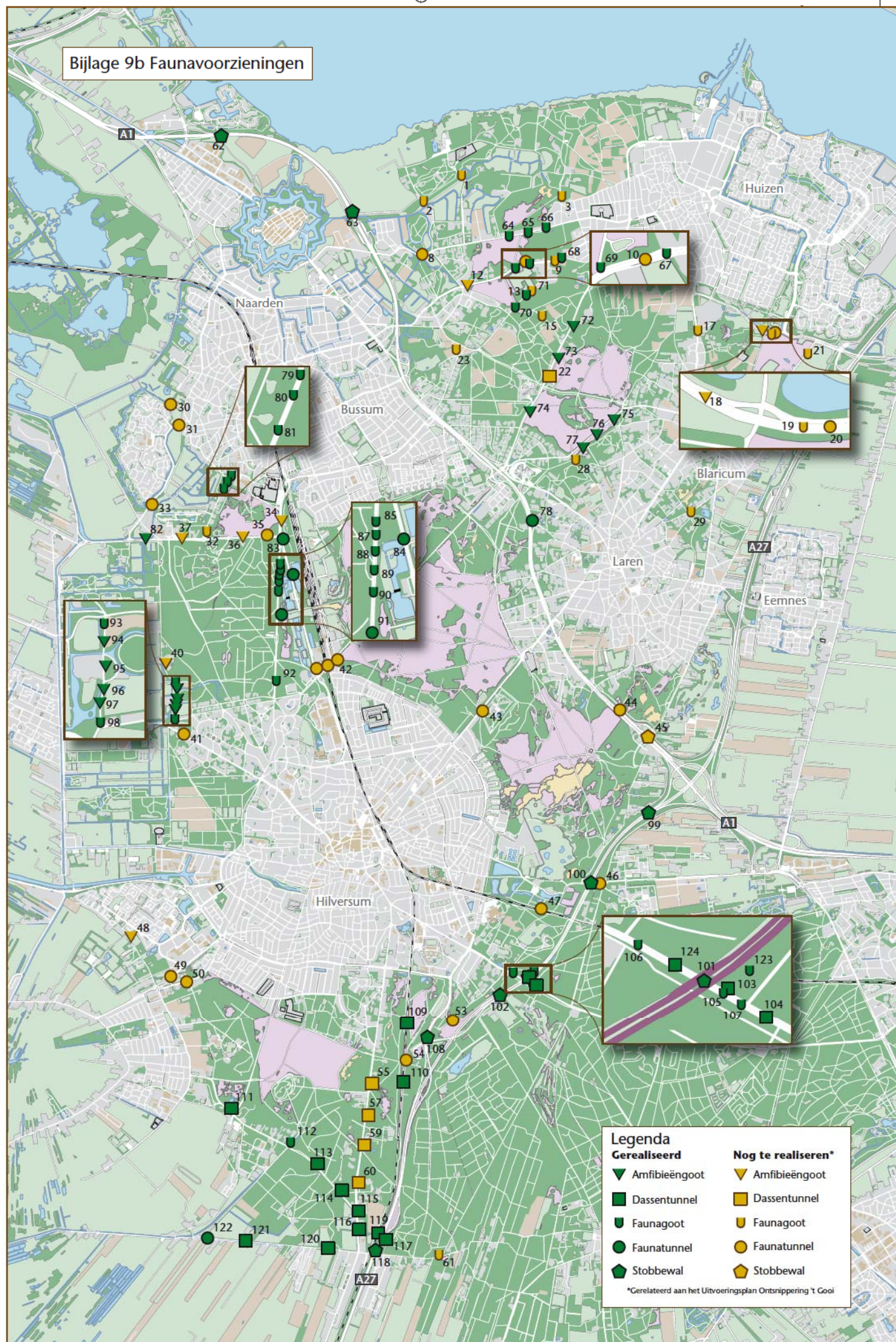
Bijlage 9

Ecologische verbindingen en faunavoorzieningen

Bijlage 9a Ecologische verbindingzones met gewenste grote natuurverbindingen

Bijlage 9b Faunavoorzieningen

Faunavoorzieningen in het Gooi

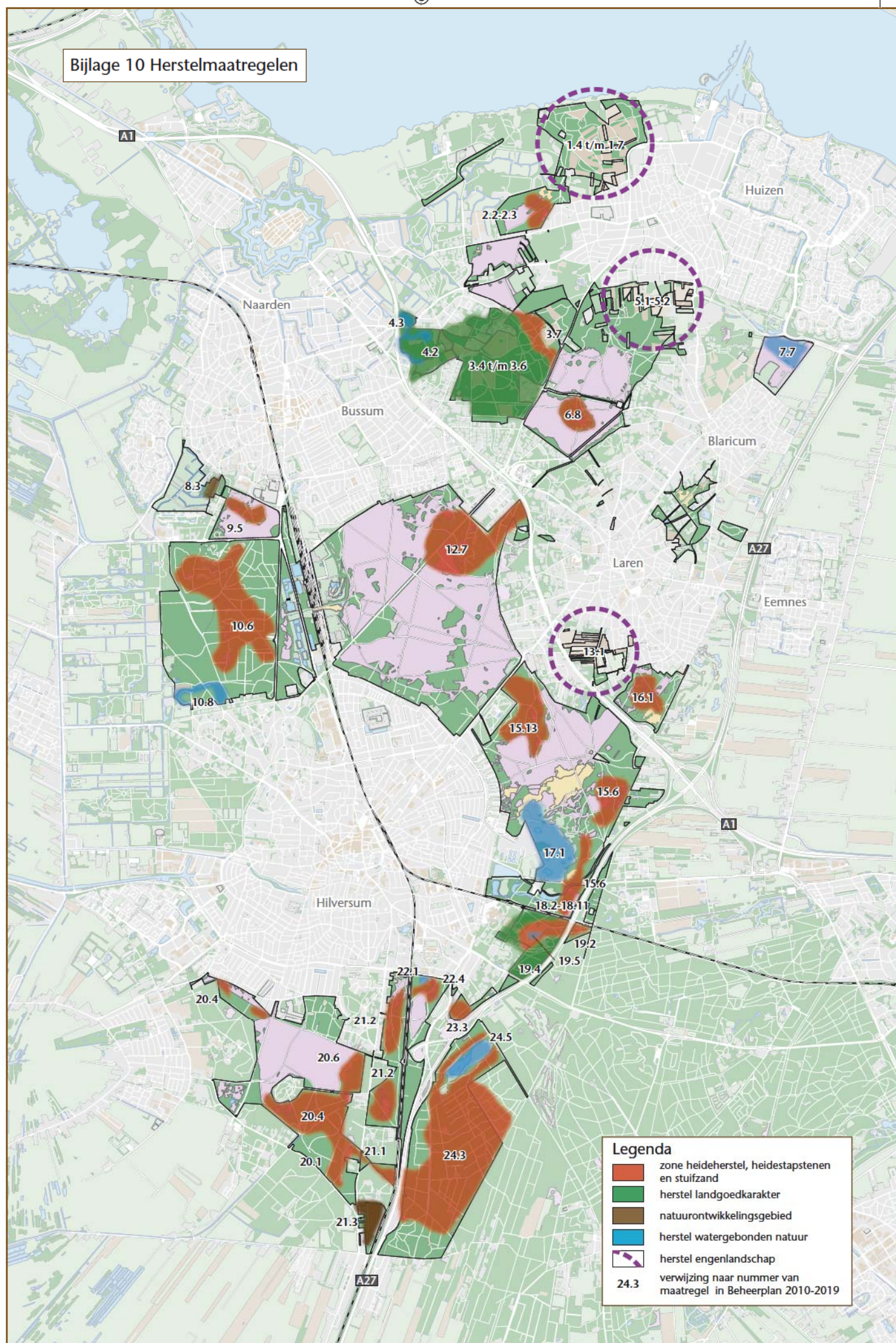
nr*	straat	gemeente	type	beheerder	gerealiseerd/ nog te realiseren
1	Valkeveenselaan	Naarden	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
2	Meentweg/Venuslaan	Naarden	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
3	Driftweg/Fasantweg	Naarden	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
8	Naarderstraat	Huizen	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
9	Nieuw-Bussummerweg	Huizen	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
10	Nieuw-Bussummerweg	Huizen	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
12	Nieuw-Bussummerweg	Huizen	Amfibieëngoot	onbekend	nog te realiseren
13	Oud-Bussummerweg	Huizen	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
15	Langerhuizenweg	Huizen	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
17	Blaricummerstraat	Huizen	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
18	Randweg Midden	Blaricum/Huizen	Amfibieëngoot	onbekend	nog te realiseren
19	Randweg Midden	Blaricum/Huizen	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
20	Randweg Oost	Blaricum/Huizen	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
21	Blaricummerweg	Blaricum	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
22	Crailose weg	Huizen	Dassentunnel	Provincie Noord-Holland	nog te realiseren
23	Noord Crailoseweg	Huizen	Faunagoot	Provincie Noord-Holland	nog te realiseren
28	Leemzeulder	Blaricum/Laren	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
29	Schapendrift	Blaricum	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
30	Koeienmeent	Bussum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
31	Meentweg	Bussum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
32	Nieuwe 's-Gravelandseweg	Bussum	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
33	Meentweg	Bussum/Hilversum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
34	Bussummergrintweg	Bussum	Amfibieëngoot	onbekend	nog te realiseren
35	Franse Kampweg	Bussum	Faunatunnel	Provincie Noord-Holland	nog te realiseren
36	Franse Kampweg	Bussum	Amfibieëngoot	Provincie Noord-Holland	nog te realiseren
37	Franse Kampweg	Bussum	Faunatunnel	Provincie Noord-Holland	nog te realiseren
41	Leeuwenlaan	Hilversum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
42	Naarderweg/Witte Kruislaan	Hilversum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
42	Naarderweg/Witte Kruislaan	Hilversum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
42	Naarderweg/Witte Kruislaan	Hilversum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
43	Larenseweg/Hilversumseweg	Hilversum/Laren	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
44	A1	Laren	Faunatunnel	Rijkswaterstaat	nog te realiseren
45	A1	Laren	Stobbewal	Rijkswaterstaat	nog te realiseren
46	Weg over Anna's Hoeve	Hilversum/Baarn	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
47	Spoorlijn Hilversum-Baarn	Hilversum	Faunatunnel	ProRail	nog te realiseren
48	Raaweg	Hilversum/ Wijdemeren	Amfibieëngoot	onbekend	nog te realiseren
49	Loosdrechtseweg	Hilversum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
50	Van Ghentlaan	Hilversum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
53	A27 afrit	Hilversum	Faunatunnel	Rijkswaterstaat	nog te realiseren
54	Maartensdijkseweg	Hilversum	Faunatunnel	onbekend	nog te realiseren
55	Utrechtseweg	Hilversum	Dassentunnel	onbekend	nog te realiseren
57	Utrechtseweg	Hilversum	Dassentunnel	onbekend	nog te realiseren
59	Utrechtseweg	Hilversum	Dassentunnel	onbekend	nog te realiseren
60	Utrechtseweg	Hilversum	Dassentunnel	onbekend	nog te realiseren
61	Vuurse Dreef	Hilversum/De Bilt	Faunagoot	onbekend	nog te realiseren
62	A1	Naarden	Stobbewal	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
63	A1	Naarden	Stobbewal	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
64	Naarderstraat	Huizen	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
65	Naarderstraat	Huizen	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
66	Naarderstraat	Huizen	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
67	Nieuwe Bussummerweg	Huizen	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
68	Nieuwe Bussummerweg	Huizen	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
69	Nieuwe Bussummerweg	Huizen	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
70	Oude Bussummerweg	Huizen	Amfibieëngoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
71	Oude Bussummerweg	Huizen	Amfibieëngoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
72	Crailose weg	Huizen	Amfibieëngoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
73	Crailose weg	Huizen	Amfibieëngoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
74	Crailose weg	Huizen	Amfibieëngoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
75	Boissevain weg	Blaricum	Amfibieëngoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
76	Boissevain weg	Blaricum	Amfibieëngoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
77	Boissevain weg	Blaricum	Amfibieëngoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
78	A1	Laren	Faunatunnel	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
79	Nieuwe 's-Gravelandseweg	Bussum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd

nr*	straat	gemeente	type	beheerder	gerealiseerd/ nog te realiseren
80	Nieuwe 's-Gravelandseweg	Bussum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
81	Nieuwe 's-Gravelandseweg	Bussum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
82	Franse Kampweg	Bussum	Amfibieëngoot	Natuurmonumenten	gerealiseerd
83	Bussummergrintweg	Bussum	Faunatunnel	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
84	Naarderweg	Bussum	Faunatunnel	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
85	Bussummergrintweg	Hilversum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
87	Bussummergrintweg	Hilversum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
88	Bussummergrintweg	Hilversum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
89	Bussummergrintweg	Hilversum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
90	Bussummergrintweg	Hilversum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
91	Bussummergrintweg	Hilversum	Faunatunnel	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
92	Bussummergrintweg	Hilversum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
93	Oude Meentweg	Hilversum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
94	Oude Meentweg	Hilversum	Amfibieëngoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
95	Oude Meentweg	Hilversum	Amfibieëngoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
96	Oude Meentweg	Hilversum	Amfibieëngoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
97	Oude Meentweg	Hilversum	Amfibieëngoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
98	Oude Meentweg	Hilversum	Faunagoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
99	A27	Hilversum	Stobbewal	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
100	A27	Hilversum	Stobbewal	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
101	A27	Hilversum	Stobbewal	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
102	A27	Hilversum	Stobbewal	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
103	Soestdijker Straatweg	Hilversum	Dassentunnel	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
104	Soestdijker Straatweg	Hilversum	Dassentunnel	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
124	Soestdijker Straatweg	Hilversum	Dassentunnel	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
105	Soestdijker Straatweg	Hilversum	Faunagoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
106	Soestdijker Straatweg	Hilversum	Faunagoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
123	Soestdijker Straatweg	Hilversum	Faunagoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
107	Soestdijker Straatweg	Hilversum	Faunagoot	Provincie Noord-Holland	gerealiseerd
108	afrit A27	Hilversum	Stobbewal	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
109	Spoor Utrecht-Hilversum, Laapersveld	Hilversum	Dassentunnel	ProRail	gerealiseerd
110	Spoor Utrecht-Hilversum, Laapersveld	Hilversum	Dassentunnel	ProRail	gerealiseerd
111	Noodweg	Hilversum	Dassentunnel	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
112	Noodweg	Hilversum	Amfibieëngoot	Goois Natuurreservaat	gerealiseerd
113	Noodweg	Hilversum	Dassentunnel	Natuurmonumenten	gerealiseerd
114	Noodweg	Hilversum	Dassentunnel	Natuurmonumenten	gerealiseerd
115	Utrechtseweg	Hilversum	Dassentunnel	Natuurmonumenten	gerealiseerd
116	Utrechtseweg	Hilversum	Dassentunnel	Natuurmonumenten	gerealiseerd
117	A27	Hilversum	Dassentunnel	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
118	A27	Hilversum	Stobbewal	Rijkswaterstaat	gerealiseerd
119	Spoor Utrecht-Hilversum, Dassenveld	Hilversum	Dassentunnel	ProRail	gerealiseerd
120	Graaf Floris V weg	Hollandse Rading	Dassentunnel	Natuurmonumenten	gerealiseerd
121	Graaf Floris V weg	Hollandse Rading	Dassentunnel	Natuurmonumenten	gerealiseerd
122	Graaf Floris V weg	Hollandse Rading	Faunatunnel	Natuurmonumenten	gerealiseerd

*) nummer van 'nog te realiseren' faunavoorzieningen corresponderen met nummers uit het 'Uitvoeringsplan Ontsnippering 't Gooi', Goois Natuurreservaat, 2003

Bijlage 10 Herstelmaatregelen

Bijlage 10 Herstelmaatregelen

Bijlage 11 Recreatievoorzieningen

Bijlage 11 Recreatievoorzieningen

